

PAROLA

A KÖZÖSSÉG- ÉS TÁRSADALOMFEJLESZTÉS FOLYÓIRATA

2024/1. szám

POLGÁRI ÖNTEVÉKENYSÉG

Képesé válás, közösségfejlesztés,
demokrácia erősítése Európában

Heti Betevő Egyesület
- Az Év Fővárosi Civil Szervezete

Tündérlak. A Pomázi Civil Ház
születése

Hogyan építsünk demokráciát egy
autoriter országban

A mikroközösségek edzője:
a közösségi coach

PAROLA. A közösség- és társadalomfejlesztés folyóirata

Felelős kiadó: Közösségfejlesztők Egyesülete, Kovács Edit elnök

Felelős szerkesztők: Dudok Dávid, Péterfi Ferenc

Észrevételeiket, javaslataikat várjuk a szerkesztőség email címén:
kofeegyesulet@gmail.com

Tartalomjegyzék:

Előszó helyett	3
Itt vagyunk! Képessé válás, közösségfejlesztés, demokrácia erősítése Európában	9
“Ti vagytok a világ világossága, ti vagytok a föld sója...”	17
Heti Betevő Egyesület - Az Év Fővárosi Civil Szervezete	29
Tündérlak. A Pomázi Civil Ház születése	36
Összeomlás szélén – a Habitat for Humanity Magyarország szakpolitikai elemzése a hazai lakhatási válságról	44
Mit tehetnek az önkormányzatok a lakhatásért? - Lakhatási Koalíció: Lakhatási Minimum a 2024-es önkormányzati választásokra	60
Milyen színű a jövő gazdasága? De hogyan fogunk akkor élni?	64
Hogyan építsünk demokráciát egy autoriter országban	69
„Demokráciát helyben!” – Részvétel Hete 2023.....	74
A mikroközösségek edzője: a közösségi coach	87
Recenzió - A részvételi költségvetés nemzetközi trendjei	91
Ajánló a közösségi megoldások köréből	95
KÖFE hírek télen	99

Előszó helyett

Dudok Dávid és Péterfi Ferenc

Ebben a számunkban egy érdekes kísérletre vállalkoztunk azzal a céllal, hogy a polgári öntevékenységéről (áttételesen a polgáris magatartásról is) írjunk.

Szerkesztőségünk úgy döntött, hogy ezúttal erről a témáról nem tudományos esszét, nem is veretes szakirodalmat kutatunk, nem riportban számolunk be egy (vagy több) figyelemre méltó gyakorlati esettanulmányban, hanem villáminterjúk kereteiben egy nyilatkozat-láncolatot állítunk össze.

Ugyanazt a kérdést tettük fel a környezetünkben vagy tőlünk távolabb lévő, különböző foglalkozású, korú, eltérő tapasztalatokkal és háttérrel rendelkező embereknek. Élőszóban, telefonon vagy írásban.

Ettől sokféle megfogalmazású nézőpontot reméltünk – és valóban ilyen válaszokat kaptunk. Ezek hosszúságban, rögtönzött- vagy elmélyült megfogalmazásaikban, a témához való kapcsolódásaikban is nagyon különbözőek lettek. Ezeket a válaszokat gyűjtöttük egy csokorba és minden reflexió nélkül sorakoztatjuk most föl a kedves olvasóknak.

Dudok Dávid és Péterfi Ferenc

szerkesztők

Mit jelent számodra a polgári öntevékenység?

– Most nem tudnék egy nagyon alapos választ adni rá, ami hirtelen eszembe tud jutni: szerintem az állampolgári cselekvőképesség, hogy **nem azt várjuk el, hogy az állam tesz értünk**, hanem magunk szervezzük. Akár a helyi közösségekben, lakóhelyünkön olyan ügyek megoldását keressük, amelyek számunkra előjönnek, kihívást jelentenek, és nem várunk arra, hogy ezt valaki megoldja, hanem mi **magunk cselekszünk** azért, hogy ezek a kihívások vagy problémák megoldást találjanak. Ez, hogy szervezzük magunkat, szervezzük a közösségünket, számomra leginkább így elsősre hirtelen ez az, ami eszembe jut a polgári öntevékenységről. Hogy kinek a dolga lehet ezt tanítani, megszervezni? Ez változott az elmúlt évtizedekben, most már magunktól is nagyon sok olyan technikát el tudunk sajátítani, rá tudunk keresni, ami mondjuk 20-30 évvel ezelőtt nehezebb volt, mert egy könyvtárban is nagyon nehezen tudtuk, hogy melyik polchoz menjünk, és milyen könyvet emeljünk le. Sokat hozzá lehet ma olvasni, ha mondjuk az ember az internetet használja. Leginkább szerintem **egymástól tudunk tapasztalatcserén keresztül tanulni**. Tehát az ember, amikor egy ilyen közösségbe bekerül, vagy rákeres olyan közösségekre, akiről tudja, hogy helyi ügyek, problémák, valamiféle **társadalmi**

ügy megoldásán dolgoznak, akkor velük való tapasztalatcserén keresztül. Szerintem ez tud lenni a leghatékonyabb.

(Középkorú férfi, fővárosi közösségi szervezet vezetője)

– Nekem az jutott róla eszembe, hogy **valamilyen ügy mellett vagy ellen az** állampolgárok szerveződnek, és hogy számomra az lenne az ideális, hogyha ennek nem lenne valamilyen politikai erő általi szervezése, tehát nem a helyi képviselő kezdené el összegyűjteni az embereket, hanem saját maguktól ismernék fel a problémát. Nekem a zöld dolgok ugranak be róla, igazából egy tüntetés vagy egy demonstráció is annak számít.

(Budapesti egyetemista)

– Mind a céges működésben, mind a családban és a közösségeimben nagyon fontos érték és norma számomra. Igazán jól azokban a szervezetekben és csoportokban éreztem magam, ahol az emberek nagy részénél jelen volt valamennyire ez a viselkedési mód. Azonban nem lehetek olyan naiv, hogy kijelentsem, hogy rendszeresen megjelent. Ahol igen, ott egyre inkább ez lett a normális, ott a proaktív 3-4 ember magával vitte a csapatot, amennyiben volt energiája és türelme hozzá az első időszakban. Lokálisan szeparált helyzetekben működött igazán, ahol **rendszeresen találkoztak az emberek**, volt személyes kapcsolat. Nagyobb közösségben csak akkor működött, ha volt múltunk, vagy együtt tanultunk valahol, vagy együtt dolgoztunk valahol, vagy hosszan barátkoztunk.

Nagyon fontos a közeg, ha valaki nem foglalkozik professzionálisan közösség szervezésével, akkor ott **általában valamilyen hiány vagy szükséglet indukálja** a részvételt. Annak megtapasztalása, hogy közösen valami megy, sőt sokkal jobban megy, mint egyedül, nagyon fontos. Amennyiben valaki úgy nő fel, hogy majdnem mindent készen kap, vagy soha nem kap segítséget, nagyon nehéz érzékenyíteni a felelősségre, a proaktivitásra.

Volt olyan munkahelyem, ahol munkából kieső, nehéz körülmények között élő munkatársunkat segélyeztük (anyagilag) egy bizonyos ideig. A gyereknél a szülők összefogtak, hogy ne unalmas teremben tanuljanak a gyerekek, nyáron bolygókkal kifestett szuper termet varázsoltunk belőle, ami még 15 év múlva is ugyanúgy várta a kicsiket. Önkéntesként erdélyi gyerekeket korrepetálunk online. Zarándoklatot szerveznek önkéntesek rendszeresen évek óta, amin csak részt veszek. Erdőtakarítás a lakóhelyen.

(Megyeshékhelyen élő, 58 éves nő)

– Például **egy adott településnek a lakosai egy ügyben összefognak, hogy csináljanak valamit**, például a közterek takarítása vagy a folyópart megtisztítása. Tehát van egy probléma, és akkor azt ők meg szeretnék oldani, mert nincs megoldás mondjuk az önkormányzat részéről vagy bármilyen hatóság részéről. Ami példát említettem, környezetvédelmi akciók. Amikor önkéntes voltam, akkor például többször volt, hogy szerveztünk ilyen klímaakciót, és a folyópartot tisztítottuk meg. De például ilyen önszerveződés volt a saját településemen is, amikor

felújítottuk egy ásványvízforrásnak a környékét, mert az is polgári kezdeményezés volt, és akkor úgy ültek köré a többiek, ilyesmi.

(Budapesti egyetemista)

– Magáról a kifejezésről, hogy polgári öntevékenység az, jut eszembe, hogy ez egy humbug. Ugyanis mi köze a polgárságnak az öntevékenységhez? Pontosabban miért kellene ezt kiemelni? **Öntevékeny lehet bárki.** Az a falugazdász, aki a kukoricáját egyengeti; lehet az, aki egyetemen tanít, tök mindegy, szóval öntevékenysége is kéne. A polgári kifejezés nyilván valami céllal van odatéve. Ilyenkor elgondolkodom, hogy ez vajon valami középosztálynak szánt tevékenységi kategória lehet? Nem tudom, nem találok értelmesen a kifejezést magát. Hogyha elfogadom azt a megközelítést, amit az abszolút jó szándék vezérel, akkor onnan indulok ki, hogy ez azt jelenti, hogy **nem vár felső utasításra**, vagy nem vár törvényi előírásokra az illető, aki csinál valamit, hanem valamit jónak és helyesnek lát, és úgy gondolja, hogy **tesz érte valamit.** És ez ilyen egyszerű, és adott esetben lehet egy kulturális lépés, lehet egy sportlépés, akár politikai lépés is lehet, teljesen mindegy.

Hogy másokkal együtt csinálni valamit, őket is bevonni – ez már szerintem túllép az öntevékenység keretein. Az öntevékenység az, amit ő maga csinál, amit ő maga akar csinálni. Ha másokat is bevon, az már szervezési tevékenység, az már szerintem más kategória. Az már nem az öntevékenység.

(Pest megyében élő, nyugdíjas mérnök)

– Ebben mindenképpen van valami aktív munkája valakiknek, akik elindítják. Akár az, hogy házról házra járni, akár az, hogy valahol valamit kiírni, vagy összehívni valami gyülekezést, és akkor ott megvitatni valamit. Bár szerintem könnyebben eljönnek az emberek egy ilyen fórumra, hogyha már ismerik a szervezőt. Szerintem egyébként vannak azért ilyen önszerveződések, vannak mindenféle egyesületek, alapítványok, szövetségek.

(Fővárosi egyetemista)

– Az ilyen öntevékenységre **jó keretet kínál** az Egyesülésről szóló törvénynek az a paragrafusa, amelyben a hagyományosabb szervezeti formák – az egyesületek, alapítványok, szövetségek – mellett megtalálható a civil társaság mint szabályozott jogi forma is.

Ez sokkal rugalmasabb a hagyományosaknál, vannak olyan öntevékeny szerveződések, amelyekre ezt a keretet tipikusan használják.^[1]

Ugyanígy, a civil társaságok egy másik gyakori formája az asztaltársaság, amely többnyire vitaköröknek és hasonló összefogásokhoz szintén nagy szabadságot biztosít az öntevékenységnek.

(Pest megyében élő, nyugdíjas közigazgatási és választási szakértő)

– Valami **ügy mentén összeállnak emberek és valamit tesznek.** Ami eszembe jutott először, hogy például van egy olyan szervezet, ahol összeülnek emberek és főznek, és aztán kiosztják a kaját. És úgy érzem, hogy ez egy nagyon jó példája ennek.

Meg nekem is a tüntetés jutott eszembe, meg mondjuk a lakásmenet.

(Budapesti egyetemista)

– Korábban azt mondtam volna, hogy ez ilyen polgári huncutság, amit mások csinálnak. De most pedig már azt gondolom erről, hogy polgári öntevékenység az is, hogy én bármit a hétköznapiakban fontosnak tartok, és azért teszek. Például, hogy itt vagyok a Civil Rádióban, vagy például, hogy a Parola számát szerkesztem, vagy például úgy gondolom, hogy az egyetemen végzett tevékenységem eléggé fontos számomra. Szóval szerintem ennek a kifejezésnek igazából két lába van. Az egyik pontosan ez a *polgári*, hogy legyen valami olyan benyomásunk vagy attitűdünk, meglátásunk saját magunkról, hogy **képesek vagyunk valamire**, és mi **ezért tenni tudunk valamit, és ezt nem mások csinálják, hanem mi vagy én csinálom**. És igen, az önbizalom ennek egy nagyon fontos jellemzője.

A másik, hogy öntevékenység. Ez azt jelenti, hogy én a saját időmből, a **saját akaratomból és a saját energiaforrásaimból vagy erőforrásaimból használok fel hozzá valamit**, mert fontosnak gondolom ezeket a dolgokat, fontosnak gondolom azt, hogy tegyek valamit akár magamért, akár a közösségemért.

(Komárom-Esztergom vármegyében élő, egyetemi tanár, harmincas férfi)

– Szerintem az embereknek manapság Magyarországon nincs sok kedve ehhez. Sokszor más alapvető igények háttérbe helyezik a polgári öntevékenységet. Itt, Pesten egyébként szerintem elég sok ilyen van. Nekem rögtön a legutóbbi tapasztalatom a TASZ-szal volt ezzel kapcsolatban, tőlük tanultam és tudtam meg dolgokat.

(Budapesti egyetemista)

– Például a Zsámboki Biokert az egy olyan szerveződés, nem tudom, hogy ez így önszerveződésnek számít-e, de szerintem igen. Onnan szoktam venni a zöldséget, úgyhogy például ez jut eszembe.

(Budapesten tanuló egyetemista)

– A polgári öntevékenység oka lehet egyrészt az, hogy az ember hasonlóságokkal találkozhat, mert nyilván az öntevékenységeink során fogunk olyanokkal összejönni, akik hasonlóan gondolkodnak, mint mi. Másrészt pedig, hogy olyan hiányokat pótoljunk, amik szervezett vagy más szintű keretek között nem tudnak megoldódni.

Tehát akkor lesz ez életképes, ha nyilvánvaló külső szükségletekre is reagál. De ugyanakkor szerintem ez **a tevékenység belső lelki szükségleteket is jelent**.

Szóval, úgy gondolom, hogy igen, van egy csomó feladat, amik részfeladatok, meg nem óriás horderejűek, de mégis fontosak. És ezeken a területeken **az ember újra fontosnak érezheti magát**.

(Nyugdíjas, kézművességgel és közösségekkel foglalkozó szakember)

– Most így hirtelen önkéntes tűzoltó egyesület jutott eszembe, nem tudom, miért, de az ilyenekre tudnék gondolni. **Önkéntes alapon**, tűzoltók, rendőrök, helyi biztonsági felügyelők.

– Az együttműködés a szereplők között, a partnerség, a problémákra adott kompromisszumos válaszok a polgárok között – ez jellemzi.

(A fővárosban tanuló egyetemisták)

-Polgári önszerveződés: Egy művelt és egzisztenciálisan (viszonylag) független társadalmi réteg (polgárság) ebben a formában elégíti ki a közösségi gondolkodás és cselekvés iránti igényét.

Részt venni a közös ügyeink rendezésében a **szubszidiaritás** alapelvei szerint. Autonóm cselekvésben az egyén, csoport, közösség maga dönthet és cselekedhet a közvetlenül őt érintő kérdésekben (pl. egy iskola életének szervezése és irányítása a helyi szülők, pedagógusok, diákok részvételével).

Látom a hazai közösség-szervezők munkáját és eredményeit, találkozom jó gyakorlatokkal. Valami van, de nem az igazi. Magyarországon nem alakult ki az a polgárság, amelyik megteremtette és fenntartotta volna a valódi polgári önszerveződést.

A működő jó gyakorlatok – a közösség-szervezés természetének megfelelően – **közvetlen érdekalapú szerveződések**, amelyek főként vészhelyzetekre reagálnak több-kevesebb sikerrel (Tatai-tó, akkugyárok).

Nemigen látok olyan **értékalapú közösségi szerveződések**et, amelyek közép- és hosszútávon is életképesek lennének. Ezeket a kezdeményezéseket többnyire rövid időn belül szétzilálja az egyéni érdekek harca. Mintha hiányozna az egyébként kampányszerűen felizzó szolidaritás, az áldozatvállalás és a felelősségvállalás. Nincs egy szilárd erkölcsi talapzat, amire az önszerveződés felépíthető.

(64 éves, férfi, drámatanár, közösség-szervező, aki egy 70 lelkes településen él, Zalában)

– Én az **érdekérvényesítést** emelném ki. Most legutoljára például ez a tüntetés (a gyermekek védelméért), amit influenszerek szerveztek, szerintem az tekinthető polgári önszerveződésnek.

– Nem valaki által jönnek össze a személyek, hanem egy **saját cél érdekében, saját módon megszervezve, nem egy intézmény vagy egy felsőbb hatalom által**.

(A fővárosban tanuló egyetemisták)

– Az önszerveződés, a részvételiség és az autonómia három nagyon szorosan összefüggő cselekvés. Számomra elsődlegesen közösséget feltételeznek a gyakorlásához.

Csányi Vilmos szerint „a közösség hiányzik az életünkből, nem az állam.”

Az egyének és én magam is **különböző ügyek mentén**, amelyről hasonlóan gondolkodunk, illetve, **amelyet fontosnak tartunk, összekapcsolódunk** és egy közösen meghatározott

rendszer szerint – *önszerveződéssel* – alulról építkező kezdeményezésként, közösen cselekszünk.

Az önszerveződés bizonyos témák mentén történhet közösségekben, pl. civil szervezetekben, és történhet bizonyos **akciók melletti kiállást** erősítve egyénileg is.

Egy társadalomban – ami, mi magunk vagyunk – nem élhetünk úgy felelősen, hogy nem kapcsolódunk ügyekhez, és minden csak úgy megtörténik velünk.

Aktív vagy passzív tagja vagyok a társadalomnak? Gyakorlom-e részvételiséget autonóm cselekvéssel?

Az *autonóm cselekvésig* úgy vélem autonóm személyesig ér el. Innen nyílik az önszerveződés és innen nyílik a részvételiség gyakorlása.

Kulcsszó lehet az autonóm személyiség? Ilyen egyszerű lenne?

Ami biztos, hogy passzív erővel csak helyállni lehet, de győzni, azaz érdeket érvényesíteni, állampolgári részvételt gyakorolni mondhatom, hogy soha.

Álljon itt egy örökérvényű gondolat, *Slawomir Mrozek* *Mulatság* című írásából. „Három legény elindul a bálba. Úgy hallották, mulatság lesz. Kiöltöznek: öltöny, új cipő, lenyalt haj, virág. A bálterem zárva. Betörik, mert bentről hangokat hallanak. A terem üres. **Most akkor lesz mulatság vagy nem lesz?** És ha lesz, kitől lesz? Másoktól? Maguktól? Mit kell tenni, hogy mulatság legyen? Hogy muzsika legyen. Hogy igazi legyen.

Ez a kérdés. Egy életen át.”

(64 éves, nő, vidékfejlesztő, rendezvényszervező, egy 770 lelkes településen él Zalában)

[1] A közigazgatási és választási jogokban különösen járatos nyilatkozónk – két olvasókört is említ, az egyik Budaörsön található, s a másikkal együtt ezeket *Iványi Gáborral* közösen működtetik. „Olvassunk és főzzünk!” – ezzel a címmel ketten a tapasztalataikat is leírták az olvasókörök működtetéséről, hogy más hasonló kezdeményezések tanulhassanak az ő gyakorlataikból. (A szerk.)

Itt vagyunk! Képesé válás, közösségfejlesztés, demokrácia erősítése Európában

Giczey Péter

A Settlementek és Szomszédsági Központok Nemzetközi Szövetsége (International Federation of Settlements and Neighbourhood Centers – IFS) európai programjában kidolgozott egy „Fehér Könyvet”, ajánlást az Európai Unió számára.

Az IFS Fostering Social Justice (Társadalmi Igazságosság Elősegítése) az Európai Unió Erasmus+ támogatásával zajlott stratégiai európai program, amelyet az IFS hálózata 2021-2024 között valósított meg a tagjai közötti együttműködés erősítése érdekében. A program a felnőttek nem formális oktatásának innovatív gyakorlatai kölcsönös megismerését, valamint a nemzetközi intézmények befolyásolását célozta az aktív állampolgárság, a menekültek-bevándorlók integrációja és a társadalmi befogadás terén. Mindemellett az európai együttműködés előmozdítása és az IFS hálózat kapacitásának megerősítése történt annak érdekében, hogy a kölcsönös tanulás, az egymás közötti konzultáció és a kapacitásépítés révén a résztvevő szervezetek hatékony, a hátrányos helyzetű embereket, a bevándorlókat és a menekülteket célzó felnőttképzési lehetőségeket biztosítson és támogasson. Megvalósult az IFS európai tagszervezetei szakembereinek és oktatóinak képzése, felkészítése és támogatása, valamint az IFS stratégiáinak és folyamatainak fejlesztése az európai együttműködés és érdekérvényesítés javítása érdekében a felnőttoktatás területén. A programban tizenegy ország tizenkét szervezete vett részt Olaszországból, Hollandiából, Németországból, Franciaországból, Görögországból, Spanyolországból, Dániából, Finnországból, Svédországból, Ausztriából, Magyarországról pedig a debreceni Életfa Segítő Szolgálat Egyesület.

A „Fehér Könyv” bevezetőjében úgy fogalmazunk, közösségeink szívében, a mindennapi nyüzsgés közepette, a demokrácia pulzusa található: a szomszédsági központ, amit itthon inkább közösségi térnek, közösségi háznak vagy közösségi központnak nevezünk. Ez az a hely, ahol a felhatalmazás (a képesé válás, a hatni tudás), a fejlesztés és a demokrácia lényege keveredik ki a közösségi élet vibráló mozaikjává. Az általunk kidolgozott dokumentum feltárja, bemutatja a sokrétű szerepeket, a kézzelfogható hatásokat és a velejáró kihívásokat, valamint előremutató ajánlásokat fogalmaz meg a szomszédsági központok számára.

A felhatalmazás jelzőfénye

Hiszünk abban, hogy minden egyes emberben megvan a lehetőség, hogy lángra lobbantsa a változást. A dokumentum megfogalmazza, hogyan váltak a szomszédsági központok a felhatalmazás epicentrumaivá, hogyan katalizálják az átalakulást, melyben a passzív lakosok aktív közösségi „építészekké” válnak. Ünnepeljük benne a felhatalmazás történeteit, megvizsgáljuk azokat az eszközöket, melyekkel a központok elősegítik az egyének és közösségeik ellenálló képességét és az önhatékonyság szellemét.

Közösségeink szövete

A közösségek fejlesztése nem pusztán az infrastruktúra építéséről szól, hanem a közös élmények és tapasztalatok szövéséről is. A „Fehér Könyv” elemzi, hogyan járulnak hozzá a szomszédsági központok ehhez a fejlődéshez azáltal, hogy olyan befogadó terek kialakítását biztosítják, melyek befogadják a sokszínűséget és elősegítik az összetartozás érzését.

A demokrácia új terepe

Egy olyan időszakban, amikor a demokrácia lényege próbára van téve világszerte, a szomszédsági központok a demokratikus bevonás bástyáiként állnak. A dokumentum vizsgálja, hogyan erősítik a helyi részvétel ösztönzésével, lehetőségének biztosításával a demokrácia szövetét.

Párbeszédre adnak teret, biztosítják, hogy minden hangot meghallgassanak és figyelembe vegyenek.

Szembenézni a kihívásokkal

Egyetlen járhatónak látszó út sem mentes az akadályoktól. Foglalkozunk a szomszédsági központok előtt álló kihívásokkal, tárgyaljuk erőforrásainkat, a politikai akadályokat és a közösségek változó igényeit. A „Fehér Könyv” nem zárkózik el ezektől a realitásoktól; ehelyett olyan ajánlások sorát nyújtja, melyek célja ezen akadályok leküzdése.

Ajánlások az előttünk álló útra

A tizenkét európai partner szervezet meglátásaiból és rengeteg tapasztalatából kiindulva, mérítve, megvalósítható ajánlásokat fogalmazunk meg, melyek nem csak a szomszédsági központok fenntarthatóságának támogatását szolgálják, hanem a társadalmi igazságosságra, a helyi demokráciára, a menekültek-bevándorlók integrációjára gyakorolt hatásuk erősítését is.

A továbbiakban a program során kidolgozott „Fehér Könyv” összefoglalóját olvashatják.

Itt vagyunk!

Az emberek képessé tétele, a közösségek fejlesztése, a demokrácia erősítése

Az IFS tanulmánya a szomszédsági központok szerepéről, hatásáról, kihívásairól és ajánlásairól

A szomszédsági központok Európa-szerte létfontosságú részét képezik társadalmunk szerkezetének. Olyan egyedülálló szerepet töltenek be, szoros együttműködésben a helyi közösségekkel, amely lehetővé teszi, hogy azok kibontakoztassák erejüket és hatékonyan kezeljék a legsürgetőbb gazdasági, társadalmi és környezeti kihívásokat.

A szomszédsági központok munkájuk révén életre keltik az Európai Unió alapvető értékeit: a szabadságot, a demokráciát, az egyenlőséget, a jogállamiságot és a mindenki emberi méltóságának tiszteletben tartását.

Jelenleg azonban hatalmas kihívásokkal kell szembenézniük, amelyek veszélyeztetik abbéli képességüket, hogy hatásukat maximalizálják.

Ez a „Fehér Könyv” cselekvésre sarkall, és a következőket rögzíti:

- a szomszédsági központok létfontosságú szerepe,
- a központok rendkívüli pozitív hatásai,
- a kihívások, amelyekkel szembe kell nézniük,
- a fejlődésüket elősegítő szakpolitikai ajánlások

A szomszédsági központok létfontosságú szerepe

A szomszédsági központok alapvető fontosságú intézmények, amelyek Európa-szerte központi szerepet töltenek be a közösségekben. Különböző formájúak és méretűek, de három fő elv köré szerveződnek:

- A hátrányos helyzetű emberekre és csoportokra összpontosítanak
- A helyi részvételt és ellenőrzést erősítik
- Közösségfejlesztési megközelítéssel rugalmas megoldásokat találnak a problémákra.

A nem formális tanulás és a társadalmi igazságosság találkozása

Különböző szolgáltatások és tevékenységek széles skáláját nyújtják, amelyek nagyrészt öt terület köré összpontosulnak:

1. **Társadalomkutatás és tervezés** – a helyi problémákra vonatkozó mélyreható információk gyűjtése – amit a bizalmi kapcsolatok tesznek lehetővé -, valamint a döntéshozókkal való együttműködés elősegítése.
2. **Szolgáltatások fejlesztése és nyújtása** – a helyi lakossággal történő együttműködés annak érdekében, hogy személyre szabott és rugalmasan reagáló helyi szolgáltatások álljanak rendelkezésre.

3. **Közösségi tevékenységek** – a helyi közösségi terek felhasználása társadalmi tevékenységek és konkrét szolgáltatások nyújtására.
4. **Egyéni tanácsadás és közvetlen segítségnyújtás** – krízistámogatás nyújtása a jóléti védőhálón kívül rekedőknek.
5. **Tájékoztatás, oktatás és közösségi érdekérvényesítés** – a szükséges ismeretek biztosítása helyi lakosok számára ahhoz, hogy teljes életet élhessenek, és befolyásolhassák, mi történik a lakóhelyükön.

A szomszédsági központok pozitív hatása

A szomszédsági központok a köz- és magánszférával partnerségben együttműködve különleges szerepet töltenek be, amely lehetővé teszi számukra, hogy rövid, közép- és hosszútávon átalakító hatást fejtsenek ki:

Rövid távú eredmények – Az új ismeretek és készségek elsajátításától a bizalom és magabiztosság építéséig számos azonnali előny származik az állampolgárok számára.

Középtávú eredmények – A szomszédsági központok támogatják közösségeiket abban, hogy jelentős változásokat érjenek el életükben, a nagyobb önbecsüléstől kezdve, mentális és fizikai egészségük javulásán át, a szomszédságukon belüli szorosabb integrációig és a közösségi összetartozás növekedéséig.

Hosszú távú hatások – A szomszédsági központok munkája elősegíti a hosszabb távú változásokat egy olyan társadalom irányában, ahol mindenkinek lehetősége és képessége van a boldog életre és a társadalomban való aktív szerepvállalásra.

A szomszédsági központok előtt álló kihívások

A szomszédsági központok annak ellenére is betöltik átalakító szerepüket, hogy hatalmas kihívásokkal kell szembesülniük:

A következetes finanszírozás hiánya Európában – míg egyes országokban rendelkezésre állnak támogató finanszírozási struktúrák, máshol a szomszédsági központok országos pénzügyi támogatása csekély, vagy egyáltalán nem létezik. Ez nem fenntartható, és veszélyezteti a szomszédsági központok képességét arra, hogy továbbra is betöltsék pozitív társadalmi szerepüket.

Az elismerés hiánya – a szomszédsági központoknak a szociális biztonsági háló fontos részeként betöltött szerepét gyakran alábecsülik vagy figyelmen kívül hagyják. Ily módon a döntések és tervek gyakran elszigetelten születnek azoktól a közösségektől és egyénektől, amelyekre a legnagyobb hatást gyakorolják.

A közösségi terek veszélyeztetése – a városok és települések terjeszkedésével a meglévő közösségi tereket az átalakítás veszélye fenyegeti, míg az új fejlesztéseknél a közösségi tereket gyakran figyelmen kívül hagyják a tervezési folyamatok során.

Az IFS és az IFSJ projekt

Ez a „Fehér Könyv” az Erasmus+ „IFS Fostering Social Justice” (IFS – A társadalmi igazságosság előmozdítása) (IFSJ) projekt egyik hozománya, amelyet az „International Federation of Settlements and Neighbourhood Houses” (IFS) („Settlementek és szomszédsági központok Nemzetközi Szövetsége”) és a „Federation des Centres Sociaux et Socioculturels de France” (FCSF) („Franciaországi szociális és szociokulturális központok szövetsége”) támogat. Az IFS és a vele a projektben együttműködő tizenkét európai partnere aktívan támogatják a szomszédsági központokat és az egyéneket, illetve foglalkoznak a társadalmi igazságosság, a helyi demokrácia és a bevándorlók integrációjának kihívásaival.

FCSF (Franciaország); NUSZ (Németország); Wiener Hilfswerk (Ausztria); ÉLETFA Segítő Szolgálat Egyesület (Magyarország); LSA Bewoners (Hollandia); Enik Recovery College (Hollandia); Suomen Settlementtillitto RY (Finnország); Svenska Settlementförbundet (Svédország); Fundación Esplai (Spanyolország); Dafni Kek (Görögország); ARCS (Olaszország); Askovfonden (Dánia).

Szakpolitikai ajánlásaink

Kidolgoztunk egy sor szakpolitikai ajánlást, amelyekkel hatékony válaszok adhatók a fenti kihívásokra. Célunk az, hogy biztosítsuk a szomszédsági központok kiemelt szerepét egy társadalmilag igazságosabb Európa megteremtésében.

A 2024-es európai választások előtt arra szólítjuk fel a döntéshozókat, hogy a kormányzás minden szintjén ismerjék el a szomszédsági központok létfontosságú szerepét és értékességét.

A politikai döntéshozók a szomszédsági központok elismerését és támogatását az alábbi módokon fejezhetik ki:

1. **A szomszédsági központok által biztosított nem formális tanulás előmozdítása, valamint a nemzeti és nemzetközi csereprogramok folyamatos támogatása.** A politikai döntéshozóknak továbbra is támogatniuk kell az egész életen át tartó nem formális tanulást, és a jövőbeni uniós költségvetésekben megfelelő forrásokat kell biztosítaniuk az egész életen át tartó nem formális tanulás ügyének előmozdításához mindenki számára.
2. **A jó minőségű, mindenki számára nyitott helyi közösségi terekhez való hozzáférés biztosítása.** A politikai döntéshozóknak politikai állásfoglalást kell elfogadniuk, amelyben felkérjük a tagállamokat a közösségi terek védelmére és biztosítására, valamint a működtetésükhöz szükséges források előteremtésére.
3. **A szomszédsági központok hosszú távú és fenntartható, bizalmon alapuló alapfinanszírozásának biztosítása.** Az EU-nak meg kell osztania a nemzeti intézményekkel, valamint a nemzeti és helyi kormányzatokkal a bevált gyakorlati példákat arról, hogy a forrásokat hogyan lehet egyszerűen szétosztani a szomszédsági központok között a helyi szükségletek kielégítése érdekében.”
4. **A helyi “tudásszövetségek” támogatása, ahol a helyi lakosok, a civil társadalmi szervezetek, a tudományos élet, valamint a helyi döntéshozók mindannyian hozzájárulnak a helyi szükségletekre vonatkozó információk megosztásához és összegyűjtéséhez.** A politikai döntéshozóknak támogatniuk kell, illetve külön forrásokat kell elkülöníteniük olyan kezdeményezésekre, amelyek célja a helyi tudás összegyűjtése a civil társadalom égisze alatt, valamint e helyi tudás beépítése a polgárokat érintő uniós jogszabályokba.
5. **Strukturált párbeszéd és konzultációs folyamatok biztosítása és megvalósítása uniós szinten a helyben elérhető tudás szomszédsági központok által történő összegyűjtése és felhasználása érdekében.** Az EU-nak fel kell kérnie az európai szomszédsági központok ernyőszervezetét (például az EFS-t), hogy a civil társadalom európai szerepéről szóló párbeszéd meglévő struktúráinak részévé váljon. A politikai

döntéshozóknak fel kell továbbá kérniük a tagállamokat, hogy a civil társadalom képviselőit minden szinten vonják be a döntéshozatali folyamatokba, és a nemzetközi bevált gyakorlatok alapján iránymutatásokat kell kidolgozniuk erre vonatkozóan.

6. **Uniós források civil szervezeteknek történő becsatornázása azokban az országokban, ahol az állami finanszírozás hiányzik.** Az új uniós parlamentnek a következő költségvetési időszakban meg kell újítania a „Polgárok, egyenlőség, jogok és értékek program”-ot (CERV), egyszerűbbé és gyorsabbá kell tennie a hozzáférést, a finanszírozást pedig ki 5 éves időtartamra kell terjesztenie. Az EU-nak szorosan együtt kell működnie az európai civil szervezetekkel a kelet-európai (pl. magyarországi) civil társadalom meglévő javaslatainak kísérleti projektek formájában történő megvalósítása érdekében. E javaslatok értelmében új programot kell létrehozni a kelet-európai szomszéd-sági központok támogatására azokban az országokban, ahol nem áll rendelkezésre megfelelő nemzeti támogatási rendszer, és ahol a más alapokhoz való pályázás nem lehetséges.

Az összefoglalót fordította Varga Tamás.

A teljes „Fehér Könyv” letölthető (angol nyelven) innen: <https://ifsnetwork.org/project/were-right-here-making-a-difference-in-neighbourhoods-everywhere/> (lásd QR-kód)

A program honlapja: www.ifsnetwork.org <https://ifsnetwork.org/e-platform/> E-mail cím: info@ifsnetwork.org

További információ: giczey.peter@eletfaegyesulet.hu

Szerző:

Giczey Péter, a Civil Kollégium Alapítvány szakmai vezetője, közösség-szervező mentor és tréner. Főbb szakmai érdeklődése, tevékenységei a közösségi beavatkozások (közösségfejlesztés, közösségi tervezés, közösségszervezés), settlement, közösségi média, civil fejlesztés. Debrecenben él, 1994-2005 között a Csapókerti Közösségi Házat igazgatta. A rendszerváltás óta részt vesz különböző civil és szakmai szervezetek tevékenységében. Az ÉLETFA Segítő Szolgálat Egyesület elnökeként 2006 óta az IFS (Settlementek és Szomszéd-sági Központok Nemzetközi Szövetsége) vezetőségi tagja. A Debreceni Egyetem Szociológia és Szociálpolitikai Tanszékén óraadóként közösségi munkát oktat.

“Ti vagytok a világ világossága, ti vagytok a föld sója...”

Köszégfejlesztő szemléletű gyülekezeti munkatársképzés az Országos Református Cigánymisszióban: egy pilotprojekt tanulságai, eredményei és folytatása

Lakatos Kinga

Az Együtt-egymásért – A Cigánymisszió keresztyén közösségfejlesztő munkatársképzésének bemutatása Lakatos Kinga tollából. Ebben, a 2018-ban indult programban cigánymissziót végző, illetve az iránt érdeklődő gyülekezetek tagjai szakmai alapú, elméleti és gyakorlati tudást kaphatnak a szolgálatukhoz.

Van egy álmom... (és nem vagyok vele egyedül)

Szociális munkás végzettségű közösségfejlesztőként mindig is álmom volt önszerveződő, kezdeményező és cselekvőképes, kölcsönös támogató kapcsolatokra alapuló szomszédsági/ lakóközösségek létrejöttének támogatása.

Egy hely (falu, utca, kerület) ahol jó (együtt) élni. Ahol felelős állampolgárnak tekinthetek magamra és a környezetemben lakókra. Sok barátom már 20 évvel ezelőtt is nagyon naivnak tartott ezért, hát még most.

Mikor a harmincas éveim elején egyre fontosabbá vált számomra keresztyén hitem és egyre tevékenyebbé váltam “egyházi berkekben” ez az álmom nem veszett el, csak átalakult.

Megláttam, hogy mekkora potenciál van a helyi gyülekezetekben a közösségformálás tekintetében és milyen sok helyen (főleg a “végeken”, elszegényedett, leszakadó térségekben) sok esetben az egyház az egyetlen jelenlét, erőforrás (legtöbbször a máshonnan érkezett fiatal lelkészpár személyében) mely új mozgásokat tud elindítani a közösségekben.

Ekkor (2010 környékén) találkoztam a keresztyén közösségfejlesztés amerikai gyakorlatával is, mely megerősített abban, hogy a gyülekezet mint közösség arra is hivatott, hogy fényként és sóként legyen jelen és hasson a településen. Ne az legyen az egyetlen célja, hogy az emberek bemenjenek a templomba és gyarapodjon a gyülekezet, hanem az is, hogy a gyülekezetnek legyen egy olyan munkacsoportja, amelyik aktívan elindul megismerni a településen lakó embereket és közösségfejlesztői szemlélettel partnerként beleáll az ottani ügyekbe. Ahogy ezt

írom, hallom ahogy néhány közösségfejlesztő/szervező kolléga felszisszen: “Micsoda keresztyén arrogancia ez már megint, mintha csak ők tudnák ezt (jól) csinálni!” Szó sincs erről. Nem egy párhuzamos és “jobb”, a közösségfejlesztés “keresztyén” verziójának létrehozása az álomom. Hanem az, hogy a gyülekezetek meglássák azt, hogy milyen felelősségük (keresztyén szóhasználatban: elhívásuk) van az egész település, szomszédság felé, különös tekintettel a társadalmi feszültségek enyhítésének és a kirekesztett emberek szolgálatában, mely túlmutat a jótékonykodáson valamint a szociális és oktatási intézmények fenntartásán. Gyülekezetek, melyek partnerei vagy elindítói egy helyi közösségfejlesztési folyamatnak.

Ez a bennem formálódó, érlelődő, szakmai tudásszomjat is tápláló álom 2019 nyarán találkozott Dani Eszter református lelkész, a Missziói iroda akkori vezetőjének már megvalósulóban lévő álmával, az Együtt egymásért keresztyén közösségfejlesztő munkatárs képzéssel, mely az Országos Cigánymisszió kiemelt stratégiai céljának megvalósulása érdekében indult el 2018-ban egy EFOP pilot-projekt keretében. De miről is szólt ez a képzés pontosan?

Együtt egymásért: “ahol a fejünk és a szívünk is töltődik”

“A Cigánymisszió stratégiájának egyik kiemelt célja volt egy olyan munkatársképzés életre hívása, melyben a cigánymissziót végző, illetve az iránt érdeklődő gyülekezetek tagjai szakmai alapú, elméleti és gyakorlati tudást kaphatnak a szolgálatukhoz.

Célunk a helyi gyülekezet roma és nem roma, hátrányos helyzetű tagjainak, munkatársainak képzése, illetve közösségi megoldások támogatása, az együttműködési kultúra javítása, a közös- és az önálló életvezetési képességek erősítése érdekében.

További célkitűzések: a szemléletformálás, társadalmi érzékenyítés, a kölcsönös előítéletek csökkentése, az önszerveződési képesség fejlesztésével a társadalmi együttélés javítása. A közösségfejlesztés eredményeként erősödhet a helyi gyülekezet összefogása és aktivitása, a befogadás, csökkennek az interetnikus feszültségek, a romák társadalmi- és helyi közösségi befogadásával csökkenhet a szegénység, a kirekesztettség továbbörökítése.” – olvashatjuk a képzési ciklus leírásában.

[\(https://ciganymisszio.reformatus.hu/egyutt-egymasert/\)](https://ciganymisszio.reformatus.hu/egyutt-egymasert/)

A képzés két éves volt és évente öt, három napos képzési hétvégéből állt, ahová az ország minden gyülekezetéből vártuk a jelentkezőket. Feltétel volt, hogy egy gyülekezetből legalább egy roma származású és egy nem roma származású munkatárs jöjjön, hogy a köztük kialakuló, elmélyülő baráti kapcsolat is segítse majd a helyben folyó munkát.

A modulok összeállításában a holisztikusságra törekvés volt a szempont: közösségfejlesztés (erőforrás/érték alapú megközelítéssel, illetve a programszervezés is ide tartozott), spiritualitás (bibliatanulmányozás, lelkigondozás, a szolgáló-vezető attitűd stb.), romológia, érdekérvényesítés és szupervízió tették ki a hivatalos képzési programot. Ám ami a reggeli áhítatokon, a

(cigi) szünetekben és az esti szervezett vagy spontán programokon történt az legalább annyira fontos volt, mint az interaktív, egymástól való tanuláson alapuló órák folyamán.

A két év alatt a résztvevők elmesélték egymásnak az életüket, hamar szokássá vált hogy a képzési hétvégék között is tartották egymással a kapcsolatot, eljártak segíteni egymás rendezvényeire, előítéleteket és egymástól kapott sebeket mondtak ki, melyek leépültek és gyógyulni kezdtek. Persze sok volt a nevetés, közös éneklés, a nagy társasozások és a spontán közös imádkozások is, egymásért a nehézségekben, kihívásokban. Egy közösség alakult olyan emberekből, akik nem biztos, hogy másként találkoztak volna egymással. Ennek számomra egyik legszebb és legerősebb jele a "kötelező" ölelés volt mellyel egymást fogadták és amellyel egymástól búcsúztak.

Én közösségfejlesztő trénerként voltam jelen a programban, de a tanár-diák kapcsolat itt hamar átalakult egy inkább testvéri viszonyra (keresztény körökben sokszor hívjuk egymást testvéreknek, de én itt éltem át igazán ennek a szónak a jelentését, a valóságát, az "igazságát").

Így lett igazán holisztikus ez a képzési program: nemcsak tudásban, nemcsak önismeretben és hitben növekedtek itt a résztvevők, hanem ahogyan ők fogalmazták meg sokszor: "itt megéltük a földi mennyországot, ahol tényleg nincs roma és magyar, hanem csak a szeretet van és mindannyian testvérek vagyunk".

Számomra, trénerként, ez a képzési alkalmak végén szokásos visszajelző körök során eleinte frusztrációt is jelentett. Arra a kérdésre ugyanis, hogy “mit viszel magaddal a képzésből”, az esetek többségében (főleg a roma származású résztvevők részéről) “a szeretetet”, “az öleléseket” válasz érkezett így az volt a benyomásom, hogy az órák anyaga “nem ment át”, csak érzelmi lenyomata maradt a hétvégének. Aztán (bár megtaláltam a módját annak is, hogy hogyan kapjunk konkrétabb, a modulok tartalmára visszajelző válaszokat) megértettem, hogyha ezt viszik magukkal, igazából elértük a képzés célját. Ha valaki megéli azt hogy szeretett, értékes, másokkal egyenlő és másoknak adni képes (főleg ha egész életében az ellenkezőjét közvetítették felé), ez a tapasztalat válhat majd egy helyben elinduló közösségfejlesztési folyamat legfontosabb erőforrásává, motorjává, hiszen abban is az a módszer és a cél, hogy meglássuk és erősítsük a településen és az ott élőkben az értéket és a közösen kitűzött célok mentén mindenki beleadja azt amit tud a fejlesztési folyamatba.

[Kisvideó \(16 perc\) a képzésről](#)

Ízek és fények: avagy mit valósítottak meg a résztvevők otthon, sokszor apatikus, mélyszegénységben élő közösségeikben (fiorettik)

Milyen idilli képet is festettem én erről a képzésről... Miközben Magyarország politikai, társadalmi és gazdasági valósága nagyon más képet mutat. Főleg a roma kisebbség szemponjából nézve, azokon a helyeken ahonnan a résztvevők nagy többsége jött: Hajdú-Bihar, Borsod és Szabolcs-Szatmár vármegye apró falvaiban, városaiban.

Hazamenve kilátástalansággal, nyomorral és előítéltekkel kellett újra szembenézni, sokszor úgy, hogy a résztvevők maguk is nagyon nehéz körülmények között éltek.

Mégis: a fény a sötétben világít a leginkább, a só az ízetlen ételből hozza ki a legjobbat.

A képzéshez tartozott az a "házi feladat" is, hogy helyben kezdjenek el programokat szervezni a résztvevők, ehhez a képzés anyagi támogatást is biztosított. Sok program valósult meg ebből a keretből, de azt tapasztaltuk, hogy helyi és más támogatókat, erőforrásokat is bevonnak a résztvevők a cél megvalósítása érdekében. Íme néhány jó példa:

Dénes és Timi Esztárból jöttek, egy Debrecen melletti kis faluból. Mindketten szeretnek a földdel dolgozni. 2019-ben közösségi kertet kezdeményeztek, melyben két másik család is részt vett a gyerekekkel együtt. A földet egy szomszéd ajánlotta fel, mivel ő nem használta. Aztán jött a COVID és észlelték, hogy az utcájukban a gyerekek nagyon nagy hátrányban vannak, mert se számítógépük, se egy rendes helyük nincs otthon, hogy online tanuljanak. Ők, akik szintén csak nyolc általánost végeztek, nekifogtak és először a saját konyhájukban, kölcsön géppel kezdték el korrepetálni a gyereket, majd egy idő után átalakították a saját kis melléképületüket, ajándékba kaptak gépeket, nyomtatót, könyveket és saját pénzből vettek gázpalackos kis kályhát, hogy tudjanak fűteni. Megszületett az Esztári Tanoda. A felnőtteknek esténként bibliaórát tartottak, ahol mindenki elmondhatta a nehézségeit, a fájdalmait és megtapasztalhatta Isten gyógyító szeretetét a közösségen keresztül. Az Esztári Tanoda azóta kinőtte a kis szobát, a templomhoz tartozó régi gyülekezeti termet kapták meg és egy svájci

program, a HEKS támogatja a működésüket. Sok önkéntes csatlakozott a csapathoz, hívők és nem hívők egyaránt, sokszor az idős klub tagjai főznek lelkesen egy-egy rendezvényen. Szerveznek Betlehemest, amivel járják a falut decemberben, van cigánytánc oktatás, nyári tábor és foci csapat is. 2023 nyáron egy térségi tanoda-focikupát is kezdeményeztek, amely megmozgatta az egész falut és egy nagy közös bográcsozással zárult. A polgármester büszkén nyilatkozta, hogy hagyományt szeretnének ebből teremteni. Több idős lakos azt mondta: utoljára gyermekkorukban volt ekkora élet a focipálya környékén.

[Kisfilm a focikupáról \(2 perc\)](#)

Krisztián a bodaszőlői szőlőskertben él a családjával, ahova Debrecenből kényszerültek kiköltözni 2004-ben a Domokos Márton kertből, mivel az ottani lakóhelyeket felszámolta az önkormányzat. Egy nap alatt 40-en kényszerültek a városból, állandó lakhatásra nem alkalmas épületekbe költözni ennek a kicsi településnek az egykori szőlősébe (Bodaszőlő közigazgatásilag Hajdúböszörményhez tartozik, ám földrajzilag egy különálló településrész).

Krisztiánt a hite és a nélkülözők megsegítése hajtja, származástól függetlenül, hiszen Isten szeretete által megtapasztalta, hogy nem számít, honnan jött, értéke és méltósága vele született: ez mentette meg amikor nagyon mélyen volt, ezt szeretné továbbadni. A nélkülözést is jobban ismeri, mint szeretné, ezért nem tud mást tenni, mint mindent megosztani azokkal, akiknek nincs. Az Opre Roma Egyesület egyik vezetőjeként és a Hajdúböszörményi Kálvin téri gyülekezet tagjaként is motorja a közösségfejlesztésnek. Farsang, nyári gyermektábor, közösségi szemétszedés, ételosztás (házhoz szállítással az idősek részére) és ruhaosztás, bibliaóra a felnőtteknek és pár hónapja a tanoda is beindult, többek között Krisztián fáradhatatlan munkájának is köszönhetően, aki az első évfolyamban végezte el a képzést. Mindez egyre több helyi és környékbeli lakos, gyülekezeti tag és vállalkozó bevonásával történik, de a kapcsolati háló a térségben és országos szinten is kiterjedt. Volt részem többször is részt venni egy-egy eseményen és a közösség szervezettsége, a mindenfelől érkező önkéntesek sokszínűsége minden alkalommal ámulatba ejt. Ugyanannyira, mint a szegénység és a roma lakosság testi-lelki-mentális állapota ejt kétségbe.

Ezek a kezdeményezések és eredmények természetesen nem kizárólag a képzésnek köszönhetőek. Hiszen már a képzésre is inkább az aktívabb, érdeklődőbb gyülekezeti tagok jöttek el, akik szerettek volna még több gyakorlati tudásra szert tenni, hogy amit csinálnak azt

tudatosabban, több felkészültséggel, magabiztosabban tegyék. Illetve, ha most szeretnének elindulni, nyitni, ahhoz legyenek eszközeik.

Élet az EFOP projekt után...avagy ennyi volt a mese?

Biztosan sokak közös tapasztalata, hogy egy pilot projekt, ha sikeres is, elsősorban finanszírozási okokból nem folytatódik. Én (talán borúlátóként, talán realistiként) az Együtt egymásért képzéssel kapcsolatban is erre készültem. Nem ez történt. A programot rögtön átvette a Református Egyház és 2022 után még folytatódott...egy évig. Terveztük egy Keresztyén Közösségfejlesztő Hálózat létrehozását is. Ám 2022-ben a Református Egyház lényeges átstrukturálódásokon ment keresztül, melynek során az Országos Református Cigánymisszió átkerült a Missziói irodából a Református Szeretetszolgálat Felzárkóztatási Osztályához. Mivel ennek a szervezeti egységnek más a profilja, mint a Missziói irodának, egy ilyen nagy költségvetésű képzési programnak nem vállalták a további finanszírozását. Így kényszerből ugyan, de a képzés újragondolásra kényszerültünk. Ám ez szakmai szempontból is – kiértékelve a mögöttünk álló öt évet -, új távlatokat nyitott. Mivel a közösségfejlesztés kifejezetten lokális tevékenység, az öt év alatt láttuk, egyre több településen, gyülekezetben megerősödik a munkatársi csapat. Valamint azt is tapasztaltuk, sokaknak túl nagy vállalás volt a két év, a tíz hétvége, hogy részt vegyenek, ezért egy új, helyben zajló és alacsonyabb költségvetésű képzési koncepció született.

Annak érdekében, hogy jobban megtámogassuk a helyi önszerveződő folyamatokat, egy egyéves "á la carte", helyben megvalósuló képzési csomagot állítottunk össze, ugyanazokkal a modulokkal, mint az Együtt Egymásértben. A képzést elvisszük a településekre, a szervezés és az infrastruktúra biztosítása a helyi csapatra hárul, ám cserébe többen el tudnak majd jönni, valamint a képzés profilját és tematikáját is a helyi igényekre és szükségletekre szabjuk.

Így az Együtt egymásért képzés sem veszett el, csak átalakult: "Együtt a közösségért!" lett belőle. A program 2024 januárjában indult négy gyülekezet (és ezen keresztül település) részvételével.

Emellett a már meglévő országos (informális) hálózat ápolására és fejlesztésére fordítunk különös figyelmet, még ha nem is egy országos intenzív képzési program keretein belül.

Decemberben újra jelentkezem majd az új program első évének beszámolójával a Parola olvasói számára, a Bodaszőlőn folyó munka részletes bemutatásán keresztül.

Utóirat

A közösségfejlesztői szemlélet, egy gyülekezet és az egyház szerepe a helyi önszerveződő, alulról induló folyamatok támogatásában és az abban való részvételben inkább ismeretlen terület Magyarországon, mint ismert. Nincsenek bevett gyakorlatok. A lelkészképzésnek sem képezik tárgyát (vagy csak nagyon véletlenszerűen). Sok lelkész azonban ösztönösen, látva a helyi közösség állapotát, beleáll egy ilyen folyamatba.

Már nagy lépésnek tekinthető, hogy sok tanoda indult el, családi napok és az egész településnek szóló programok kerülnek megrendezésre, több helyen egyre több módon és helyzetben érintkezik egymással a roma és a nem roma lakosság.

Az a fajta polgári önszerveződés, mely érdekérvényesítő módszerekkel közügyekbe szól bele, a konfrontációt is vállalva, nem jellemzi ezeket a kezdeményezéseket. Érdekes ez, hiszen az Együtt Egymásért képzés egyik legnépszerűbb modulja az érdekérvényesítés volt. Mindenkinek húsba vágó témákról volt szó. Ám míg a programszervezést és a közösségfejlesztés több módszerét profi módon ültették át a résztvevők a gyakorlatba, az érdekérvényesítésről ez nem mondható el.

Hogy miért? Talán ez is megér majd egy cikket valamikor.

Hiszen a só arra is való, hogy megolvassa a jeget, vagy meggyorsítsa egy seb gyógyulását, a világosság pedig arra, hogy felfedje a sötétben, láthatatlanul működő igazságtalan és romboló rendszereket...

Szerző:

Lakatos Kinga, az ELTE-n végzett szociális munkás szakon 2008-ban, közösségfejlesztő, a nemzetközi katolikus Chemin Neuf Közösség tagja (magyar reformátusként). Jelenleg Hollandiában a Groningeni Protestáns Teológia kutatói programjának keretein belül a hit és a társadalmi ügyekben való részvétel kölcsönhatásait vizsgálja, valamint a Magyar Országos Református Cigánymisszió "Együtt a közösségért" programjában mentor és közösségfejlesztő tréner. Publikációi a képessé tétel (empowerment) témakörében jelentek meg.

(Hogy mi is az a Cigánymisszió arról itt talál többet az olvasó: <https://ciganymisszio.reformatus.hu/>)

Heti Betevő Egyesület

- Az Év Fővárosi Civil Szervezete

Dudok Dávid

Az [Év Fővárosi Civil Szervezete](#) lett a [Heti Betevő Egyesület](#), tevékenységével, megalakulásával, a múltjával és a mostani programjaival kapcsolatban Dudok Dávid kérdezte Holczer-Nagy Emesét, az egyesület önkéntesét, egyik alapítóját.

Az Év Fővárosi Civil Szervezete lettetek, amihez ezúton is nagyon gratulálok. Mivel jár ez a díj, hogyan élitek meg?

Egészen megható és váratlan volt. Tényleg nem számítottunk rá. Olyan kiváló munkát végző civil szervezetek között lettünk elsők a tízes listát nézve, akik közül mindenkinek járna ez a díj, ez a dicsőség, vagy nem is tudom, minek lehet ezt nevezni. Tíz év fáradtságos munkával érdemeltük ki, illetve ennek eredményeképpen a mi fővárosunk lakói úgy gondolták, hogy fontos az a munka, amit végzünk, ez tényleg nagyon megható. Kaptunk mellé egymillió forintot, amit már el is kezdtünk költeni, hiszen 10 év után kiszolgált minket három nagy fazék, és most lecseréltük őket újakra. Így a konyhában is egyfajta ünnep ez nekünk.

„Rászorulóknak főzünk. Beszálpsz?” (forrás: Heti Betevő Facebook)

Említetted a fazekakat és a konyhát. Mivel foglalkozik a Heti Betevő Egyesület? Ha jól látom, az egyik mottótok, hogy „Mindenkinek jár egy igazi, tartalmas ebéd. Legalább hetente egyszer.”

Tíz évvel ezelőtt a belvárosban, a bulinegyed szívében, egy szórakozóhelyen, a Kisüzemben kezdődött minden, ahol a két szakács úgy látta helyesnek, hogy összedobnak 40-50 ezer forint értékben egy fazéknyi ételt, merthogy a környéken is nagyon sok hajléktalannal és rászoruló emberrel találkozhattak. Nagyon jószívűek ezek a srácok, és már korábban kialakult az a gyakorlat, hogy ha valaki behajolt a nyitott ablakon, és harapnivalót kért, akkor szinte sosem küldtek el senkit. Tudható volt, hogy az ottani szakácsok, nagyon jólelkűek. Kiosztottuk ezeket az ételeket, majd kitaláltuk, hogy mi legyen a neve annak, amit csinálunk, mert egyre többen szálltak be azzal, hogy ők is segítenének ételt osztani. Aztán a környékbeli kocsmák, szórakozóhelyek tulajdonosai, akik szintén bejártak erre a helyre, hallották, hogy szükség lenne a segítségre, mert hétről hétre egyre több ember jött az ételért a Klauzál térre. Tehát híre ment. Nem csak hajléktalanokat etetünk vasárnapi ebéddel, nagyon sok környékbeli rászoruló és messzebről ideérkező ember is jön az Erzsébetvárosba. Nem is tudom elmesélni neked, milyen az, amikor télen-nyáron – tényleg mindig – van egy csapatnyi ember, aki vállalja a heti feladatokat. Hiszünk abban, hogy fontos, hogy minőségi ebédet adjunk minden rászorulóknak.

Hogyan lettetek egyesület, miért pont ezt a formát választottátok, mennyire okozott nehézséget az intézményesülés?

Mindig romantikával emlékszünk vissza azokra az első hónapokra, amikor még „gerillaakcióként” végeztük ezt a tevékenységet, de hát felnőtt emberek vagyunk, muszáj volt valamilyen hivatalos formába önteni. Egy ügyvéd barátunk tanácsára az egyesületi formát választottuk, mert ez volt a leggyorsabb és legpraktikusabb. Először nem is Budapesten jegyezték be minket, hanem egy vidéki városban, Makón, ott könnyebb volt és hamarabb sikerült elintézni a bejegyzést. De most már budapesti a székhelyünk is. Pénzt gyűjteni csak úgy lehet, ha jogi személység vagyunk – így alakult az intézményesülés.

3800 ebéd havonta öt helyszínen, 300 önkéntes és 10 éve dolgoztok együtt. Milyen összefogni ezt a csapatmunkát? Milyen ez a csapat, amely azért dolgozik, hogy mindenki legalább hetente egyszer betevőhöz juthasson?

Úgy képzelj el, hogy a vidéki sejtjeink – sejtnek hívjuk a partnereinket – mind-mind önállóan gazdálkodnak. Nyilván vannak olyan dolgok, amiket közösen kell megoldani, akkor arról egyeztetünk. Ezek a vidéki városi szervezetek csak úgy vehették fel a Heti Betevő nevet, hogy eligazítottuk őket az alapelveinkkel kapcsolatban, elfogadták közös értékeinket. Aztán a VIII. kerületben is létesült egy csapat a Gólyában, ott a családsegítő szolgálat listája alapján várják a rászorulókat, akik hazaviszik, otthon melegítik meg az ételt. Minden szervezet egy kicsit más. Arra alakultak, hogy a helyben lévő igényeket kielégítsék. Tehát például a VIII. kerületben nem a közterületen osztunk, hanem befogadott minket a Gólya, oda általában családok jönnek el. Más nagyvárosban általában kéthetente vannak az ételosztások, kevesebb, körülbelül 100-110

embert érnek el ezekkel az akciókkal. Minden szervezetünk egy kicsit eltérő, de mégis azonosak vagyunk az értékeinket tekintve.

Mosolygós önkéntesek (Forrás: Heti Betevő Facebook)

Milyen ez a közösség, amiben együtt dolgoztok? Hogyan képzeljük el egy ilyen munkafolyamatot?

Úgy tűnik, mintha minden vasárnap történe, de ez nem feltétlenül van így. Elég sok minden történik akkor, hiszen az ételt aznap reggel kezdik főzni az éttermek. Például a VII. kerületi csoportunknál legalább 300 adag étel készül. Ők szerzik be az alapanyagot, mi utólag térítjük meg a költségeket – csak az alapanyagárat fizetjük ki, ez a megállapodás. Mások összeszedik a város több pontjáról az ajándék kenyereket vagy péksüteményeket. Mindenki önkéntes, a szállítóink is. Személyautókkal vagy kisteherautókkal futják be a környéket vagy azokat a pontokat, ahol át tudjuk venni a maradék vagy tegnapi kenyereket. Mindenki hozzáteszi a maga kis dolgát. Én például a főzőhelyekkel egyeztetek, hogy mit főznek, vihetjük-e a fazekakat, vagy ők jönnek el a fazékért. Mindennek megvan már a maga menete, vannak, akik a szállítókkal tartják a kapcsolatot, őket szervezik, vannak, akik a jogi dolgokkal foglalkoznak vagy a pályázatírással, a vidéki szervezeteinknek is vannak kapcsolattartói, tehát mindenkinek megvan a maga kis területe az egyesületen belül.

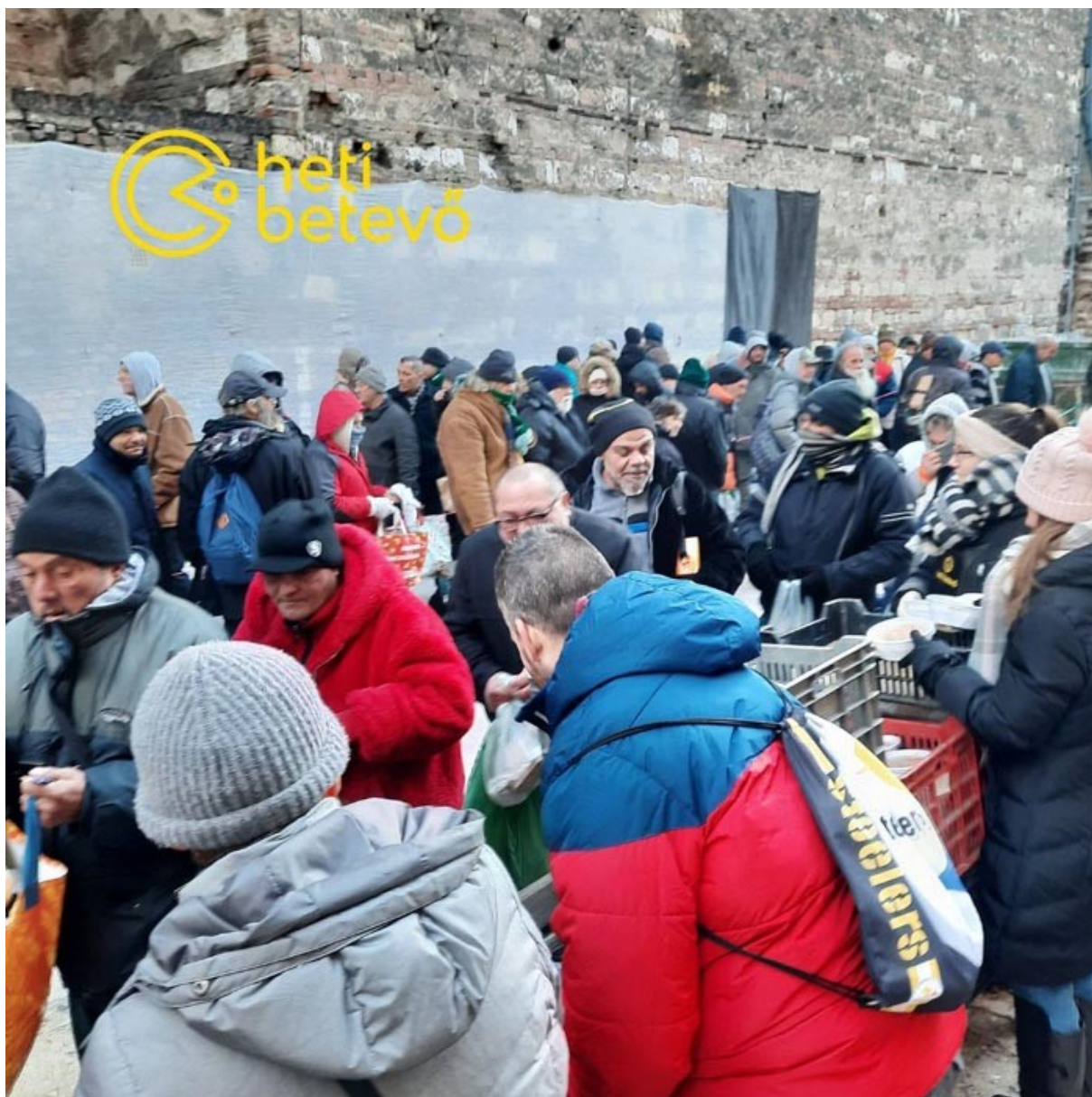
Ételosztás az Akácos udvarban (Forrás: Heti Betevő Facebook)

Hol, hogyan lehet aztán ezeket az ételeket átvenni és elfogyasztani?

Az ételosztásra tíz éven keresztül a Klauzál téren került sor, ahol a már bedobozolt, kiadagolt ételeket adjuk át a vendégeinknek. Egy füles zacskóban van mellette kenyér, szalvéta, kanál, házi sütemény, és ehhez adjuk hozzá az ételt. Sokszor van a csomagban valamilyen déli gyümölcs – általában banán – vagy valamilyen kis sütemény is. És aztán az emberek mennek isten hírével. A hajléktalanok, általában ott találnak egy kis helyet, ahol le tudnak ülni, mások hazaviszik, vagy a szállókra viszik „haza”. Most ez abban változott, hogy a Klauzál tér felújítása miatt sikerült az önkormányzattal megállapodnunk, hogy a közeli Akácos udvar nevű létesítmény udvarán tartjuk ezeket az ételosztásokat. Tehát ez így néz ki – mi várjuk az embereket ezeken az adott pontokon.

Mennyire lelkesek a főzőhelyek?

Minden főzőhelyünk önkéntesen jelentkezett arra, hogy szeretné ezt a munkát végezni. Voltak korábban próbálkozásaink arra, hogy mi kerestünk meg helyeket, de hidd el, valahogy az jobban működik, ha maguk érzik a késztetést a csatlakozásra. Ilyen például a Babka, ilyen a Padthai, a Kőleves, a Kisüzem és a Két szerecsen is. Érdeemes tudni, hogy 40-45 kiló hús szükséges 300 adag ételhez. Mindig arra kérjük a főzőhelyeket, hogy minőségi, jó alapanyagokat használjanak. Azt gondolom, nagyon szeretik ezt csinálni. Vannak, akik a kezdetek óta velünk tartanak.

Ételosztás az Akácós udvarban (Forrás: Heti Betevő Facebook)

Hogyan értesülnek általában az érintettek, az adományozottak a Heti Betevő Egyesületről, hogyan tudjátok elérni őket?

Nagyon nehezen. Akiknek van Facebook lehetőségük, illetve akik tudnak sajtót olvasni, ők tudnak rólunk, őket ezért mindig elérjük. Van, hogy szórólapokat osztunk, hogyha tudjuk előre, hogy pár hét múlva valami változás van az ételosztásban. Ilyen volt a Covid ideje, akkor plakátokat is készítettünk. Tehát leginkább ilyen formában tudunk velük kapcsolatot tartani, illetve vasárnap a helyszínen.

Milyen a kapcsolattartás a vidéki partnereitekkel?

Szoktak lenni stábgyűlések, közgyűlések, ahol szoktunk találkozni a vidéki pajtásainkkal is, úgy hogy természetesen igen fontos kapcsolattartás. Online formában pedig bármikor el lehet érni bárkit.

Úgy látom, hogy az egyik támogatási forma a „[Süss sütit!](#)” kezdeményezések.

Igen, azt nagyon szeretjük. A házi sütit mindenki szereti, a nagy sütitjét vagy az anyós sütitjét. Nagyon örülnek a rászorulóknak, amikor palacsintát kapnak – ki nem szereti a palacsintát? Ezeket a felajánlásokat is szívesen fogadjuk a Kisüzemben és a Gólyában vasárnap délelőttönként.

Te hogy érzed magad ennél a szervezetnél, milyen, pozitív élményedet emelnéd ki a Heti Betevővel kapcsolatban?

Azon kívül, hogy nagyon jó ételeket adunk, nekem az egyik szakmám szakács. Engem az lelkesít igazából, hogy egyre több olyan önkéntest érünk el, aki előtte talán nem vállalt ilyen szociális feladatot, és hogy megérintsük egymást, hogy összekapaszkodjunk, hogy legyünk empatikusak, hogy a szolidaritás nagyon fontos ebben az elidegenítő korban. Nekem ez az, ami mindig és minden alkalommal újraépíti a szívemben ezt a ragaszkodást, mert ennél fontosabb nincs, mint hogy tegyünk – aki tud, segítsen a másikon. Nekem ez a legfontosabb üzenete ennek az összefogásnak.

Hogyan lehet hozzátok önkéntesnek jelentkezni?

E-mailen a heti betevő e-mail címén, a honlapon azt is meg lehet találni. Hál' istennek nagyon sokan vannak önkéntesek, bárki jöhet hozzánk segíteni, most már várólista is kialakult, van egy hölgy, aki ezt koordinálja nálunk. A sütisütésnél azonban nincsen várólista, azt bármikor szívesen fogadjuk. Ha valaki kedvet érez, akkor rendszeresen eljár ide, és a közösségünk részévé válik.

Éppen a Kisüzemben vagy...

Igen, igen, és már nagyon topogok is – mert én most itt dolgozom –, hogy van-e rendelés, úgyszólván igen, én most is itt vagyok a helyszínen. Van egy kis perselyünk a pulton, oda várjuk az adományokat, és nekem is lassan kell visszamennem dolgozni.

Köszönöm szépen az interjút.

Szerző:

Dudok Dávid egyetemi tanársegéd az ELTE Társadalomtudományi Kar, Szociális Munka tanszéken. 2018-ban szerzett oklevelet az ELTE Közösségi és civil tanulmányok mesterképzésén, mindig érdeklődve figyelte a helyi közösségi kezdeményezéseket. Jelenleg az ELTE Szociológia Doktori Iskola Szociálpolitika programjának harmadéves PhD-hallgatója, kutatási területe a közösségi kulturális intézmények társadalmiasított működési módja.

Tündérlak. A Pomázi Civil Ház születése

Gyarmati Fruzsina

Nagykalapács és civil lecsó. Elkötelezett emberek és összefogó szervezetek három éves kintartó munkája nyomán, hullámhegyek, mélypontok és reménysugarak váltakozásában, immár működik a helyi közösségek otthona.

Emlékszem, kislány koromban volt egy mozi a falumban. Hihetetlen varázsa volt számomra, nemcsak azért, mert elhozta a szürke életünkbe a színes amerikai álmot, hanem az egész miliő elvarázsolt, amikor beléptem a mozi kapuján. Imádtam a homlokzatán neonfényben világító Filmszínház feliratot, a belső enteriőrt, az art deco stílusát megjelenítő, kissé magyar szorcreál elemeket ötvöző stílusával. Számomra ez volt a tökély. Sokat fantáziáltam, ha nekem lenne egy ilyen művelődési intézményem, milyen programokat, vetítéseket, előadásokat tartanék. Aztán ahogy múltak az évek, a mozi bezárt, átalakították legnagyobb szomorúságomra. Azt már nem is említem, mi lett belőle, úgy éreztem, a művelődés templomát megszenstelenítették. Az érettségi után nem igazán volt elképzelésem mi akarok lenni, ha nagy leszek. Pénzügyi intézményekben, cégeknél helyezkedtem el, elvégeztem egy irodavezetői képzést. Egyik kolléganőmmel való beszélgetés során vetette fel nekem a kérdést, miért nem megyek továbbtanulni a művelődésszervezői szakra, az OKJ végzettségemet beszámítják, ez lenne a következő lépcsőfok. És akkor ugrott be nekem a mozi képe a fejembe, igen, én mindig ezt akartam csinálni! De sohasem tudtam, hogy ez egy választható szakma. Gimnáziumban ilyen továbbtanulási lehetőség még fel sem merült. Mindig a divat hivatásokat nyomták nekünk, mint mérnök, jogász vagy közgazdász, esetleg pedagógus. Jeles eredménnyel elvégeztem az ELTE Tanári Karán a szakot, de még nem éreztem magamban azt az önbizalmat, hogy elinduljak a pályán. Úgy éreztem, ahhoz, hogy szakmailag jól felkészült vezető lehessenek, sokat kell még tanulnom és gyakorlatot szereznem. Munkahelyeimet is mindig ennek a szisztémának rendelttem alá. Tapasztalatot szereztem munkaügyi, HR területeken, megtanultam mellette a bérszámfejtést. Majd később jogi alapismereteket is szereztem, alap végzettségemet kiegészítettem egy jogi szakokleveles kulturális menedzser szakkal is, melyet a Pázmány Péter Egyetem Jogtudományi Karán végeztem el. Az igazi áttörés akkor történt, amikor a Pomázi Civil Szövetség alakuló közgyűlésén jelentkeztem elnöknek, ezzel meghoztam azt a bátor döntést, ami már célirányosan afelé vitt, amire az életpályámat mindig is felépítettem. Hogyan kerültem az alakuló közgyűlésre? Azt is elmesélem. Öt évvel ezelőtt egy kis civil szervezetet alapítottam, lelkes önkéntesekkel, melynek célja egy, a városunkban lévő közpark védelme volt. Úgymond örökbe fogadtuk, virágokat ültettünk, vigyáztunk rá, óvtuk, mellette közösségépítésként

nagyszerű családi programokat szerveztünk a parkba, mint pl. hársfák és méhek ünnepe, gyereknap, mikulásüzem.

Egyre jobban éreztük, kell egy hely, ahol mi, civilek összejöhetünk, de nemcsak saját önös érdekeink miatt, hanem mert egy kézműves foglalkozást könnyebb megtartani egy épület falai között, mint amikor a szabad ég alatt ki vagy téve a kiszámíthatatlan időjárási viszonyoknak. Egyre nagyobb lett az igény, más szervezetekkel beszélgetve rájöttünk, náluk is felmerült ez a gondolat. Jött az önkormányzati választás, új testület, új városvezetés lett. A légkör a civileknek egyre jobban adott lehetőségeket. Az ingatlan is adott volt, egy kiüresedett régi, felújításra váró parasztház jellegű épület révén szinte kínálkozott a lehetőség. Végül is ezt a témát a Közösen a Városunkért Egyesület karolta fel. A ház közelében civil találkozót tartott, ahol mindenki elmondhatta a véleményét. Ötleteltünk, milyen rendezvényeknek adnánk otthont „születendő gyermekünkben”, a Civil Házban. Nagyon sok egyeztetés, megbeszélés előzte meg az alakuló közgyűlésünket. Előtte le kellett tisztázni, hogy milyen formában alakuljunk meg, kik lesznek a fő támogatóink, szponzoraink, ki mennyi pénzt, önkéntesként energiát tud belefektetni a projektbe. Az alakuló közgyűlésen végül hét civil tagszervezet mert belevágni a nagy utazásba. Egyesületi formában kezdtük meg működésünket, de szövetség lettünk. Közben a pályázatot is kiírták az épületre. Mivel vállalkozók is indulhattak, ezért nagyon féltünk, hogy

egy tőkeerős cég lesz a nyertes. Végül nem így lett, csak ketten adtunk be pályázatot, nagyon hasonló gondolkodás mentén. Fortuna mellénk állt, megnyertük, sikerrel jártunk. A munka nagy része most kezdődött! Vezetőként legfőképpen az volt a feladatom, hogy munkacsoportokat/műhelyeket hozzak létre, rálátásom legyen a működésükre, ha elakadtak, akkor szükség esetén segítséget nyújtsak. Az önkénteseket a nekik megfelelő csoportba beosztottam, így alakult műszaki, pályázatíró, adománygyűjtő csoport. Párhuzamosan haladtunk. Míg a fizikai önkéntesek falakat vertek ki, addig a többiek adományokat gyűjtöttek, hogy haladjon a munka.

„Mi, a Pomázi Magyarok Szövetsége közössége az épület teljes villamos munkáit vállaltuk, anyagbeszerzéssel és munkavégzéssel. Év vége felé közeledve már meg tudtuk csinálni a civilek adventjét az alapító szervezetekkel közösen. Igaz, az épület belső vakolata még hiányos volt és csak a csupasz beton volt. 2022-ben az adománygyűjtések és a pályázatok már nagyobb léptékű változásokat hoztak az épület belső terében. Elkészültek a belső vakolások, padló burkolások, ablak, ajtó cserék, falfestés. Elkészült a konyha és az iroda berendezése. ... Nekünk nem új az önkéntes munka. Ha nagyobb feladatról van szó, 5-6 fő segítségemre siet. Ezét csak köszönet jár nekik. Civil Házunk gondnoki feladatait még három fő segítségével látjuk el. Igyekszünk a ház körüli munkákat időben megszervezni és jó kedvvel, vidáman elvégezni. Ha szükséges, akkor segítőköt vonunk be a munkákba. Szinte már senkiben sem merül fel, hogy anyagi támogatást kérjen.”

Giszinger Károly

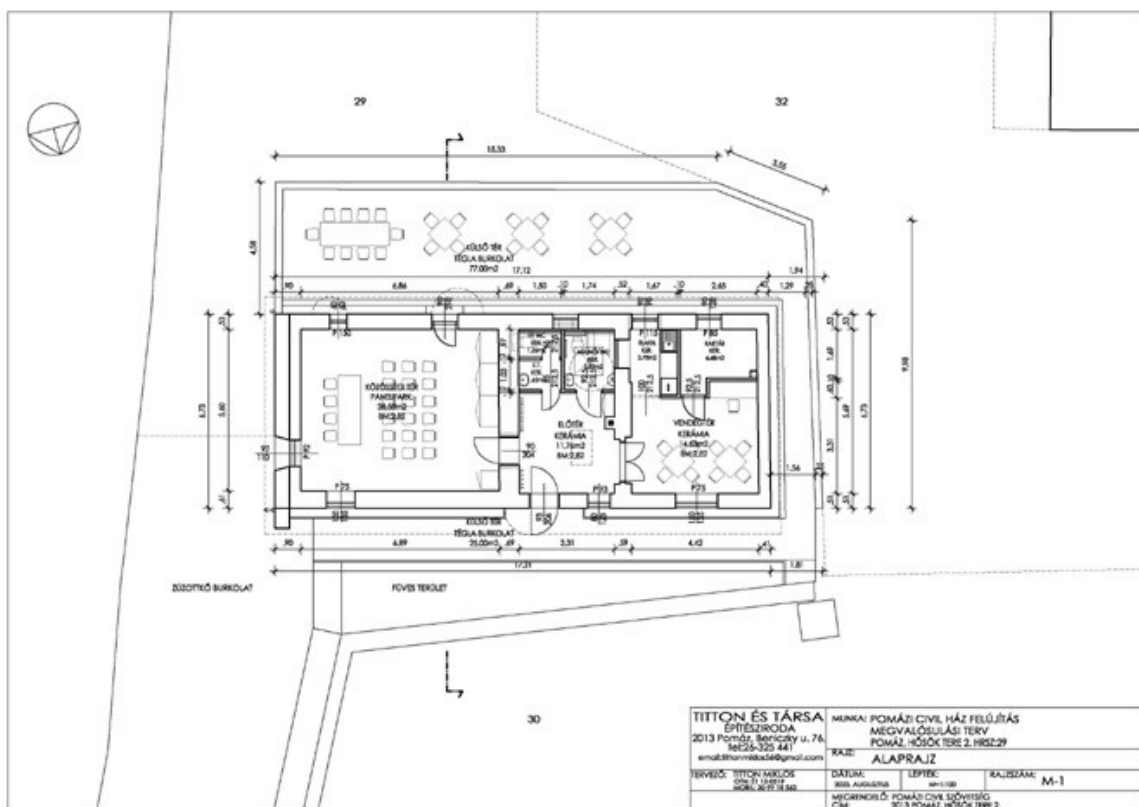

Az elején a pályázat beadással nem volt szerencsénk, mivel a magyar állam olyan ingatlanok felújítását támogatta, melyeket civilek ingyenes használatra kaptak. Sajnálatos módon nálunk ez a feltétel nem volt meg, mert a felújítás mellett egy jelképes összegű bérleti díjat is kellett

fizetni. Azért megpróbáltuk kétszer is a pályázatunkat beadni, persze ehhez szerződésmódosítást kellett végrehajtani, más módon fizettük tovább a bérleti díjat. De nem jártunk sikerrel, a kétszeri elutasítás nagyon letaglózott minket, lelkesedésünkől visszavett. De a krízisek után mindig jött egy reménysugár, egy újabb kapaszkodó. Vagy kaptunk egy nagyobb adományt, vagy nekünk sikerült jelentősebb összeget keríteni. 2021. áprilisában nyertük meg az ingatlan pályázatát, és 2021. őszén kezdődtek a munkálatok. Villanszerelés, majd a belső terek kialakítása történt meg, a tervrajzaink alapján.

Cél volt, hogy legyen egy nagy befogadóképességű előadótermünk, de a mozgáskorlátozott emberek által is használható mosdóhelyiséget is kialakítottunk.

„A Civil Ház (az eredeti épület – a szerk.) építési munkája úgy 6-7 éves korom tájékán kezdődött. Édesapám 1957-58-ban a mai Német Iskola elindítását szervezte és mint igazgató dolgozott itt 10 évig. Mi az iskolaudvarban laktunk, a nyári időszakban a mesterek nehezen tudtak lekergetni az építési állványokról, amikor az iskolát javították, fejlesztették, bővítették. Amikor nem volt építkezés, mi a padlások vagy pincék berendezésével, átalakításával foglalkoztunk, mint gyerekek. Családunkban így a közösségért végzett munka életünk része volt. ... A belső burkolások és villanszerelés befejezése után az épület fűthető-hűthető, technikailag ma az Örökségudvar legkorszerűbb épülete, köszönhetően a 13 millió forintnyi korszerűsítési munkának, mely értéknek a fele önkéntes munka. Az eddigi tapasztalatok alapján sem központi, sem önkormányzati támogatásra nem számítva az építés 2024. tavaszán a külső munkálatokkal

befejezhető. Természetesen egy házépítés, mely közösségi célokat szolgál, teljesen soha nincs készen, folyamatosan gondozni és fejleszteni kell.”

Titton Miklós

vezető építész, tervező

Az adománygyűjtésnél nagy leleményességre kellett szert tennünk. A Pomázi Piaci Bazáron szólítottunk meg embereket, külön büfét nyitottunk a jégpálya mellett, „Civil Lecsót” főztünk, melyet befőttesüvegekbe téve árultunk a termelői piacon, nagyszabású rendezvényt tartottunk „Táncest a Kastélyban” címmel.

Első adventi ünnepeink a csupasz falak között zajlottak. Vendégül láttuk finom ebédre a polgármester urat, de volt kézműves foglalkozás és gitárral vezetett karácsonyi dalok éneklése is, sajátos hangulattal. Következő évben még szebbé váltunk, sokat fejlődtünk. Lefestettük a gerendákat, a falakat, szép konyhabútor lett behelyezve. 2022 év végére elindulhatott a „hivatalos” működésünk.

Azóta rengeteg programnak, rendezvénynek adtunk otthont. Pl.: gyermek hangszeres foglalkoztató, családállítás, tánpróbák, egyesületek-közösségek találkozóhelye, jóga, zumba és gyógytorna is képviseltetik magukat, és még hosszasan sorolhatnám. Már szinte túljelentkezés

van. A rendezvényeket tagszervezeteink és külsősök is tarthatják, biztosítjuk számukra is a lehetőséget. Az emberek megszerették az egyedi, kis varázslatos házat. Tündérlaknak hívják.

Amikor a második év végén házunk nyitőünnepségén átadtam a fáradhatatlan, lelkes tagjainknak az okleveleket munkájuk elismerésképpen, azt az örömet, ami szemükben csillogott, nagyon nehéz leírni.

Voltak hullámvölgyek, mélypontok és reménysugarak, de az élet mindig megoldotta, vitt minket a megoldás felé. Célunk megvalósult, még ha nem is a megtervezett úton. Most próbáljuk feldolgozni azt a nagy utat és eredményt, amit elértünk. Talán még fel se fogtuk. De még így is az út elejénél tartunk. Számtalan lehetőség nyílt meg előttünk.

Szerző:

Gyarmati Fruzsina vagyok, 2003-ban az ELTE Tanárképző Főiskolán művelődésszervezői szakon végeztem. 2020-ban a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jogtudományi Karán jogi szakokleveles kulturális menedzser diplomát szereztem. Azóta is folyamatos képzéseken veszek részt, melyeket civil vezetőknek szerveznek, valamint ösztöndíjat nyertem a Civil Kollégium Alapítvány és Európai Unió Erasmus pályázat keretében, így lehetőséget kaptam külföldön a vezetői pszichológia módszertanban elmélyülni. 2018-ban alapítottam meg a Szent István Téri Akciócsoportot (rövidített néven:

SZITA), első civil szervezetemet, melynek egy köztéri park megóvása volt a kezdeti célkitűzése. 2021-től megalakult a Pomázi Civil Szövetség (7 alapítószervezettel, jelenleg már 10 tagszervezetből áll), melyben elnöknek választottak. Pest Megyei Térségi Civilekkel és a CKA Családdal kezdetek óta tartjuk a kapcsolatot. A Víz Koalíció alapító tagja is egyben a szövetség. 2023-ban a Víz Koalícióval a Civil Díj 2. helyezését értük el "A legígéretesebb civil szervezet" kategóriában.

Összeomlás szélén

– a Habitat for Humanity Magyarország szakpolitikai elemzése a hazai lakhatási válságról

Mit üzen a rádió?

Péterfi Ferenc, Sain Mátyás

Az állam helyett civilek és önkormányzatok igyekeznek fékezni a lakhatási válságot – írja a Habitat for Humanity a szakmai anyagában. A Civil Rádió Demokrácia MOST műsorában a szervezet két modellprogramjáról, a TÁMASZ programról és az Újpest Kapuja térség- és városmegújító programról beszélt Vankó Lili és László Johanna. Számos érdekesség elhangzik a terepen végzett gyakorlati munkájukról, a döntéshozóknak tett javaslataikról, az eredményekről és a korlátokról.

Vankó Lili és Sain Mátyás a Civil Rádió stúdiójában

Péterfi Ferenc (PF) A Demokrácia MOST mai műsorában egy érdekes jelentésről, illetve egy érdekes jelenségről fogunk beszélni. A Habitat for Humanity Magyarország szervezete egy dolgot jelentetett meg: [Kitölteni a réseket: A szociális lakásfelújítási programok \(hiányzó\) építőelemei](#). Erről fogunk ma beszélni, és két vendégünk van: Vankó Lili, a Habitat munkatársa, és közben telefonon hívjuk László Johannát, aki külföldön van pillanatnyilag, de az egyik programnak a közvetlen munkatársa volt, illetve elméleti szakemberként is sokat segített ennek az anyagnak a létrehozásában.

A Civil Rádióban a Habitat for Humanity munkájával nagyon gyakran foglalkoztunk. Tudható, hogy ez egy szociális érzékenységű, illetve szociális küldetésű szervezet. Ma főként a lakhatásról fogunk beszélni. Hogy képből legyünk, arra kérlek Lili, hogy mondj egy pár szót a Habitat-ról, hogy mi is ez, hogyan működik, milyen fontos küldetései vannak.

Vankó Lili (VL): Akkor röviden bemutatnám a Habitat for Humanity Magyarország szervezetét, de először tennék annyi kitekintést, hogy ez alapvetően egy amerikai szervezet, ami úgy indult, hogy kalákaszerűen építéseket szerveztek rászoruló háztartásoknak. A Habitat globális központja a mai napig Atlantában, az Amerikai Egyesült Államokban található, azonban a szervezet nagyon kinőtte magát. Amerikában gyakorlatilag minden kisebb-nagyobb városban van helyi Habitat szervezet, ezek továbbra is helyi építkezésekkel foglalkoznak, illetve a globális dél különféle országaiba fiatalokat küldenek különféle projektekre. De Európában is erősen képviselteti magát a Habitat. Itt nagyjából két részre oszlanak a szervezetek. Egyrészt az európai, nyugat-európai szervezetek javarészt fundraising munkával foglalkoznak, tehát például kelet-középeurópai vagy globális déli országoknak gyűjtenek különféle projektekre, ahogyan az amerikai anyaszervezet is. Kelet-Közép-Európában több olyan Habitat országos iroda van, mint a magyarországi, így Lengyelországban, Észak-Macedóniában, Romániában és Bulgáriában is található egy-egy Habitat. A magyar Habitat 27 éve kezdte meg a munkáját, és eredetileg a Habitat is inkább építésekkel foglalkozott.

PF: Ha jól emlékszem, általában ezek az építések szociális helyzetük miatt rászorulókat segítenek meg, és nagyon gyakori volt, hogy olyan politikusokat, híres embereket is bekapcsoltak, akik valamilyen módon egy hinterlandot jelentettek. Emlékszem, hogy az egyik magyarországi építkezésnél Jimmy Carter korábbi elnök is itt töltött néhány napot. Van ennek egy kis protokolláris, de még inkább vonzást segítő, az odafigyelést megteremtő gesztusa?

VL: Igen, Jimmy Carter saját maga is eszközöket fogott, és Vácon egy könnyűszerkezetes ház építkezésében részt vett – így indult a Habitat. Az egyik első építkezésen vett részt. Akkor könnyűszerkezetes házakat épített a Habitat rászoruló háztartásoknak, ha jól emlékszem, hét településen közel 150 ház épült így, amelyeket a mai napig sokszor ugyanazok a lakók laknak.

PF: Könnyűszerkezetes házakat építettek, ami azt is jelenti az én számomra, hogy olyan feladatokba kezdtek, amelyek viszonylag belátható időn belül valamilyen közvetlenül érzékelhető, megtapasztalható eredményt hoznak. Miközben mi ma a tartós folyamatokról fogunk talán többet beszélni, mert azokon a helyeken, ahol eredményeket lehet elérni – nem csak házépítésben – ott tartósabb bekapcsolódás kell.

Közben László Johanna is itt van már a telefonban. Hol vagy most éppen, Európa melyik részén?

László Johanna Forrás: [Habitat László Johanna – Habitat for Humanity Magyarország](#)

László Johanna (LJ): Északon, Dániában.

PF: A Habitatról valami elemi képet már alkothattak a hallgatók. Azt azért hadd mondjam el, hogy ebben a szociális küldetésben, és hát főleg a mai fő témánkhoz, a lakhatáshoz kapcsolódó ügyekben nagyon fontos szereplő a Habitat for Humanity. Mi minden évben be szoktunk számolni azokról a jelentésekről, amelyek a szegénységről, lakhatásról szólnak, általában a sérülékeny csoportokkal kapcsolatos helyzetről tudósítanak, és ezek mindig nagyon fontos szakpolitikai ajánlások. Tehát nem arról van szó, hogy valamelyik politikai mozgalomnak odadobnak különböző ötleteket, hogy na, ezekkel lehet akár a hatalmat, akár az ellenfelét cikizni, hanem szakpolitikai álláspontokról van szó. A magyar politikában sajnos nagyon ritka, hogy valamit az igazi szakpolitika hatna át...

VL: Ez egy kimondott nagy feladata volt a Habitatnak. Mint ahogy említettem az imént, eleinte felújításokkal és építésekkel foglalkozott a Habitat, de nagyon hamar ráeszmélt az akkori csapat, hogy a Habitat nem tud minden lakást felújítani vagy annyi lakást felépíteni, hogy ez érdemi változást jelentsen a lakhatási szegénység mérséklésében. Ezért kezdtünk el

szakpolitikai, illetve érdekérvényesítési munkát is végezni. Nem hagytuk el továbbra sem a terepi munkát, illetve a szociális munkát, amiről majd Hanna tud beszélni. Ez nagyon fontos a Habitat számára, együtt az önkéntességgel, és ez azért elég egyedi a magyar lakhatási szervezetek körében, hogy van egy olyan szervezet, amelyik egyaránt visz terepi programokat, amik lehetnek felújítások, új építések már kevésbé, vagy egyáltalán nem, és felújítások, akár önkormányzati bérlakásoknál vagy kisebb krízishelyzetben, amiről szintén fogunk beszélni, a Tamasz programunk örvén. És emellett van a szakpolitikai munkánk, ami azt szeretné elérni, hogy ezekből a mintaprogramokból kihozott tapasztalatokat állami vagy kormányzati szinten is figyelembe vegyék. Reagálunk különféle szabályozói vagy törvényi változásokra is, vagy akár tiltakozunk vagy akciókat szervezünk, hogy egy általunk jobbnak minősített irányba tudjuk a lakáspolitikát Magyarországon mozgatni.

PF: Tehát a közösségi érdekérvényesítés fontos eszköze a ti munkátoknak is, ami sok minden más szervezethez is kapcsolódik.

Említettem, hogy két témával foglalkozunk, a Tamasz programmal, illetve az Újpest kapuja térségmegújítási és városrehabilitációs programmal.

LJ: Azért is gondolom nagyon fontosnak ez utóbbi programot, amit volt szerencsém közelről munkatársként is végigkövetni, mert egyszerre koncentrált arra, hogy a lakhatásnak nyilván van egy infrastrukturális része, szükség van falakra, amik nem nedvesek, megfelelő lakhatási körülményekre, másrészt viszont arra is, hogy ezekben a lakásokban emberek élnek, akiknek szociális problémáik vannak, és ehhez viszont szükség van a szociális munka adta segítő támogatásra. Az más kérdés, hogy aztán ebben a programban mi hogyan tudott megvalósulni, de erről még nyilván lesz lehetőségem beszélni itt az elkövetkezendő percek folyamán.

PF: Itt tehát nem arról van szó, hogy egy rászorulónak valahonnan véve kapacitásokat dobunk oda, tessék, élj vele, hanem ezek tulajdonképpen indító, motiváló, energiát adó, gyutacszerű pénzek, vagy cselekvések, segítések. Mindenütt – már a korábbi házépítéseknél is nagyon fontos volt, hogy az érintetteknek részt kell venni ebben a dologban, és ez a szociális munkának elvileg természetes része. Azért a megvalósuló szociális munkával kapcsolatban én itt kritikus tudnék lenni: nem mindig van erre megfelelő kapacitás és erő, de ez pont a szociális munkásoknak az egyik nagy erénye, hogy gyakran be tudják az érintetteket vonni a saját helyzetük alakításába.

LJ: Így van! Ennek a programnak is az egyik kiemelt célja volt a részvétel biztosítása. Majd mesélek arról, hogy ez hogyan tudott vagy nem tudott megvalósulni az elmúlt években.

PF: Beszéltünk arról, hogy van ez a civil szervezet, de igazából ez egy nemzetközi szervezet, tehát nem egy kicsi lakónegyednek vagy egy falunak a szervezete. Nem jobb vagy rosszabb az egyik vagy a másik, hanem teljesen más a mentalitása és a küldetése. Szereplők ebben a

folyamatban az érintettek, tehát akik bajban vannak, és akiknél a Münchhausen effektusra nem lehet számítani, hogy saját magukat húzzák ki a hajuknál fogva a slamasztikából. Valakiknek segíteni kell, és talán ez a segítség a helyzetükön is változtat, és erre már nagyon jó, hogy emlékeztettél bennünket Johanna, hogy itt a szociális munka, vagy általában a közösségi munka nagyon fontos. De lehetnének még más szereplők is! Velük mi a helyzet?

VL: Az államra gondolsz?

PF: Itt valójában még két szereplő lehet, akik persze valamilyen szempontból talán összekapcsolódhatnának, ha nem ilyen helyzet lenne: a helyi hatalom és a központi hatalom, tehát az önkormányzat és az állam.

Részlet a 2023-as Lakhatási jelentésből Forrás: [Facebook](#)

VL: A központi hatalom abszolút nem kezeli helyén a lakhatás témakörét. Ha megnézzük a költségvetést, a szociális alapon célzott lakhatási kiadások abszolút minimálisak a lakhatási kiadásokra fordított büdzsében. Ugyan a mostani kormányzat nagyon szereti azt hangoztatni, hogy nekik igazán lakhatástámogató programjaik vannak, itt gondolok a CSOK-ra, a falusi CSOK-ra vagy a már megszűnt otthonfelújítási támogatásra, de ezekről azt érdemes tudni, hogy a középosztályt vagy a felső középosztályt támogatják, egyrészt szerkezetükből adódóan nagyon sokszor előfinanszírozást igényelnek. A másik probléma velük pedig az, hogy abszolút egy családmodellhez vagy demográfiai politikához vannak indexálva, tehát azt szeretnék elérni, hogy növekedjen a népesség, és azok számára elérhetőek ezek a támogatások, akik vagy

rendelkeznek már gyermekekkel, vagy gyermekvállalásra adják a fejüket. Így nagyon sok embert kizárnak.

PF: De azért legyünk igazságosak, mert létezik például a Felzárkózó települések program, amelyik egy nagy szervezet által koordinált, de valójában nagyon sok kormányzati forrást tartalmaz. Van ennek kritikája, de szakmailag kihagyhatatlan, a Magyar Máltai Szeretetszolgálat mozgatja ezt, most nagyon sok: 300 település van, ahol nagyon intenzív támogató folyamatot segítenek. Mert ennek az is a jellemzője, hogy többéves beavatkozást jelent, és most már megosztották más karitatív szervezetekkel, sőt, egyre több helyen civil szervezetek is bekapcsolódnak. Bár most nem ez a témánk, de mindenképpen meg kell említeni, mert ha nem tennénk, akkor féloldalas lenne a dolog.

VL: Köszönöm ezt a kiemelést, valóban így teljes a kép. Esetleg az egy problematikus aspektus, hogy kiépül egy kicsit az állam az államban, egy párhuzamos rendszer. Ugyan a Máltának dolgozó szociális munkások együtt dolgoznak a helyi segítő szervezetekkel, sokszor ráépül egy második réteg erre a meglévő rendszerre, ez azért valamelyest kritizálendő. Illetve a bevont helyi civil szervezeteket illetően tudni kell, hogy nagyon sokszor helyi egyházi szervezetekről beszélünk. Talán az egyik ilyen civil szervezet, amelyik ténylegesen civil szervezet és nem egyházi kötődésű, az Igazgyöngy Alapítvány, aki részt vesz ebben a FETE programban. De hogy egy abszolút pozitívát is mondjak erről, a tanulmány írásakor a kollégánk, aki az egyik esettanulmányt írta, nagyon utána nézett pontosan az ilyen felzárkózó településekre megírt lakhatási beavatkozási terveknek. Tehát az összes 300 településen, ami sok szempontból a legrászorulóbb, javarészt kistelepülés országszerte, tudtommal az ott dolgozó szociális munkások a helyi közigazgatással együttműködve kidolgoztak nagyon konkrét lakhatási beavatkozási terveket, ami egy abszolút pozitív példa. Magyarországon iszonyú hiány az, hogy nincs egy igazi lakáskataszter, nincs felmérve a magyar ingatlanállomány állapota, és ezek a beavatkozási tervek ezt megtették.

PF: Ti is jelzitek ebben a mostani anyagotokban, hogy nagyon fontos ez a központi szerep, illetve ez az általános, szinte stratégiaszerű anyag.

Térjünk vissza arra, hogy a ti munkátok hogyan alakul. Senki sem légüres térben dolgozik, nem kell azt hinni, hogy tők egyedül van, legalábbis nem mindig van egyedül. Persze, nagyon sok a magányos helyzet is, de az egyik első, talán legfontosabb lépés, amikor valahol egy beavatkozás kezdődik, hogy körülnéztek, milyen erőforrások, milyen partnerek, milyen szereplők lehetnek, akik még támogatók vagy együttműködők lehetnek. Ez igaz, és fontos a ti missziótokban?

VL: Abszolút, és ez a terepi programjainkban is jellemző. Például az emlegetett Tamasz programban nagyon sokszor helyi segítő szolgálatoktól vagy ott lévő civil szervezetektől érkeznek ajánlások, hogy melyik háztartás tudna jelentkezni erre a pályázatra, és az ő segítségével

töltik ki adott esetben a háztartások ezt a pályázati adatlapot. Tehát valóban nem egy vákuumban operálunk, hanem ezekkel a másik szervezetekkel együttműködésben.

PF: És akkor egy fél mondat volt a harmadik körből, a hatalmi szereplők köréből egy másik szereplőről, az önkormányzatokról, akiknek számtalan bajuk van, és nem feltétlen irigylésre méltó a helyzetük. De mégis az önkormányzat ott van, viszonylag közel azokhoz a helyekhez, ahol ezek a sérülékeny csoportok, családok, támogatásra szorulóknak vannak. Az önkormányzatokkal kapcsolatosan van-e általánosan elmondható tapasztalat?

A tanulmány címlapja

Forrás: [HfH SzociálisLakasfelujitasiProgramok 23 FINAL.pdf \(habitat.hu\)](#)

VL: Én szívesen mondom egy pár általános szót, és utána átadhatnánk esetleg olyannak, aki konkrét tapasztalatra fog tudni építeni. Alapvetően működünk együtt önkormányzatokkal – most kiemelten Újpesten, illetve Zuglóval is, és egy másik programunkban, a Második Esély nevű programban is kifejezetten önkormányzatokkal működünk együtt. Ez egy elsőként a lakhatás elvére épülő program, ahol nem a szokásos lépcsőkön végigmenve, adott esetben a hajléktalanságból vagy nehéz helyzetből kikerülő embereket először lakáshoz juttatjuk, és erre épülnek rá a szociális egyéb programok. Ilyen programunk most a Második esély, ez családok

átmeneti otthonából kikerülő kisgyerekes családokra van szabva, és itt gyakorlatilag a helyi családsegítő és önkormányzati szereplők azok, akik sokszor javasolnak háztartásokat vagy családokat ebbe a programba, és utána is benne vannak ebben a különféle szociális segítségben. Ezt ezzel a két önkormányzattal folytatjuk, évi egy-két lakást tudunk így felújítani. Az is kihangsúlyozandó, hogy az önkormányzati bérlakásrendszerben rengeteg olyan lakás van, ami nagyon leromlott minőségű, és sokszor a bérlőt terhelné ennek a felújítási költsége, és itt ugrik be a Habitat, vagy ugranak be más civil szervezetek innovatív programokkal. Itt kiemelendő az Utcáról lakásba Egyesület, aki egy hasonló programot folytat, azt, hogy ne a bérlőknek kelljen fizetni ezeket az iszonyatos felújítási költségeket. Ezt mi gyakorlatilag vállalati adományokból, önkéntesek bevonásával, illetve az érintett családok bevonásával felújítjuk, és végigkövetjük ezt a folyamatot, hogy nekik milyen a beköltözésük, hogy érzik magukat ott. Nincsenek magukra hagyva ebben az egészben.

LJ: Nagyon örülök, hogy a hatalom kérdése szóba került, már csak azért is, mert a programban, amiben én dolgoztam, az Újpest Kapuja elnevezésű program, abban egy hatalomváltás történt. A választások idejére esett a program időtartama, és ami számomra egy átívelő tapasztalat volt, az az, hogy nyilvánvalóan a lakhatás egy olyan kérdés, ami nem önkormányzati ciklusokra szabdalhatóan változtatható. Szükség lenne arra, hogy legyen egy átívelő akarat, ami valóban energiát, infrastruktúrát, pénzt fektet abba, hogy a lakhatás kérdése megoldódjon, és amíg ez a kérdés különböző hatalmi libikókák erőterébe szorul be, addig ez elég nehezen tud megvalósulni. És azt hiszem, hogy sajnós a mi programunk is valamelyest ennek a hatalmi pingpongnek esett áldozatául.

A lakhatásban való felelősségvállalás esetén igencsak gondolnánk az államra, ahogy Lili is említette. Szerintünk nem megfelelő és nem hatékony lépésekkel támogatja a kifejezetten rászoruló családok lakhatását, másrészt pedig nagyon-nagyon régről hozott problémákkal küszködik ez a terület. Itt igazából a privatizációig mehetnénk vissza, amit most nyilván nem fogunk megtenni. Ezt csak azért mondom, hogy árnyaljam azt, hogy nyilván az önkormányzatok nincsenek könnyű helyzetben, és a szociális bérlakások valóban nem tengenek túl, de mégiscsak ebből kellene valamilyen előrelépést kihozni.

PF: Eddig a Habitat for Hungary munkájáról általánosságban beszéltünk.

Most már egy kicsit a folytatásként: számtalan olyan kérdés van, például a szociális kérdések és a lakhatás, aminek nem tud egy illetékes szereplője lenni, hanem a társadalom valamennyi vagy nagyon sok szereplőjének kellene ebből valamit vállalni – az államtól az érintett családig, de az ő szomszédjaikig, a civil szervezetekig, az egyházaknak, ha van erre mód, önkormányzatoknak. Tehát egy összehangolt, széles körű cselekvés lehetne ütőképes és eredményes. Vannak-e ilyen típusú munkáitok, vagy a munkáitokban a közvetlen cselekvések megteremtésén kívül tud-e nagyobb hangsúlyt lenni a különböző szereplők összehangolásának?

LJ: Én is azt gondolom, hogy ez az együttműködés nagyon fontos, ennek viszont van egy olyan alapfeltétele, hogy az együttműködő partnerek alapvetően nyitottak legyenek egymás véleményére. És azt hiszem, ebben a tárgykörben is nagyon érdekes megfigyelni az önkormányzatok, a civil szervezetek és a mögöttük rejtőző állam viszonyát. Azt gondolom, hogy a civilek abban tudnak nagyon jók lenni, hogy friss szemmel tudnak tekinteni egy-egy problémára, és esetleg tudnak mediálni az ilyen hatalmi kérdésekben. Ehhez viszont nyilván szükség van arra, hogy függetlenül tudják végezni a munkájukat. Ami hol adott, hol kevésbé adott. A mi esetünkben az Újpest Kapuja olyan program volt, amit az Európai Unió finanszírozott, ami nyilván sokféle kötöttséggel jár, ami befolyásolta az egész programnak a megvalósulását.

VL: Csak megerősíteni tudnám azt, amit Johanna mond. Ha egyáltalán hallgató fülekre találunk az állam szempontjából, az nagyon megkönnyítené a munkánkat, hogyha be tudnánk rakni a lábunkat ebbe az ajtóba. Említettem, hogy sokszor igazából akkor jön be ez az érdekérvényesítő vagy szakpolitikai szerep, amikor egy adott törvényjavaslatot vagy határozatot megakadályozni szeretnénk. Amit még hozzátennék, hogy a civil szervezeteknek közösségformáló, szemléletformáló szerepe is van szerintem: az is feladatunk, hogy a lakhatás kérdéskörét tematizáljuk egy nagyobb körben. Amit én nagyon problematikusnak találok, hogy a lakhatás nemcsak az állami, kormányzati szinten nincs a súlyának megfelelően kezelve, hanem a közbeszédben sem foglal el akkora helyet, mint valójában kéne. Hiszen ha belegondolunk, egy háztartás kiadásainak a nagy része lakhatási költségekre megy, ezt követi az élelmiszer, és mégis kicsit egyéni problémaként van a lakhatás kezelve, ami nyilvánvalóan nem egy véletlenszerű tényezője a mostani rendszernek. Itt visszakanyarodnék talán arra, amit Hanna említett korábban, hogy valószínűleg ez is a privatizációban gyökerezik, hogy abszolút a magántulajdon dominál a magyar lakásrendszerben. És szerintem megragadt a gondolkodásunk ott, hogy a megfelelő lakhatás biztosítása egyéni felelősség, holott ez nem így van. Itt egy állami szerepvállalásra van szükség, és ez egy közösségi kérdéskör, egy társadalmi jó. Mindannyiunk érdekét szolgálja, hogy az összes embertársunk megfelelő körülmények között tudjon élni. Szóval nagyon fontosnak találom akár az ilyen alkalmakat is, hogy most erről beszélünk, a sajtóban megjelenést vagy a különféle tüntetéseket és akciókat, amikor azt próbáljuk tematizálni, hogy lakni kell. Ez egy elképesztően meghatározó kérdés, amiben az államnak sokkal nagyobb felelősséget kell vállalnia és megfelelő támogatásokat nyújtania.

Sain Mátyás (SM): Meg talán probléma, hogy elfogadjuk azt, hogy ez is a piacnak a része. Ha van pénzed jó autóra, veszel jó autót, ha van pénzed lakhatásra, akkor laksz, ha nincs, akkor úgy jártál.

VL: Nagyon köszönöm, hogy ezt megemlítetted, mert a lakhatás gyakorlatilag egy alapjog, ezt mi más lakhatási szervezetekkel abszolút így tartjuk, és az, hogy egy ilyen pénzügyi logikában mint egy árucikk van kezelve, az abszolút dekrimentális abból a szempontból, hogy megfelelő

lakhatást tudjunk nyújtani a társadalom minden tagjának. Ezt nem szabadna pénzügyi logikában kezelni.

PF: Az általatok készített tanulmányának grafikonjai, vizualitást jelentő oldalai is vannak. Többek között a jövedelmi viszonyokkal kapcsolatos képeket lehet látni, illetve ezzel kapcsolatos grafikonokat. Van egy kulcsszavas gyűjtemény is, amiben azokat a legfontosabb kulcsszavakat egymásra írták, amelyek a működésnek a legfontosabb meghatározói: nyílászáró-csere, fűtőkorszerűsítés, rossz tető, falfestés.

Amit az előbb mondtatok, ahhoz még egy dolgot hadd fűzzek hozzá. Azt reméltük – de lassan le kell róla mondanunk, bár nem szívesen tesszük –, hogy talán ezek a nehéz helyzetek, mint például az energiaválság, a klímahelyzet, ezek egy picit módosítanak a helyzeten: egyrészt a lakhatást előtérbe hozzák, hiszen azok a cselekvések, amelyek valamilyen módon csökkentik az egyéni terheket, többnyire a házak fizikai állapotának a javításával függenek össze – ez mostanában, mintha egy picit előtérbe került volna, bekerült a közbeszédbe, ennek kapcsán a lakhatás, talán nagyobb hangsúlyt kapott.

VL: Abszolút fejen találtad a szöveget. Mi is ezt a hullámot szeretnénk most meglovagolni, hogy európai uniós szinten rendkívüli mennyiségű forrás lesz elkülönítve zöldítésre és dekarbonizációra, aminek egy nagyon-nagyon fontos része az épületszektor. A károsanyag-kibocsátások 40 százaléka gyakorlatilag az épületszektorhoz köthető, tehát hogyha szeretnénk egy zöld átállást és szeretnénk egy élhető jövőt, akkor igenis foglalkozni kell az épületállomány felújításával. És erre európaiuniós-források lesznek elkülönítve. Ennek örvén nagyon fontos szerintünk azt a szempontot behozni, hogy ezt az átállást ne a rászoruló háztartások fizessék meg. Mint a tanulmány is rámutat, meg az éves jelentés és a Habitat összes anyaga, egy magyar átlagháztartásnak egyszerűen nem áll módjában akár csak kisebb beavatkozásokat végezni, nem hogy egy teljes mély felújítást, ami magába foglalná a fűtőberendezések cseréjét, homlokzati szigetelést. Egy hatalmas beavatkozást kell elképzelni, ami nyilvánvalóan rendkívül nagy anyagi beruházással jár. Erre is teszünk javaslatokat, hogy hogyan lehetne ezt az átállást úgy megvalósítani, hogy azt ne a rászoruló réteg szenvedje el. Itt azt is nagyon fontos kihangsúlyozni, hogy ezek szintén társadalmi hasznokkal bírnának mindenki számára: egyrészt munkahelyeket teremtenek, csökkenne a károsanyag-kibocsátás, csökkenne a légszennyezés, pozitív egészségügyi implikációkat hozna ez magával, szóval talán itt nagyobb befogadóképességet érzékelünk különféle állami szervek részéről. Az ilyen zöld- és energiahatékonysági témában – hiszen itt kötelezettségeket is vállalt a magyar állam a dekarbonizáció irányába, mivel az Európai Unió tagja vagyunk – nagyobb a fogékonyság részükről is arra, hogy beszéljenek a civil szervezetekkel, megfontolják a javaslatokat vagy adott esetben beépítsék azokat. Hiszen kegyes az óra, 2050-ig meg kell valósítanunk a kibocsátáscsökkentést.

PF: Egy kicsit térjünk vissza a lokalitáshoz és a terephez. Johanna, beszélj nekünk arról, hogy mit jelent ez az Újpest kapuja térségmegújítási, illetve városrehabilitációs projekt, és mik a tanulságai!

Az Újpest Kapuja térségmegújítási és városrehabilitációs projekt akcióterülete

Forrás: [Összeomlás szélén – az állam helyett civilek és önkormányzatok igyekeznek fékezni a lakhatási válságot – Habitat for Humanity Magyarország](#)

LJ: A program két nagy elemre tagolódott, az egyik az úgynevezett hard elemek megvalósítása – ideértünk minden infrastrukturális beruházást, parkosítást, lakások építését és felújítását. És volt egy másik lába, az úgynevezett szoft elemek, ide pedig azokat soroljuk, amik a segítő tevékenységek vagy a közösségi beavatkozások körébe tartoznak. A szociális munkások jellemzően ezekben a szoft elemekben voltak aktívak, hozzáteve azt, hogy nyilván az ott élő lakosokat és az ő problémáikat nem kezelhetjük külön a lakhatásuktól, hiszen ez volt a fő sodra az egész programnak. Amit én egy nagy pozitívumnak látok minden nehézség ellenére is, hogy a programban létrejött egy úgynevezett settlement típusú iroda, vagyis kitelepülő iroda: a szociális szolgáltatások egy részét sikerült helybe elvinnünk az ott élő lakosoknak. Természetesen Újpesten ezelőtt is volt családsegítő szolgálat és más egyéb szociális szolgáltatások, de az ott élő, sok nehézséget és kirekesztést megtapasztalt lakosság sokszor több bizalommal volt irántunk. És miután mi fizikailag is ott voltunk, és nyitva volt az ajtó, ezért gyakorlatilag részeivé tudtunk válni a helyi közösség életének, és így sokkal nagyobb beavatkozási lehetőségünk is volt. Más kérdés, hogy voltak-e vajon megfelelő eszközök, amivel segíteni tudtunk. Nyilvánvalóan a magyar szociális rendszerben sokféle szolgáltatás hiányzik, így például a partnerbántalmazás vagy a családon belüli erőszak legendásan rosszul kezelt probléma Magyarországon, vagy hogyha mentális problémával fordul valaki hozzánk, nagyon nehéz megfelelő helyre irányítani, hiszen nagyon kevés ilyen intézmény van, amit könnyen, gyorsan, várólista nélkül

lehet igénybe venni. De az, hogy helyben, szinte a lakók között voltunk, és ott tudtunk lenni, és az, hogy krízishelyzetekben is elérhetőek voltunk, az sokat számított. Úgyhogy ezt mindenképpen előnyként emelném ki. Amit nehézségnek látok, és egy "itt van a kutya elásva" helyzetnek, az az, hogy olyan szolgáltatásokat nyújtunk, amiknek a fenntartása önkormányzati, állami feladat lenne, és ez a program viszont véges, meghatározott időre szól. Nyilvánvalóan van gondolkodás arról, hogy hogyan lehetne folytatni az ott megkezdett munkát, de az nehézség, hogy a civil szervezeteknek alapvetően az lenne a dolguk, hogy innovatív helyzetekben hozzanak létre újításokat. Nem az, hogy szolgáltatásokat, amiket amúgy kellene nyújtani, próbáljanak projektpénzekből finanszírozni. Ez egy eleve róka fogta csuka helyzet, amibe azt hiszem, hogy a magyar szociális területen működő civil szektor kicsit beszorult.

PF: Hadd mondjak egy ilyen megerősítő, általunk megtapasztalt példát. Mi Matyival ott egy közösségi tervezési folyamatban vettünk részt, aminek ugyan sok kritikáját el tudnám mondani, de az nagyon érdekes volt, amit mondtál, hogy az a három-négy fős szociálismunkáscsoport ott volt minden közösségi összejövetelen, amikor mi hívtunk embereket. Sőt, egészen megragadható volt fizikailag az az élmény, hogy az idős nénit a járókerettel az utca túloldaláról hozták be abba a kis irodaszerű térbe, ahol voltunk, és ahol ezek a beszélgetések, ezek a párbeszédtek folytak, vagy egy siket asszonykához egy jeltolmács érkezett. Megkérdezték előre, hogy jöhet-e, mondtuk, persze, hogy jöhet. A legközvetlenebbül tapasztaltuk meg, amikor az idős nénit és a vak nénit a szociális munkás, Pumukli a karjánál fogva átsegítette az úton, és jöttek ide. Ez a legszemélyesebb és legközvetlenebb megtapasztalása volt számomra, hogy igen, ez ott helyben egy egész másfajta bizalmi viszonyt jelent és egy egész másfajta hozzáállást a szociális munkások részéről is. Tehát, hogy nem hozzánk lehet jönni, hanem oda megyünk, ahol kellünk.

Hát ennek a fenntartása is nagyon nehéz, hogy amikor ez elkerül tőletek más sztetendrd tevékenységet végző szervezetek körébe, hogy vajon fennmarad-e. Ahogy a settlement is annak idején kitelepült a szegénynegyedbe, ott voltak az egyetemisták, főiskolások, és miközben őnekik egy terep volt, hogy tanuljanak az elesettekkel és a szegényekkel való munkáról, közben ők segítő munkát végeztek ott helyben – tehát nem el lehetett valahova menni, hanem ott helyben. Hát, ez nagyon nehéz. Ilyen tekintetben csak megint visszautalnék arra, hogy a Máltai programnak már a címe is – Jelenlét program – egy nagyon fontos dolog, arra utal, hogy megteremtik az alapfeltételeit az ottlétnek.

Az utolsó 10 percben próbáljuk végiggondolni, hogy milyen következtetéseket lehet levonni, amelyek, akár most helyben, ahol ti helyben vagytok, még valami változást hozhatnak, akár, hogy nagyobb hatékonysága legyen a közbeszédben, a döntéshozatalban a nyomásgyakorlásnak. Mi mindenre lenne lehetőség, hogy lehetne fokozni ezt a befolyást, hiszen arról van szó, hogy mindenképp a hatalmi és más szereplőket is valahogy mozgósítani kellene. Mit gondoltok erről?

Támasz program

Forrás: [Tamasz valogatás 05](#) | Fotó: [Habitat for Humanity Magyarország... | Habitat for Humanity Magyarország | Flickr](#)

VL: A tanulmány felé terelném a szót: azt javaslom a hallgatóknak, hogy olvassák el, elég befogadható, és elég szépen megszerkesztett anyag, ami rengeteg különféle statisztikára is rámutat, és a végén összerakunk egy egész javaslatcsomagot is, aminek egy részébe most belemehetünk. Igazából az is célja volt ennek a tanulmánynak, hogy bemutassuk, hogy az efféle programok és projektek, mint a Támasz, ami gyakorlatilag egy krízisalapot tud nyújtani rászoruló háztartásoknak, ami által kisebb beavatkozások tudnak megvalósulni. Nagyon sokszor ez a beavatkozás teszi utána lakhatóvá, vagy egyáltalán lakhatásra méltóvá az adott házat vagy lakást, és ebből is következtetéseket tudunk levonni, hogy milyen állami programokra lenne szükség.

Ahogy Hanna is említette, a civil szereplőknek a feladata az, hogy innováljanak, hogy kikísérletezzenek mintaprogramokat, és mindig az a cél, hogy ebből utána nagyobb szabású program legyen, ami sokkal jobban működik ezen a kis szinten. Tehát iterációk által kitalálni, hogy milyen alapon válasszunk egyáltalán bekerülő embereket, hogyan működik terepen, hol van szükség szociális munkára, hol van szükség műszaki tanácsadásra. Ezekben a kisebb programokban ezeket nagyon jól ki lehet kísérletezni, és a civil létnek az a furcsasága, hogy utána aztán tálcán kínáljuk az állam vagy az önkormányzat vagy egyéb döntéshozók számára. A Támasz programból azt a következtetést vonjuk le, hogy az ilyen nagy állami programoknak, meg a remélhetőleg bekövetkező energiahatékonysági, épületfelújítási támogatásoknak, mindenképpen kell egy olyan részének is lenni, ami apróbb beavatkozásokat tud finanszírozni, aminek nincs egy hatalmas, bonyolult, mindenféle szaktudást és adminisztrációs képességet igénylő adatlapja.

A jelenlegi helyzetben ezek gyakorta bankokon át futnak. Sokkal fontosabb lenne, hogy ez a meglévő struktúrákba legyen beágyazva, hogy az adott helyszínen akár az önkormányzatnál dolgozók vagy családsegítők vagy egyéb szociális segítők tudjanak az adott háztartásnak segíteni, erre jelentkezni. És a Támasznak ez a másik konklúziója, hogy ez a rugalmas forrás tényleg rendkívül hasznos volna, adott esetben tényleg egy kisebb beavatkozás az, ami élhetővé tesz egy adott házat.

A TÁMASZ program főbb adatai (2019 szept. és 2022 szept. közötti időszak)

Forrás: [Összeomlás szélén – az állam helyett civilek és önkormányzatok igyekeznek fékezni a lakhatási válságot – Habitat for Humanity Magyarország](#)

SM: Tudsz példát mondani ezekre a kis beavatkozásokra?

VL: Vannak ennek extrém formái is, amikor gyakorlatilag azzal tudtuk segíteni azt az adott családot, hogy aladúcoltuk az egész házat, és felépítettünk egy kisebb lakóegységet mellette. Utána ez az aladúcolt ház nem is tartotta magát, de abszolút egy krízis-, egy életveszélyhelyzetet tudtunk ezáltal elhárítani. Nagyon sok nyílászáró-csere zajlik és általános állagjavítás általában 350 ezer forint értékben, de ez érezhető különbséget tud nyújtani.

Sokat beszéltünk a szociális munka szerepéről, de a műszaki tudás megléte is rendkívül fontos, ami műszaki tanácsadás. Még azokban az esetekben is, amikor valaki önerőből belevágna egy felújításba, sokszor ez a műszaki tudás nincs meg nála, és erre is teszünk javaslatokat, hogy milyen hálózatot, milyen műszaki tanácsadó rendszereket kéne ehhez kiépíteni. Vagy van egy nemzetközileg bevált példa, az úgynevezett nonstop shopok, ahol egyhelyben megkapja a felújítani kívánó ember az összes tudást, hogy hova forduljon, milyen szakemberhez, mire van szükség, milyen sorrendben csinálja ezeket a beavatkozásokat, mert az sem mindegy. Mondjuk egy társasházi példa: ha valaki egy homlokzati felújítást végrehajt, de gyakorlatilag csak

lefesti, azt soha nem fogja utána leszígetelni. Hogyan tudnak ezek egymásra épülni úgy, hogy ez hosszú távon is értelmes legyen. Különbéféle műszaki tanácsadásra tehát nagy szükség van. Ilyen jellegű javaslatokkal rukkoltunk elő.

Most csak példákat ragadtam ki, nagyon ajánlom a hallgatóknak, ha mindezt koherensebben, összeszedve szeretnék látni, olvassák el.

PF: Johanna, te hogy látod, hogy a szakma, tehát a szociális munkások és azoknak a környezetében lévő közösségi munkával foglalkozók, civil tevékenységet végzők számára milyen tanulságai lehetnek, mit lehetne ez ügyben lépni, hogy akár a kooperáció, az együttműködés, akár a hatékonyság megteremtődjön?

LJ: Ez egy nehéz kérdés. Egyrészt azt gondolom, hogy a civilek arra tudnak rávilágítani, mint amire mi is próbáltunk most. A lakhatás egy olyan kérdés, ami nem önkormányzati, kormányzati ciklusokhoz köthető. Ehhez hosszú távú politikai akaratra van szükség. Politikai akaratra és elszánásra van szükség. A másik fontos elem, amit Lili is hangsúlyozott, hogy a műszaki tudás mellett szükség van arra is, hogy az emberi tényezőt és azokat az embereket, akik ezekben a lakásokban laknának, képviselje valaki ebben a folyamatban, és ők is képviselhessék saját magukat. Erre jó partner tud lenni a szociális munka, de szükség van arra is, hogy a különböző partnerek, önkormányzatok, egyéb helyi szervezetek valóban nyitottak legyenek ezekre a javaslatokra, mert én azt gondolom, hogy akár a Habitat, akár az Utcáról Lakásba Egyesület részéről ezek a javaslatok régóta megvannak és elérhetőek, és valóban tálcán kínáljuk őket. Szeretnénk, hogy a döntéshozók és a hatalommal rendelkezők végre felkapják ezeket a javaslatokat, és elkezdjék őket használni. Mi lennénk a legboldogabbak, ha így történne.

PF: De mi a gyakorlat, hogyan fogadja a döntéshozói kör, a hatalmi körök a szakpolitikai ajánlásokat? Vannak-e olyan üzenetre nyitott kapuik vagy emberek, akikhez be lehet üzenni valamit? És egyáltalán, akár Újpesten, akár másutt, amikor az önkormányzatnak nemcsak protokolláris szerepe van, hanem valóban cselekvésbe vagy döntéshozatalba kellene valamilyen módon ezeket az ügyeket bekapcsolni, mi a viszonya ezekhez ennek a két szférának, az önkormányzatnak és a kormányzatnak?

VL: Az is megnehezíti a munkánkat, hogy a lakhatásnak nincs egy kimondott képviselete kormányzati szinten, tehát hogyha egy lakhatási szervezet szeretne megkeresni illetékeseket, azt tapasztalja, hogy teljesen szét van darabolódva.

PF: Mintha ez nem is véletlen lenne, néha úgy gondolja az ember...

VL: Szóval ez önmagában is egy nehezítő tényező. A szakpolitikai javaslatainkat el szoktuk juttatni döntéshozókhoz, kimondott célunk, hogy olvassák és felhasználják. A tavalyi országgyűlési választások előtt összeraktunk egy lakhatási minimumot, aminek egyebek mellett egy kimondott pontja például a szociális munka fontossága. Ezt az összes párthoz eljuttattuk. Az

ellenzéki pártok képviselőivel egy párbeszéd is volt erről, és ők hatalomra kerülés esetén ezeket javarészt be is vezették volna. Illetve amit korábban említettem, hogy a zöld- és energiahatékonysági ügyek mentén látni véljük, hogy ennél sokkal nagyobb befogadóképesség rejlik az adott minisztériumokban. Várjuk a fejleményeket. Az eddigiekben azért nem volt annyira gyümölcsöző a kormányzati szervekkel való együttműködés.

LJ: Egyrészt amit kiemelnék és ami ide köthető, az az, hogy itt Dániában, ahol most vagyok, az a szerencsés helyzet állt elő, hogy nem kérdőjeleződik meg az, hogy a lakhatás egy alapjog, és hogy ebben van feladata a döntéshozóknak és az önkormányzatoknak. És hogy mindezt visszacsatoljam az otthoni helyzetre: nyilvánvalóan, ha az ember épít kapcsolatokat, akkor van lehetőség arra, hogy az adott önkormányzatoknál találjon olyanokat, akiknél nyitott kapukat dönget, de ők nem feltétlenül azok, akik döntéshozói pozícióban is vannak. Én azt szeretném látni, elérni vagy ennek valamilyen módon a részesévé válni, hogy ne küszöb alatt kelljen elérni embereket, akik hatást gyakorolhatnak a lakhatás kérdésére, hanem ez minden önkormányzat zászlajára tűzött fontos feladat legyen. Legyen a közbeszéd homlokterében, és ne csak akkor, amikor az energiaválság miatt nyilván szélesebb köröket érintenek ezek a nehézségek, hanem hogy vállaljuk nyíltan és együtt, hogy ez nem egy egyéni kérdés, hanem lakhatási krízis van Magyarországon, ami nagyon sokakat érint.

PF: Az elmúlt egy órában a Habitat for Humanity Magyarország programjáról, annak kapcsán keletkezett tapasztalatok sorsáról beszélünk. Egy szakmai anyag készült, ami a lakhatási válságot jelzi: [Kitölteni a réseket: A szociális lakásfelújítási programok \(hiányzó\) építőelemei](#). Valami változás kellene ebben az ügyben, ezt üzeni ez az anyag. A tanulmány elérhető a Habitat for Humanity weboldalán: [HfH SzociálisLakasfelujitasiProgramok 23 FINAL.pdf \(habitat.hu\)](#)

Lakhatási jelentés 2023, [Kitölteni a réseket: A szociális lakásfelújítási programok \(hiányzó\) építőelemei](#)

Szerzők:

Péterfi Ferenc eredetileg Újpalotán népművelő, majd közösségfejlesztő. Később az NMI és jogelődjeinek a Közösségfejlesztői Osztályán dolgozott, majd az osztály vezetője lett. Falusi és városi terepmunkákban vett részt, egyetemi, szakmai és civil képzések oktatója, konferenciák szervezője. A Parola folyóirat alapító főszerkesztője, évekig a Közösségfejlesztők Egyesületének titkára, majd elnöke volt.

Sain Mátyás végzettsége szerint tájépítész, majd a vidékfejlesztés területén dolgozott. Ma közösségi tervezési, 'részvételiségi szakértő', a Főpolgármesteri Hivatal Társadalmi Együttműködési Osztályának munkatársa.

Mit tehetnek az önkormányzatok a lakhatásért? - Lakhatási Koalíció: Lakhatási Minimum a 2024-es önkormányzati választásokra

Péterfi Ferenc

Bemutatta a Lakhatási Koalíció a 2024-es választásokra készített, Önkormányzati Lakhatási Minimum című javaslatcsomagját 2024. január 23-án a Három Hollóban. A kiadványban arra tesznek javaslatokat, hogyan lehet helyi szinten, az eltérő lehetőségeket figyelembe véve orvosolni a lakhatási válság tüneteit. Céljuk, hogy az önkormányzati választáson induló jelöltek a felsorolt lakáspolitikai intézkedések közül minél több mellett elköteleződjenek, megválasztásuk esetén pedig az intézkedéseket megvalósítsák. A javaslatcsomagról Szegfalvi Zsolttal, a Habitat for Humanity ügyvezető igazgatójával Péterfi Ferenc beszélgetett.

Péterfi Ferenc (PF): Először mondj pár szót a Lakhatási Koalícióról!

Szegfalvi Zsolt (SzZs) A Lakhatási Koalíció igazából egy olyan informális csoportosulás, ami lakhatási szervezetekből, lakhatással foglalkozó szervezetekből áll. Tematikusan, ügyek mentén szoktunk összeállni, hogy bizonyos ügyeket képviseljünk, illetve amikor nincsenek ilyen összekovácsoló ügyek, akkor is nagyon sokat egyeztetünk. Vannak közös programjaink ezekkel a szervezetekkel. Maga a koalíció tágabb, több mint 20 szervezet a tagja. De ezt a lakhatási minimumot öt szervezet hozta össze. Van benne két szakpolitikai intézet, a Periféria Közpolitikai és Kutatóközpont és a Városkutatás Kft., és van három olyan szervezet, akik terepen dolgoznak, de ugyanakkor szakpolitikai munkát is végeznek: az Utcáról Lakásba! Egyesület, az Utcajogász Egyesület és a Habitat. Ami összehozta most ezt a lakhatási minimumot, hogy 2024. június 9-én lesznek az önkormányzati választások. Igazából ez az első olyan összehangolt anyaga a koalíciónak, amiben 21 pontban összegyűjtöttük a szerintünk fontos problémákat a lakhatás területéről, és ezeknek a megoldásait egy önkormányzati szemüvegen keresztül nézzük. Azt gondoljuk, hogy ezeket a megoldásokat nagyon sok önkormányzat tudná használni a lakhatási szegénység csökkentésére.

PF: A tegnapi esemény azt a célt szolgálta, hogy a nyilvánossággal először találkoztassátok ezt az anyagot. Még nem indult el az a kampány, amelyik az önkormányzati jelölteket próbálja meggyőzni?

SzZs: Az anyag elkészült valamikor decemberben, és most láttuk úgy, hogy érdemes bemutatni a nagyközönségnek, újságíróknak. Jó sokan voltak ott a helyszínen is, az öt szervezet tagjai is elég sok interjút adtak.

PF: A közbeszédnek a részévé válik ez a dolog.

Forrás: [Facebook](#)

SzZs: Igen, a cél az, hogy minél többet beszéljünk erről az anyagról. Az elkövetkező heteknek, néhány hónapnak lesz az a feladata, hogy eljuttassuk a jelöltekhez, és lehetőség szerint segítjük őket, hogy ha szeretnének ezekkel a témákkal foglalkozni, akkor ehhez minden információjuk meglegyen, hogy ebből program is összeálljon. És aztán természetesen a cél az lenne, hogy ha valaki egy ilyen vállal, akkor ezt meg is tudja valósítani.

PF: Néhány mondatban foglald össze, hogy melyek azok a stratégiai vagy taktikai kérdések, amiket megfogalmaztatok!

SzZs: Az anyag elején háromféle tematikus csoportba osztottuk a javaslatokat. Vannak szabályozási javaslatok – olyan szabályozások létrehozását szorgalmazzuk, amik akár az elhelyezés nélküli kilakoltatásokkal vagy a hajléktalanság kriminalizációjával kapcsolatosak. Vannak működési javaslatok, amik arról szólnak, hogy milyen szemléletben szeretné az önkormányzat működtetni a rendszereit, intézményeit. Ez az első kettő olyan javaslatokat foglal magába, amikhez óriási nagy befektetés nem szükséges, ami egy normál önkormányzati büdzsébe beleférhet. Nagyon fontos az önkormányzat szándéka, illetve az a tudás, hogy lássák, milyen lehetőségeik vannak, mik azok a törvény adta keretek, amik között egy önkormányzat mozoghat.

PF: Ezek – ha jól értem – olyan ügyek, amelyekben az önkormányzatnak kompetenciája van, tehát nem kell törvényt módosítani, nem kell a parlamenthez fordulni, hanem saját illetékeségi körében tud szerepet vállalni, ugye?

SzZs: Így van. A megfogalmazott lakhatási problémák igazából a parlamenti választásokra elkészített minimumból származnak, de ezt az egészet a koalíció a Periféria Központ nagy munkájával kifejezetten az önkormányzatokra szabta. Tehát olyan javaslatok maradtak benne, amiket egy önkormányzat saját hatáskörében meg tud létni.

A harmadik tematikus csoport a beruházási javaslatok, ahol már nagyobb programokról beszélünk. Ezekhez mindenképpen külső forrást, nagyobb külső forrást kell bevonni. Ilyenek a lakhatási programok, lakóépületkorszerűsítés-támogatás, az önkormányzati bérlakások megerősítése, újak építése, felújítása.

PF: Nyilván szóba került a lakásügynökség mint egy új keret arra, hogy a lakhatásnak a javítását, a bérlakás-ügynek az alakítását fejlesszék.

SzZs: A lakásügynökségek ott vannak a 18-as pontban a működési javaslatok között, Minden változás, minden új szabályozás bevezetése költségekkel jár. Mi azt éreztük, hogy ez még mindig egy olyan költség, ami talán egy önkormányzat büdzséjéből kigazdálkodható.

PF: Végül azt hadd kérdezzem, hogy merült-e föl megoldás, technika vagy lehetőség arra, hogy hogyan lehet elkötelezni jelölteket? Tudtatok-e tanácsot adni egymásnak ez ügyben?

SzZs: Igen, vannak erre terveink. Nem mondjuk azt, hogy mindenki minden pontot fogadjon meg. Nagyon eltérő dinamikájú, nagyságú – tehát sokféle – önkormányzat számára próbáltunk javaslatokat tenni. Budapestről, budapesti kerületről, vidéki nagyvárosról vagy vidéki kistelepülésekről beszélünk. A problémák megjelenése is más, illetve a problémák kezelésének a lehetőségei is mások. A 21 pontból talán egy picivel több szól a városi megoldásokról, de kistelepülések számára is használható ötletek vannak benne.

A tervünk az, hogy megpróbáljuk ezeket a vállalásokat valahogy regisztrálni. Azt természetesen nem kérjük, hogy mindenki minden pontot fogadjon meg, viszont lesz rá lehetőség, hogy ezek közül a pontok közül jelöltek, akár jelölő szervezetek, akár jelölő pártok kiválasszanak olyan pontokat, amikre azt mondják, hogy ez fontos nekik. Egy viszonylag egyszerű ábrán, diagramon vagy pedig egy egyszerű űrlapon ezt ki tudják tölteni, és így visszakövethető lesz. Vállaljuk, ha nem is minden jelentkezés esetében, hogy megpróbáljuk utánkövetni a vállalásokat.

Az **Önkormányzati Lakhatási Minimum** [teljes szövege itt érhető el](#) ahonnan letölthető a teljes kiadvány.

Szerző:

Péterfi Ferenc eredetileg Újpalotán népművelő, majd közösségfejlesztő. Később az NMI és jogelődjeinek a Közösségfejlesztői Osztályán dolgozott, majd az osztály vezetője lett.

Falusi és városi terepmunkákban vett részt, egyetemi, szakmai és civil képzések oktatója, konferenciák szervezője. A Parola folyóirat alapító főszerkesztője, évekig a Közösségfejlesztők Egyesületének titkára, majd elnöke volt.

Az Önkormányzati Lakhatási Minimum pontjai összefoglalva a beavatkozás elsődleges jellege szerint

SZABÁLYOZÁSI JAVASLATOK	MŰKÖDÉSI JAVASLATOK	BERUHÁZÁSI JAVASLATOK
3. Közérthető, átlátható, ügyfélbarát lakáspolitiká	1. Stratégiai szemléletű, szociálisan érzékeny lakáspolitiká	5. Célzott lakhatási programok rendszerezése fogyatékossgal élő emberek számára
7. Elhelyezés nélküli kilakoltatások tilalma az önkormányzati lakásállományban	2. Holisztikus lakáspolitiká	6. A roma lakásszegénység és a szegregált lakáshelyzetek felszámolása
12. A hajléktalanság kriminalizációjáról szóló helyi jogszabályok hatályon kívül helyezése	4. Uniósi forrásokat felhasználó lakáspolitiká	10. Lakóépület-korszerűsítések támogatása
16. A nonprofit bérlakásszektor szabályozási környezetének kialakítása	8. A helyi szociálpolitika lakhatásvezérelt felülvizsgálata	14. Elsőként lakhatást programok indítása
19. A hosszú távú lakáskiadást előnyben részesítése a rövid távú szálláshelykiadáshoz képest	9. Helyi juttatások és ellátások rendszerbe foglalása a lakásszegénység felszámolására	15. Az önkormányzati bérlakásszektor megerősítése
	11. Célzott rezsi- és tüzelőtámogatások bevezetése	17. Felelős, aktív telekpolitika bevezetése
	13. Intézményi lakhatási formákból ki-vezető lakhatási programok indítása	
	18. Lakásügynekségek létesítése	
	20. A magánbérlési szektor átláthatóbbá, kiszámíthatóbbá és biztonságosabbá tétele helyi szolgáltatásokkal	
	21. Munkáltatók által biztosított lakhatás monitorozása	

Forrás: [Lakhatási minimum 2024 – Lakhatási Minimum \(lakhatasiminimum.hu\)](http://Lakhatasi_Minimum_2024_-_Lakhatasi_Minimum_(lakhatasiminimum.hu))

Milyen színű a jövő gazdasága? De hogyan fogunk akkor élni?

Zagyva Gabriella

Kísérletek az átalakulásra, javaslatok, elméletek és jó gyakorlatok vannak már. Ezek közül mutat be néhányat Zagyva Gabriella írása.

Egyik paradigma sem képes arra, hogy megjósolja a következőt. Még az is szinte képtelenség, hogy egy paradigma elképzelje, hogy egyáltalán lesz utána egy következő. A középkor emberei nem úgy gondoltak magukra, mint akik valaminek a „közepén” vannak. Azt gondolták, hogy az emberek az idők végezetéig fognak úgy élni, ahogyan ők élnek. Még ha képesek lennének is meggyőzni őket, hogy az új kor már itt van a nyakukon, egyetlen dolgot se tudnának mondani róla – azt sem, hogy egyáltalán mitől lesz új. Ha képesek lettek volna leírni a reneszánszt a 14. században, akkor az már a reneszánsz lett volna.

Mi sem vagyunk kivételek. Minden fecsegésünk az új paradigmákról és az eljövendő korokról vitathatatlan feltételezése annak, hogy a távoli leszármazottaink pont olyanok lesznek, mint mi. Persze a kütyüik, a divatjuk, a zenéjük stb. különbözni fog, de biztosak vagyunk benne, hogy a gondolkodásuk változatlan lesz – mert képtelenek vagyunk elképzelni egy másfajta gondolkodást. De valójában, ha sikerül túlélünk ezen a bolygón az azért lesz, mert egy új korba mozdultunk, ami olyannyira eltér a mienktől, mint a reneszánsz a középkortól – és épp annyira elképzelhetetlen számunkra, mint amilyen a reneszánsz volt a középkor embere számára.

Daniel Quinn: A civilizáción túl

Van a “hagyományos” gazdasági rendszer, amiben az ipari forradalom óta élünk és hiszünk. Sőt, talán még korábbra vezethetjük vissza, a civilizációk, a városállamok kialakulásának úgy 5.500 évvel ezelőtti időszakára vagy akár 10 ezer évvel ezelőttre, amikor a mezőgazdaság megjelent a Termékeny Félhold vidékén.

Ami biztos, a XVIII. századi ipari forradalom hozta el a fosszilis energiahordozók és az elektromosság elterjedését, ami megteremtette a lehetőséget az ipar és a közlekedés ugrásszerű fejlődéséhez, a piacgazdaság megjelenéséhez, a gyarmatosítás és a világkereskedelem fokozódásához, a vegyipar robbanásszerű kibontakozásához, a mezőgazdaság és a halászat iparosításához, a tömeges urbanizációhoz, a tudományos forradalom térnyerésével pedig az uralkodó világnézet és értékrend megváltozásához.^[1]

Ezek a folyamatok pedig végső soron oda vezettek, hogy teljesen elvesztettük a kapcsolatot a természettel, a gazdasági növekedés vált az egyetlen értékmérővé, széthulltak a megtartó kis-közösségek, nem vagyunk már tisztában a valódi igényeinkkel, gyakorlatilag csak a reklámok és a gyakran eltorzult társadalmi elvárások határozzák meg a szükségleteinket, mindeközben boldogtalanok, betegek, frusztráltak és magányosak lettünk. Az együttműködést felváltotta a versengés, a szolidaritást a gyűlölködés, a gondoskodást az egoizmus, a közügyekben való aktív részvételt az apátia.

Pontosan tudjuk, hogy ez így nem jó, nem élhető, nem fenntartható. Csak épp nem tudunk elképzelni más világot, más kultúrát, más fajta civilizációt.

Ha azonban hihetünk Daniel Quinneknél, ez nem is baj. Nem probléma, ha nem tudjuk most még leírni, hogy hogyan is néz majd ki az a világ, ami fenntartható, egészséges, igazságos és szolidáris lesz, hiszen ha le tudnánk írni, már abban a világban élnénk. Elég az, ha tudjuk, hogy min kell változtatnunk és nem utasítunk el minden kísérletet arra hivatkozva, hogy az lehetetlen.

Kísérletek a változásra pedig vannak. Hogy melyik lesz ezek közül a befutó – no, ez is a versengő világképünk hangja – nem tudhatjuk. Valószínűleg, ha jobban megvizsgáljuk őket, kiderül, hogy lényegüket tekintve nagyon hasonlóak és a végső megoldás majd ezeknek az egyvelege lesz.

Zöld fordulat: a Green Deal

Az Európai Klímarendelelet -a Green Deal – értelmében az EU vállalta, hogy 2030-ig legalább 55%-kal csökkenti nettó üvegházhatásúgáz-kibocsátását. Az „Irány az 55%!”^[2] intézkedéscsomag az uniós gazdaság valamennyi ágazatát érinti és a törekvések szerint alkalmassá teszi őket e cél elérésére. Az EU-t olyan pályára állítja, amelyen méltányos, költséghatékony és versenyképes módon tudja megvalósítani éghajlat-politikai céljait.

Az Európai Klímarendelelet olyan intézkedéseket tartalmaz, melyek

- Gazdaságunk és társadalmaink átalakítását
- Fenntartható közlekedés-fejlesztést
- Zöld ipari forradalmat
- Szennyezésmentes energiarendszer kiépítését
- Épületfelújítást
- Egészségünk és természeti környezetünk védelmét
- Határozottabb globális éghajlat-politikai fellépést

céloznak.

Kék az új zöld

A Kék gazdaság egy üzleti modell, ami talán a körkörös gazdaság és a Nulla Hulladék szemléletéhez áll a legközelebb. A modell kidolgozója Günter Pauli *“1994-ben megalapította a ZERI-t (Zero Emissions Research and Initiatives), ahol kreatív, innovatív tudósok, üzletemberek és ismeretátadással, oktatással foglalkozó szakemberek dolgoznak, hogy hulladékmentes gyártási technológiákat dolgozzanak ki. Az alapítvány célja olyan tudományos elképzelések megvalósítása, amelyeket a természet teremtményei, elvei inspiráltak.*

Ezek után kapott megbízást egy olyan gazdasági rendszer kimunkálására, ami nem termel hulladékot, nincs károsanyag-kibocsátása, mégis munkahelyeket teremt, társadalmi tőkét épít és nem jár magasabb költségekkel. Ennek eredményeként – hosszas munka után – született meg a Kék Gazdaság[3] c. könyv, amelyet 2009-ben a Római Klub hivatalos jelentéseként fogadott el.”[4]

Legyen inkább bíbor!

Az Európai Női Lobbi (EWL) úgynevezett *Bíborpaktumában*[5] írnak arról a feminista közgazdasági szemléletről, melynek *“célja a mindenki jólétét szolgáló, befogadó gazdaság megteremtése, középpontjában egy olyan kiépített, egyetemes társadalmi ellátórendszerrel, amely mindenki számára elérhető és megfizethető, színvonalas szociális és gondozási szolgáltatásokat tud biztosítani.”*

Egyúttal hangsúlyozzák azt is, hogy *“a környezeti kérdések mindig is hozzátartoztak – s ez egyre inkább igaz – az emberi jogok és a társadalmi igazságosság kérdésköréhez, és ily módon a feminizmus ügyéhez, illetve a feminista közgazdasági elemzéshez.”*

A feminista közgazdaság fókuszában a gondoskodás áll. Gondoskodás a Földről és gondoskodás az Emberről. Ha ehhez hozzáadjuk még az igazságos elosztást is, akkor meg is kapjuk a Permakultúra etikáját[6].

Kezd szépen összeállni a színpaletta.

Nem hiszem, hogy lenne olyan ember, aki ne szeretne egy *“mindenki jólétét szolgáló, befogadó gazdasági rendszerben”* élni, ami *“egyetemes társadalmi ellátórendszerrel egy mindenki számára elérhető és megfizethető, színvonalas szociális és gondozási szolgáltatást tud biztosítani.”* Mégis, sokan berzenkednek attól, ha erre a gazdasági modellre feminista rendszerként hivatkoznak.

Talán ideje másképp gondolnunk a feminizmusra, elfogadnunk azt, hogy a gondoskodás képessége nem nemfüggő, a férfiak is képesek rá. Felejtsük el az *“Én nem vagyok feminista, de...”* kezdetű mondatokat, fogadjuk el, hogy a patriarchátus kritikája nem férfigyűlöletet jelent és

vállaljuk fel bátran, hogy ha fontos számunkra a gondoskodás, az esélyegyenlőség, az igazságosság és a szolidaritás eszménye és ezekért tenni is hajlandóak vagyunk, akkor feministák vagyunk.

Biztos, hogy nem sárga

Nem tudom, hogy a szolidáris gazdaságot hirdetőket választottak-e már szint maguknak, de úgy gondolom, hogy biztos nem az irígység színét választanák.

Talán a szolidáris gazdaság az, ami az új gazdasági rendszert leginkább összegzi, ötvözve a baloldali, a zöld és a feminista elképzeléseket.

“A szolidáris gazdaság a gazdasági demokrácia és ökológiai fenntarthatóság elveit megvalósító gazdasági formák gyűjtőfogalma.” [\[7\]](#)

Magyarországon a Szolidáris Gazdaság Központ [\[8\]](#) (SZGK) igyekszik ezt a szemléletmódot terjeszteni, a jó gyakorlatokat megvalósítani és ebben másokat is segíteni, jelenleg a szakszervezeti együttműködések, a lakhatás és az energiaközösségek terén.

Amellett, hogy a szolidáris gazdaság [\[9\]](#) lényege az ökológiai fenntarthatóság és a demokratikus gazdaság – ami jelent önrendelkezést, öngondoskodást, részvételiséget, igazságos elosztást és esélyegyenlőséget is – az SZGK három kritériumot emel ki alappillérként:

1. **Körforgás** – ahogy azt a Kék gazdaságban is láthatjuk
2. **Transzformatív program**, vagyis nem a jelenlegi rendszer egyik módoszata, hanem egy átfogó program, ami a teljes gazdaság átalakítását tűzi ki célul – ami a Zöld átmenet célja is.
3. **Szakszervezetiségre alapozott**, vagyis a gazdaság átalakítására irányuló szakszervezeti nyomást, a dolgozók érdekeinek figyelembe vételét, a velük való partnerséget és a szakszervezet-szövetkezet kapcsolatokat tartja a szolidáris átmenet alapvető feltételeinek, egyszóval gondoskodó, mint a Bíborpaktum feminista közgazdaságtana.

Kísérletek az átalakulásra, javaslatok, elméletek és jó gyakorlatok tehát vannak már. Nem is említettük például a Nemnövekedést, vagy az Átalakuló városok mozgalmat. Sőt, olyan kísérletek, javaslatok és elméletek is napvilágot láttak már, melyek a pénzhez való viszonyunkat változtathatják meg gyökeresen. Számomra ilyen kísérletet ír le Charles Eisenstein a Megszentelt gazdaságtan [\[10\]](#) című könyvében. Mégsem tudom, hogy milyen lesz az új reneszánsz, nem tudnám leírni a pontos paramétereit. Valószínűleg, amikor már benne élünk, benne élnek az utódaink, akkor pedig nem fogjuk/fogják tudni visszamenőleg megmondani, hogy pontosan mikor is kezdődött ez az új, fenntartható, igazságos és szolidáris korszak.

Lehet, hogy egy kicsit már el is kezdődött?

Végjegyzetek:

[1] Takács-Sánta András: Bioszféra-átalakításunk nagy ugrásai

[2] Forrás: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal/delivering-european-green-deal/fit-55-delivering-proposals_hu

[3] <http://kekgazdasag.hu/>

[4] Forrás: https://adminisztracio.pte.hu/diszdoktorok/gunter_pauli

[5] Forrás: http://noierdek.hu/2/wp-content/uploads/2021/06/Biborpaktum_Purple-PactHUN.pdf

[6] Forrás: <https://permakultura.hu/permakultura/>

[7] Forrás: <https://szolidarisgazdasagkozpont.hu/szolidaris-gazdasag>

[8] <https://szolidarisgazdasagkozpont.hu/>

[9] Fordulat27: <http://fordulat.net/?q=huszonhetedik>

[10] <https://megszenteltgazdasagtan.hu/>

Szerző:

Zagyva Gabriella, Alsómocsolád Község Önkormányzatának környezetvédelmi és klíma referense, a Szolidáris Gazdaság Központ Transzformátor Közösségi Energia Központjának energiaközösségi munkatársa, az Európai Klímaegyezmény nagykövete.

Hogyan építsünk demokráciát egy autoriter országban

Udvarhelyi Tessa

A TED demokráciáról szóló konferenciáján 2023. november 14-15-én New Yorkban 21 igazságos jövőért dolgozó szervező és aktivista [beszélt arról](#), milyen rendszerszintű változásokra és közösségi cselekvésre van szükség a demokrácia újraépítéséhez vagy megerősítéséhez világszerte. Udvarhelyi Tessa a [Közélet Iskolája](#) közösségi oktatóközpont és A Város Mindenkié lakhatási érdekvédelmi csoport alapítója, a magyarországi lakhatási mozgalom központi alakja, jelenleg a Józsefvárosi Önkormányzat Közösségi Részvételi Irodájának vezetője.

Az alábbiakban [Udvarhelyi Tessa angol nyelvű előadásának](#) (*How to Build Democracy in an Authoritarian Country*) magyar szövegét szó szerint közöljük.

“Ne tekintsd magától értetődőnek a demokráciát.

Mi a közös egy béka és aközött, hogy valaki egy autoriter országban él? Biztosan hallottatok már a forró vízben ülő béka metaforájáról, ami lassan fő egészen addig, amíg el nem pusztul anélkül, hogy mindezt észrevenné. Ilyen volt Magyarország az elmúlt 13 évben. A 40 évig tartó államszocializmus után az 1990-es években langyos demokráciával indultunk. Nem volt a demokrácia paradicsoma, de egy többé kevésbé működő demokrácia volt. 2010-ben egy jobboldali kormány került hatalomra, ami azóta háromszor nyerte meg a választásokat. Ez a kormány átvette a kultúránk legveszélyesebb jellemzőit, és ezeket politikájának fő tartóoszlopaivá alakította: a nacionalizmust, a rasszizmust, a homofóbiát, a szegények megvetését, és a másokkal szembeni általános gyanakvást és gyűlöletet. Magyarország ma valahol a diktatúra és a demokrácia közötti szürke zónában van. Ez nem egyik napról a másikra történt. Lassan, de biztos kézzel csavarták fel alattunk a hőfokot. Nem is tudom megszámolni, hányszor hallottam, hogy valaki azt mondja: odáig már biztos nem mennek el, ez soha nem fog megtörténni. Akkor is ezt mondtuk, amikor a hajléktalanságot szabálysértésnek nyilvánították az alkotmányban. Akkor is ezt mondtuk, amikor megalkották Európa egyik leginkább dolgozóellenes törvényét, a “rabszolgotörvényt”, amely lehetővé teszi a munkavállalók szélsőséges kizsákmányolását. Akkor is ezt mondtuk, amikor LMBTQ barátainkat és családtagjainkat belső ellenségnek kiáltották ki, amikor az azonos nemű párokat másodrendű állampolgárokká degradálták, és amikor betiltották a szexuális felvilágosítást az iskolákban annak az ürügyén, hogy megvédjék a

gyerekeket a pedofíliától. És akkor is ezt mondtuk, amikor megfélemlítették, kirúgták és cenzúrázták a tanárokat, mert igazat mondtak a bérekről és a munkakörülményekről, és amikor könnygázzal fújták le a középiskolás diákokat, mert a minőségi oktatásért tüntettek. De végül ezek a dolgok – és még sok más – mind megtörténtek. Magyarország nem a világ legrosszabb országa. Az Európai Unió tagja. Magas jövedelmű gazdaságnak számít. Rendszeresen vannak választások. Még mindig van némi független média. De egyértelműen autoriter ország, amikor arról van szó, ahogyan a kormány viszonyul az emberekhez, és ahogyan a legtöbb ember viszonyul a kormányhoz. Sokan feladják és nemcsak gazdasági, de politikai okokból is elhagyják hazánkat. Gyakran kapom meg a kérdést: miért vagy még mindig itt? A válaszom nagyon egyszerű: ez az otthonom, ide tartozom. Itt harcoltam a társadalmi igazságosságért és a demokráciáért azelőtt, hogy ez a rezsim hatalomra került, és itt fogok tovább dolgozni ugyanezekért a dolgokért akkor is, amikor ők már rég nem lesznek itt.

Ha a kormánypropagandát kérdezitek rólam, akkor közellenség vagyok. Külföldi ügynök, aki tönkre akarja tenni Magyarországot. Ezért állítanak célkeresztbe és ezért zaklatnak és rágalmaznak már 10 éve. Ha viszont engem kérdeztek a kormányról, akkor ők csak egy bukkanó az úton. Egy Himalája méretű bukkanó, de egyszer biztosan át fogunk rajta jutni. És itt meg szeretnék állni egy pillanatra. Nem azért beszélek az országomról, hogy sajnáljatok minket. Inkább azt szeretném, ha elgondolkodnátok azon, hogy mi történik ott, ahol ti éltek. Van beleszólások abba, hogy ott mi történik? Úgy érzitek, hogy van hatalmatok? És nem azt kérdezem, hogy vannak-e választások vagy hogy van-e alkotmányotok. Nekünk mindkettő van, még sincs demokrácia. Azt kérdezem tőletek, hogy lehetséges-e valaha alulról elérni változást? „A demokrácia nem főnév, hanem ige, akkor van, ha csináljuk.” Ez a Közélet Iskolája szlogenje. Ez egy aktivista iskola, aminek a társalapítója vagyok. Hisszük, hogy a demokrácia nem az

egyetértésről, hanem a vitáról szól. Nem arról szól, hogy egy nagy, boldog család vagyunk, ahol mindenki szereti egymást és egyetért a másikkal. Ha van konfliktus, küzdelem és változás, akkor van helye a demokraciának. Mindig kialakulóban van. És mi vagyunk azok, akik létrehozuk.

Amikor külföldre megyek, és elmondom az embereknek, hogy Magyarországról jöttem, általában szomorú pillantásokat és egy kérdést kapok: „ó, hogy is hívják a diktátorokat?” És valóban, a miniszterelnökünk az antidemokratikus vezetés szimbólumává vált. De van egy másik Magyarország is. Ez a Magyarország alig látható a külvilág számára, és lehet, hogy soha nem olvastok rólunk a New York Times-ban, de létezik, és sok-sok olyan emberből és szervezetből áll, akik a társadalmi igazságosságért, a környezeti igazságosságért, a munkások jogaiért és a közszolgáltatásokért dolgoznak, sok minden más mellett. Valójában sok magyar ember sem ismeri Magyarországnak ezt a másik oldalát. Úgy gondolom, hogy ez a változás igazi akadálya. Az határozza meg, hogy mit tartunk lehetségesnek, amit mi a valóságnak látunk. Ha csak a félelmet és a passzivitást látjuk, akkor nehezen fogunk tudni elképzelni bármi mást, ami ezen túlmutat. De ha megtapasztaljuk a társadalmi és politikai elnyomás alternatíváit, akkor képesek leszünk elképzelni és megteremteni egy másfajta jövőt mindannyiunk számára.

Hadd mondjak egy olyan példát erre a másik Magyarországra, ami különösen közel áll a szívemhez. A Város Mindenkié a magyarországi lakhatási mozgalom úttörője, ahol hajléktalan emberek és lakásban élő szövetségeseik együtt dolgoznak a lakhatási igazságosságért. Az teszi igazán különlegessé, hogy nagyon komolyan veszi a „Velünk beszélj, ne rólunk!” üzenetét. Ebben a csoportban sok hajléktalan ember nyerte vissza az önbizalmát, az összetartozás érzését és a politikai identitását. Ezek mind elengedhetetlenek ahhoz, hogy gyakorolhassuk

állampolgári jogainkat. Az olyan emberek, mint a barátaim – Gyula, Jutka, Jani és Erika – mindannyian mozgalmi vezetőkkel váltak, úgy, hogy közben saját építésű kunyhókban, hajléktalan szállón, bérelt szobákban vagy az utcán éltek. És Ez az a közösség, ahol az én politikai utam is elkezdődött. 2011-ben A Város Mindenkié aktivistái elfoglalták a 8. kerületi polgármester irodáját. Az ülésstrájkjal megpróbáltuk megállítani a hajléktalanság erőszakos kriminalizálását, amit a kormányzat fő hajléktalanellenes stratégiája kezdeményezett – ő volt akkoriban a kerület polgármestere is. Ennek a tüntetésnek én voltam az egyik szervezője, és végül a rendőrség vonszolt ki minket az épületből. Az események váratlan fordulata, hogy ma ugyanabban az épületben dolgozom, amit több mint 10 éve elfoglaltunk. Mindennap ugyanazokon a folyosókon sétálok, és a polgármester irodájában tartok megbeszéléseket. De hogyan lehetséges ez? Hogyan történt mindez? 2019-ben egy helyi alulról szerveződő szervezet progresszív jelöltje kihívta a szegényellenes polgármestert a helyi választásokon. Mindenki legnagyobb meglepetésére – beleértve minket is – végül ő nyerte meg a választást. Én is benne voltam a polgármester csapatában, és ma már vele dolgozom egy új szervezeti egység, a Közösségi Részvételi Iroda vezetőjeként. Ebben az irodában az a feladatunk, hogy új kapcsolatot teremtsünk az önkormányzat és a helyi lakosok között. Egy olyan kapcsolatot, amely a kölcsönös bizalmon, a hatalom megosztásán és a tiszteleten alapul. Ez teljesen ellentétes azzal, amit a központi kormányzat csinál. Hadd mondjak egy példát. A kerületünkben van egy kis közösségi kert. Sok évvel ezelőtt kerítéssel vették körül, és tervben volt, hogy luxuslakásokat építenek ide. A kerítés miatt mindenki azt hitte, hogy ez magántulajdon. De aztán jött egy csoport aktív polgár, akik felfedezték, hogy a kerítés illegálisan épült. Elkezdtek lobbizni az önkormányzatnál, hogy bontsák le. Hajthatatlanok és – bürokrata szemmel – nagyon idegesítőek voltak, de végül elérték a céljukat: az önkormányzat eltávolította a kerítést, és létrejött egy kert, amit most a környék lakói tartanak fenn. Ez egy kis hétköznapi példa. És pontosan ez a lényeg. A demokrácia abból a mindennapos harcból születik, amit politikának nevezünk. Egyszerre jön létre felülről és alulról. A hatalmon lévőknek nyitottnak, érzékenynek és felelősségteljesnek kell lenniük. Az embereknek pedig okosnak és szervezettnek kell lenni és arra kell koncentrálniuk, hogy megkapják, amire szükségük van. Ennek a kertnek a története pontosan erről szól.

Hadd mondjak egy másik példát. Magyarországon a kormány a hatalmat és az erőforrásokat saját érdekei szerint központosítja. Az embereknek egyáltalán nincs beleszólásuk abba, hogy mire költik a közpénzt. De gyökeresen más a helyzet Budapesten és a mi kis 8. kerületünkben is, amit a demokratikus ellenzék vezet. Néhány évvel ezelőtt bevezették a részvételi költségvetést az egész fővárosban és a mi kerületünkben is. A részvételi költségvetés azt jelenti, hogy a város lakói dönthetnek arról, hogy mire költse az önkormányzat a költségvetése egy bizonyos részét. Ezzel valójában a politikusok lemondanak hatalmuk egy részéről, mert úgy gondolják, hogy a helyi lakosok tudják a legjobban, mire van szükségük. És így is van: az emberek nagyon gyakran szavaznak meg olyan dolgokat, amiket a választott képviselők egyébként nem szívesen tennének meg. A budapestiek ezt a hatalmat arra használják, hogy sok más dolog mellett

új buszmegállókat, nyilvános WC-eket és zebrákat építsenek, vagy hogy új szociális és környezetvédelmi programokat indítsanak. Most lehet, hogy azt gondoljátok: nekem még sosem volt beleszólásom abba, hogy a városom hogyan költi el az adómat. Akkor miért is panaszkodik ez az ember Magyarországra? De ne felejtsetek el: a szabadság egy kis szigetét mutatom meg nektek egy olyan ország közepén, ahol egyre kevesebb a politikai oxigén. Azzal, hogy Budapesten megnyitjuk az önkormányzati költségvetést az emberek felé, egy újfajta politikai modellt alakítunk ki. Erről tanulunk és tanítjuk egymást és ez az, ami alternatívát épít a tekintélyelvűséggel szemben.

Térjünk vissza a forró vízben ülő béka metaforájához. Érezted már magad úgy, mint ez a béka? Miért nem csinál semmit? Hol van a többi béka, és ők miért nem csinálnak semmit? Soha nem lehet csak ülni és várni, hogy a demokrácia csak úgy varázsütésre, magától működni fog. Nem fog. És nem várhattok arra sem, hogy a demokráciát majd valaki más fogja működtetni helyettesek. Nem fogja. Csak te tudod működesre bírni, ha kiállsz magadért, szervezkedsz és feszegeted a politikai lehetőségek határait. Ahogy nekünk, magyaroknak meg kell küzdenünk a saját szabadságunkért és újra kell építenünk a saját demokráciánkat, úgy kell majd mindannyiúnak ugyanezt tennetek, függetlenül attól, hogy a világ melyik pontján ültök langyos vagy forrásban lévő vízben. Élvezzétek a demokráciátokat, ameddig van, de soha ne kényelmesedjete el benne. Emlékezzetek a békára, és soha ne vegyétek természetesnek a víz hőmérsékletét! Köszönöm.”

„Demokráciát helyben!” – Részvétel Hete 2023

Magyar-Ábel Ágnes

A kelet-közép-európai térség rendszerváltásait követően átalakuló társadalmak nem tanulták meg – mert nem tanította meg erre őket senki –, hogy a demokrácia a részvételen alapul. Két évtizeddel ezelőtt a Civil Kollégium Alapítvány ezért szervezte meg külföldi partnereivel párhuzamosan az Állampolgári Részvétel Hetét, melyet 2023 őszén is számos résztvevő szervezet segítségével valósított meg.

A szomszéd kertje mindig zöldebb

Éppen 20 éve annak, hogy holland barátunk – nagy múltú holland kereskedőcsalád sarja és egy ismert multinacionális vállalat európai felsővezetője – meghívott bennünket Amszterdambhoz közeli, kisvárosi otthonába. Hogy megmutassa szűkebb pátriáját, értelemszerűen biciklivel barangoltunk be a környéket. Egyik alkalommal egy erdőszertű, hatalmas parkon át vezetett az utunk, amikor elől haladó barátunk hirtelen fékezett, leugrott a kerékpárjáról és hangos kurjantásokkal jelezte, hogy jöjjünk és segítsünk neki. Odaérve azt láttuk, hogy egy erdei ivókútból ömlik a víz. Némi küzdelem és nem tervezett fürdés után sikerült közösen visszacsavarunk a kilazult szerkezetet, és elzárni a csapot. Csodálkozásunkat látva azt kérdezte tőlünk, hogy nálunk nem ugyanezt tette volna-e bárki, aki arra jár? Hiszen a kisváros melletti erdőben álló csap a közösség tulajdona, a belőle elfolyó víz pedig érték, és ilyenformán a közösség vesztesége. Ezért a megjavítása és ezzel az értékes ivóvíz elpazarolásának megakadályozása minden arra járó érdeke és felelőssége – mondta teljes természetességgel és meggyőződéssel ez a holland ember. Erre mi elmeséltük, hogy nálunk nincsenek ivókutak az erdőkben, a magyar cégvezetők jellemzően autót használnak és *másfajta erdőkben* (leginkább a susnyásban) otthonosak, az arra járók többsége pedig valószínűleg elsétált volna a meghibásodott kút mellett, mert a közösség tulajdonát igazából senki nem érzi sajátjának.

Már ez a *jelentéktelennek tűnő* esemény is mély nyomot hagyott bennünk, amit hamarosan sikerült tovább fokozni. Pár nap múlva közösen vásároltunk be a közeli boltban egy esti összejövetelhez, és készülődés közben az érkező vendégekről faggattuk barátunkat. Kiderült, hogy egy helyi civilekből álló társaságot várunk, akik vetésforgóban havonta összejönnek egyiküknél (épp ő volt a soros házigazda), megbeszélni a városka ügyes-bajos dolgait, a szükséges és lehetséges tennivalókat, a jövőbeni terveket és elképzeléseket – vagyis mindazt, amivel támogatni tudják a helyi településvezetést és a saját közösségüket. Ez a mintegy 20 fős társaság a helyi társadalom minden csoportját reprezentálta, a nagyvállalati felsővezetőtől a tanítóig, a hivatali alkalmazottól a körorvosig, a sarki boltostól és tervezőmérnökig, a kőművestől az

üggyéig, a takarítótól a közgazdászig, a született hollandtól a bevándorlóig. Ez pedig azért fontos, mert így mindenkinek a szempontjai érvényesülni tudnak, amikor valamilyen helyi ügyben keresik a megoldást, vagy egy jövőbeni terv megvalósításán gondolkodnak közösen. Beszélgetve ezekkel az emberekkel, egy egészen új világ tárult elénk. 2003-ban magyarként, szürreális élmény volt számunkra a tudatos állampolgári viselkedésnek és a részvételi demokraciának ez a szintje. Mintha egy másik bolygón jártunk volna...

Problémafelismerés nélkül nincs megoldás

20 évvel később a **Civil Kollégium Alapítvány** beszélgetést kezdeményezett a társadalmi változásért a *Részvétel Hete 2023* eseménysorozata **(2023. október 2. – november 30.)** keretében: *RENDSZERSZINT – A változás veled kezdődik!* címmel. Első témaként országos és helyi civil szervezetek vezetői ezt a kérdést tették fel maguknak: *Hogyan értsük meg a magyarok közéleti passzivitását?*[\[1\]](#)

A kérdésfelvetést annak a 2023-as nemzetközi felmérésnek az eredménye motiválta, amelyben 38 fejlett piacgazdaságot tömörítő OECD ország között Magyarország az utolsó helyen áll a demokratikus polgári szerepvállalás mértékét mérő mutatókban. A magyaroknak mindössze 2-3%-a megy el egy tüntetésre vagy bojkottal bizonyos termékeket, míg a mediterrán országokban a felnőtt társadalom 15-20% is hajlandó utcára menni a számára fontos értékekért. Politikai témájú tartalmakat a közösségi médiában a magyarok 8-9% oszt meg, szemben a demokrácia fellegrvárának tekinthető skandináv országokkal, ahol ez több mint 30%, míg a tudatos nyomásgyakorlás (bojkott) aránya eléri az 50%-ot is. Ezek a mutatók jelzik, hogy egy társadalomban milyen arányban vállalnak szerepet a felnőtt emberek a helyi demokrácia működtetésében.[\[2\]](#)

A fenti számok ismerete nélkül is nehéz tagadni, hogy a magyar társadalom közéleti apátiában szenved. Az elmúlt 30 évben nem tanulta meg – mert nem tanította meg rá senki –, hogy a demokrácia a részvételen alapul. Milliók visszatérően nem élnek a *beleszólás jogával*[\[3\]](#) – sem az önkormányzati, sem a magyar vagy európai parlamenti választásokon –, helyette közösségi oldalakon hangoztatják nemtetszésüket és változás iránti igényüket. Az állampolgári *civil* aktivitás szinte szitokszóvá vált, miközben fájón hiányzik a magyar közéletből.

A 2018-as, de különösen a 2022-es parlamenti választási részvétel, a kettészakadt (fővárosi és vidéki) szavazói bázis, és különösen a vidéken tapasztalt elkeseredettség és apátia kegyetlen tükörképet mutatott a magyar demokrácia állapotáról, és benne az állampolgári részvétel és közéleti aktivitás szomorú helyzetéről.

RÉSZVÉTEL HETE
2023

Rendszerszint - a változás veled kezdődik
A CKA műsora a társadalmi változásért

I. rész
Hogyan értsük meg a magyarok közéleti passzivitását?
Országos és helyi civil szervezetek válaszai.

Beszélgetnek:
Bálint Mónika, a CKA ügyvezető igazgatója
Móra Veronika, az Okotárs Alapítvány igazgatója
Pocsuvalszki Alíz, az NDI programmenedzser
Bukovszki András, az Aligai Fürdőegyesület elnökségi tagja, önkormányzati képviselő
Orsós János, a Dr. Ambédkar Iskola alapítója, pedagógus, roma aktivista
Szulovszky István, a szentendrei Civil Kotta Egyesület elnöke, a CKA
 moderátor: **Fehér Dániel /CKA**

CKA

ecdas
European Citizen Action Service

REND SZER SZINT

RENDSZERSZINT – A változás veled kezdődik!

Ültessünk demokráciát!

Hogy ez ne így legyen, hazai civil szervezetek több mint egy évtizede szervezik meg az Állampolgári Részvétel Hete programsorozatot. Ezen a héten az ország számos pontján állampolgári csoportok és civil szervezetek csatlakoznak a kampányhéhoz, hogy bemutassák az általuk képviselt ügyeket és bevonják az embereket a munkájukba. Magyarország egyik legnagyobb civil eseménysorozatához bárki csatlakozhat, aki fontosnak érzi a kezdeményezést, a cselekvés és részvételiség fejlesztését, a demokrácia és a civil társadalom megerősítését.

Az Európai Unió^[4] társfinanszírozásával megvalósuló kampányhét hazai koordinátora évek óta a [Civil Kollégium Alapítvány \(CKA\)](#). Az alapítvány 2005 óta vesz részt partnereivel közösen – a korábban több európai ország együttműködésében a Közép-Kelet Európai Állampolgári Hálózat, a CEE-Citizens Network részeként indult – *Állampolgári Részvétel Hete* programsorozat megvalósításában. Ma ilyen partnerség már csak Szlovákia és Magyarország között van, a **Center for Community Organizing** 2023 szeptemberében tartott hasonló állampolgári közéleti aktivitást támogató *Állampolgári Részvétel Hetét* Besztercebányán és Zólyomban. A két szervezet második éve működik együtt a *Helyi Demokrácia Műhely* projektben, amelyhez a 2023-as szlovák és magyar program is kapcsolódott.

A *Részvétel Hete 2023* programsorozat *Demokrácia Helyben* programcímmel a helyi közösségek – a **Civil Kollégium Alapítvány** a **Közösségfejlesztők Egyesülete** és más partnereik által 2021 óta rendszeresen tematizált – önrendelkezési lehetőségeinek visszaszorulását és a demokratikus folyamatok visszaállításának lehetőségeit helyezte fókuszba. Már a CKA 2021-

es *Helyi Önrendelkezési Minimum* című kiáltványa^[5] és a KÖFE 2022-es *Helyi Önrendelkezés Minimum* műhelysorozata^[6] is ezt célozta.

A Civil Kollégium Alapítvány ezért 2021-ben tudatos építkezésbe kezdett – elsősorban – a vidéki, kistérségi területek civil érdekérvényesítési aktivitásának megerősítése érdekében: helyi közösség-szervezők célzott képzésével és mentorálásával, a kis helyi szervezetek állampolgári részvételt segítő projektjeinek támogatásával, az elért csoportok közötti kapcsolatok építésével és a közösségek hálózatba szervezésével.

A *Részvétel Hete 2023* eseménysorozatnak ennek megfelelően a Pomázi Civil Házban a magyar civil szektor jelenlegi helyzetét bemutató tematikus kiállítás nyitotta meg. A *Civil erők a társadalmi változásért! – Hogyan épül fel egy országos vagy térségi hálózat?* című tárlat az alulról jövő kezdeményezések segítségével kiemelt szerepet vállaló hazai közösség-szervezők aktuális kampányai és legutóbbi projektjei közül mutatott be néhányat. Így a Civil Térkép (Ökotárs Alapítvány) mellett az annak részeként is működő Pest Megyei Térségi Civil Hálózat (Civil Kollégium Alapítvány) és a CKA Család – Közösség-szervezők Országos Hálózatának (Civil Kollégium Alapítvány) átgondolt és szisztematikus építkezését, amely az elmúlt 10 év hálózatépítő munkájának köszönhetően mára 82 hálózati kapcsolattal büszkélkedhet.

Civil erők a társadalmi változásért! – kiállítás Pomázon

A kiállításon az eseménysorozatban résztvevő hálózati tagok és partnerek (formális és informális civil szervezetek) mellett bemutatkozott a Részvétel Hete 2023 programsorozat koordinátora, a **Civil Kollégium Alapítvány**[\[7\]](#) is.

Akkor működik, ha működtetjük

A címe ellenére közel két hónapon át tartó *Részvétel Hete 2023* és *Részvétel Hete+* programsorozatok keretében megvalósult 40 eseményen országszerte 1239 érdeklődő vett részt. Alkalmanként 20-30, akadt ahol 50-70, de három nagyobb rendezvényen száznál is több embernek volt fontos a részvétel Sámsonházától Szombathelyig, Debrecentől Budakalászig, Gyáltól Miskolcig, Szolnoktól Csobánkáig, Fóttól Kecskemétig, Péctől Üllőig, Szegedtől Tarig, Vecséstől Budapestig. A programokra meghívást kaptak a választott helyi tisztségviselők is, akik az események több mint felén képviseltették magukat.

Csináld Magad Társadalom – Budapest II. kerület

Az eseménysorozat támogatására kiírt felhívásra 49 (formális és informális) szervezet jelentkezett, melyekből az aktív polgári szerepvállalást előtérbe helyező projektek támogatásával végül 25 rendezvény és 15 workshop (*Helyi Demokrácia Fórum*) illetve tematikus beszélgetés valósult meg.[\[8\]](#)

A legjellemzőbb események – a teljesség igénye nélkül – a lakossági és oktatási fórumok, tematikus találkozók és beszélgetések, civil piknikek és civil séták, olvasói találkozók voltak.

De számos akció, demonstráció, megmozdulás vagy kiállítás szerveződött az akadálymentes közlekedésért és érdemi lakossági tájékoztatásért, a szükséges beruházásokért vagy a nem szívesen látott beruházások ellen, az alapvető emberi jogokért, az esélyegyenlőségért és mindenféle diszkriminációval szemben, a tiszta ivóvízért, a környezetvédelemért és fenntarthatóságért, a közügyekben való részvétel fontossága, a hiteles információhoz jutás vagy a gyermekjogok mellett.

Számokban is kiemelve néhány témát: hat csoport *Civil Sétán* mutatta be a résztvevőknek a helyi problémákat, hét rendezvény a fogyatékkal élők és a speciális nevelési igényű gyerekek és szüleik nehézségeire és azok megoldási lehetőségeire fókuszált, míg két másik kifejezetten a nők által elszenvedett bántalmazás témáját járta körül. Négy esemény a káros ökológiai hatásokkal járó helyi beruházásokkal szembeni ellenállásra koncentrált, az eseménysorozatot pedig a civil társadalomban aktív roma nők megünneplése, a *Somnakuni Luludyi (Arany Virág) Roma Női Civil Díj* átadása koronázta meg.[\[9\]](#)

Mit csináltak?

Az egyik legjellemzőbb Részvétel Heti eseménytípus a helyi *Civil Séta* volt. A Civil Séta – amelyhez a turisztikai látványosságokat bemutató városi civil séták adták az ötletet – a *C8-Civilek Józsefvárosért Egyesület* 2019-ben meghonosított eseményeinek mintájára a Pest Megyei Térségi Civil Hálózat tagjainak településein járja végig a helyi civilek által szervezett események, küzdelmek és sikerek helyszíneit, bemutatva az egyes helyszínekhez köthető tevékenységüket, az elért eredményeiket vagy éppen a kudarcaikat. A sétát, amely 4-5 állomással 1,5-3 kilométeres útvonalon átlagosan 2 óra alatt járja be egy település civil aktivitásának emblemikus helyszíneit, jellemzően helyi civil szervezetek vagy önszerveződő csoportok szervezik a helyi és környékbeli lakosoknak vagy a nagyobb nyilvánosságnak. Minden helyszínen egy ahhoz kapcsolódó eseményben résztvevő aktivista ismerteti az érdeklődőkkel, hogy az miért fontos állomása a helyi civilek tevékenységének, mesél a kapcsolódó eseményekről és válaszol a kérdésekre. A sétát közös állásfoglalás zárja vagy egy kiemelten problematikus helyszínen vagy a helyzet megoldásában kulcsszerepet játszó településvezetés hivatala előtt, ahol a résztvevők kiállnak a követeléseiket – plakáton, molinón felmutató, vagy azt valamilyen figyelemfelhívó akció (pl. flashmob) keretében – megfogalmazó helyi civilek mellett. A *Civil Sétát* többnyire közös piknik vagy ebéd követi egy helyi parkban vagy vendéglőben, ahol a résztvevők informális keretek között beszélgethetnek tovább a helyieket érdeklő ügyekről, és megoszthatják a tapasztalataikat a környező településeken tevékenykedő civilekkel. (*Budakalász, Gyál, Szeged, Üllő, Vecsés...*)

Civil séta Gyálon

Számos településen tartottak helyi civilek részben természetkárosító, részben túlzott beépítések ellen tiltakozó demonstrációt vagy lakossági fórumot. Az egész országban, de különösen a budapesti agglomerációban súlyos probléma a zöldterületek folyamatos csökkenése és ezzel egyenes arányban a túlzott beépítettség növekedése. A térségben robbanásszerűen megnövekedett népességszámmal az infrastrukturális fejlesztések nem tartottak lépést, így a nagyvárosok körüli kistelepülések élıhetőségét jelentősen csökkenti a növényzet szisztematikus pusztítása, a minden talpalatnyi helyet beépítı ingatlanfejlesztıi mohóság, és az ezek nyomában járó közműellátási gondok (tragikus állapotú úthálózat, elavult és alultervezett víziközmű és elektromos hálózat, kapacitáshiányos és matuzsálemi korú tömegközlekedés, megfelelı szolgáltatások hiánya stb.).

A térségben élők életminőségének folyamatos és drasztikus romlása sokakat mozgósít civil aktivizmusra, így egyre többen követik figyelemmel a helyi közéletet és kérik számon a választott képviselőkön a döntéseiket. És ahogy egyre inkább szeretnének beleszólni az emberek az életüket közvetlenül befolyásoló önkormányzati döntésekbe, úgy erısödik az igényük arra is, hogy érvényesíteni tudják a jogos érdekeiket akár egy civilek által szervezett lakossági fórumon számon kérve a helyi hatalmat, akár békés demonstrációval kifejezve a tiltakozásukat. *(Budapest VIII.kerület, Csobánka, Törökbálint...)*

Lakossági fórum Csobánkán

Több rendezvény szerveződött azzal a céllal, hogy felhívja a döntéshozók figyelmét a fogyatékkal élők és a speciális nevelési igényű gyerekek és szülei napi szintű megpróbáltatásaira az életük számos területén – a közlekedéstől a lakhatáson, munkán, oktatáson és a leghétköznapibb ügyek megoldásának nehézségein át a közoktatás rendszerszintű szakmai hiányosságai miatt elszenvedett hátrányokig.

Akadályok nélkül az akadálymentes Józsefvárosért

Az *Akadályok nélkül – Akadálymentes Józsefvárosért* csoport például tapasztalatcserét szervezett az érintettek és döntéshozók között, kerekesszékkal meglátogatva a polgármesteri hivatalt. Az önkormányzatok kulcsszerepet töltenek be abban, hogy egy-egy település hozzáférhető legyen minden polgára számára – legyen az bármilyen fogyatékkal élő, de Budapest esetében ez az igény és szükséglet értelemszerűen nem ér véget egy kerület határánál. Ezért szervezett a csoport nemcsak Józsefváros, de más kerületek és a főváros illetékes vezetőivel és szakembereivel közös találkozót, hogy az érintettek közvetlenül velük egyeztetve tudják érvényesíteni a szempontjaikat – az akadálymentességtől a szemléletváltásig –, amit így beépíthetnek a városfejlesztési terveikbe. (*Budapest VIII. kerület, Fót...*)

Közös tudástár találkozó Budakalászon

Budakalászon sajátos nevelési igényű gyerekek szülei szerveztek pedagógusok és oktatási szakemberek közreműködésével *Közös tudástár találkozót*. Az esemény résztvevői egyetértettek abban, hogy a közoktatás rendszerszintű szakmai hiányosságai miatt az állandó segítségre szoruló, sajátos nevelési és oktatási igényű gyerekek ellátása és integrációja külső szakmai és szülői segítség nélkül elképzelhetetlen. A helyi pedagógusok számára meghirdetett szemléletformáló, közösségépítő és módszertani program az egyénre szabott SNI-támogatások megszervezéséhez elengedhetetlen szülői részvételt, és az ezt támogató szülői-szakmai közösségek építésének fontosságát állította fókuszba. Az eseményen mintegy 110 helyi pedagógus és szakember vett részt, ami egyértelmű jele annak, hogy a helyi intézmények fontosnak tartják

az SNI-támogatás méltányos megszervezéséről való közös gondolkodást, aminek érdekében további célokat és támogatási igényeket is megfogalmaztak. *(Budakalász, Budaörs, Pécs...)*

Számos független vidéki média szervezett rendhagyó találkozókat a *Részvétel Hete 2023* eseménysorozat keretében. A többnyire valamilyen városi rendezvényhez kapcsolódó kitelepüléseken a helyi független sajtó képviselőinek célja elsősorban az olvasóik megismerése volt: beszélgetni és megtudni, hogy kik ők, hol és hogyan élnek, mit gondolnak az őket körülvevő világról és benne a szűkebb pátriájukról. Ehhez figyelemfelhívó installációkkal, promóciós anyagokkal, apró ajándékokkal, frissítőkkal készültek. És minden helyszínen nagy sikerük volt. Sokan kifejezetten azért érkeztek, hogy személyesen is megismerhessék azokat, akiknek az írásait szívesen olvassák napról-napra, és átbeszélhessenek velük egy-egy cikket, hozzáfűzve a saját élményeiket és véleményüket. Akadt olyan látogató is, aki komoly listával jött, amelyben felsorolta az összes számára fontos témát, amelyeknek szerinte ott a helyük a portálon. Elmondható, hogy rengeteg probléma, ügy és kérdés fogalmazódott meg a helyben élők részéről, amire válaszokat várnának. De ami a legfontosabb, az emberek nem csupán a szerkesztőségek tagjaival, de egymással is szóba elegyedtek, több helyszínen is pezsgő társasági élet alakult ki. Az volt az általános tapasztalat, hogy az embereknek igényük van a helyi közösségekre, szeretnének egymással többet beszélgetni és kifejezetten keresik azokat a platformokat, ahol végre személyesen megvitathatják a közvetlen környezetüket érintő, legégetőbb problémákat. *(Debrecen, Eger, Miskolc, Szolnok...)*[\[10\]](#)

Debreciner – találkozás az olvasókkal

Hogyan segítettünk?

A Részvétel Hete legfőbb küldetése az aktív állampolgári szerepvállalás és nyilvános részvétel előmozdítása. A demokratikus társadalmat helyi szinten kell megerősíteni, ezért 2023-ban a helyi demokráciára, a polgárok helyi döntéshozatalban való részvételére helyeződött a hangsúly.

A program kiemelt értékei között szerepelt a szólásszabadság védelme, a polgárok demokratikus folyamatokban való részvétele, a szubszidiaritás elve, valamint a különböző társadalmi, etnikai háttérrel és szükségletekkel rendelkező emberek társadalmi befogadásának fontossága.

A *Részvétel Hete 2023* eseménysorozat legfontosabb célja volt, hogy növelje a helyi közösségek erejét, erősítse részvételüket az önkormányzati szintű öngazgatásban, ahol az emberek párbeszédet folytathatnak a választott tisztségviselőikkel. Ennek eléréséhez a **Civil Kollégium Alapítvány** nyilvános felhívást tett közzé a helyi civil csoportok és szervezetek számára, hogy vegyenek részt a képzésein, használják a részvételhez kínált eszközeit, és ezek segítségével szervezzenek helyi rendezvényeket.

Oktatási anyagokat és módszertani ismertetőket dolgozott ki a helyi civil csoportok támogatására, a jelentkezők számára offline és online felkészítő képzéseket tartott, segítve az események megtervezését és azokon a különböző állampolgári részvételi módszerek (lakossági fórumok, közgyűlések, civil séták, elszámoltathatósági fórumok stb.) alkalmazását. A képzéseken tudást és eszközöket adott a civil szervezeteknek ahhoz, hogy párbeszédet folytassanak a helyi döntéshozókkal, képviseljék az ügyeiket, és követeljék a választott tisztségviselőik felelősségvállalását és elszámoltathatóságát. (Utóbbihoz az önkormányzati választások szabályozásáról szóló tájékoztató füzet is készült.)

Az eseménysorozatban résztvevőket a továbbiakban honlap fejlesztéssel [\[11\]](#) és azon folyamatosan új tartalmakkal, kommunikációs anyagokkal (szórólapokkal és rövid videókkal), módszertani tanácsokkal, technikai háttérrel segítette. Több-kevesebb sikerrel felületet és megjelenést biztosított az eseményeknek a helyi és országos médiában (köztük öt, eseményt is szervező helyi hírportálon), míg az **ECAS – Fókuszban a Helyi Demokrácia / Putting Local Democracy in Focus (ECAS -01104626)** – donációjának köszönhetően a rendezvények költségeinek fedezésére is lehetősége nyílt.

Tanulság

A CKA egy záró rendezvényen együtt ünnepelte meg az eseménysorozatban partnereként részt vevő szervezetek tagjaival a közös munka eredményét.

RH 2023 – záró rendezvény

Az ünnepi rendezvény pohárköszöntőjében Bálint Mónika, a **Civil Kollégium Alapítvány** ügyvezető igazgatója köszöntötte az egybegyűlteket, hangsúlyozva, hogy mekkora hitet és erőt ad az alapítvány munkatársainak további munkájához, hogy ilyen sokan részt vettek az eseménysorozatban, hiszen a programok szervezőinek köszönhetően rengetegen élhettek az állampolgári jogaikkal, és ismerhették meg az állampolgári részvételben rejlő eszközöket, lehetőségeket. Arra kérte a jelenlévőket, hogy továbbra is vegyenek részt, legyenek aktív alakítói a helyi és országos közügyeknek! Mert van lehetőségük beleszólni az őket, a családjukat és környezetüket érintő eseményekbe!

A **Civil Kollégium Alapítvány** országszerte hívja a cselekvő és cselekedni vágyó állampolgárokat a helyi civil szervezetek eseményeire. Mert a demokrácia is csak akkor működik, ha működtetjük, ha tudatos állampolgárokként foglalkozunk a közügyekkel. Ha figyeljük és szamon kérjük szamonkérjük a választott képviselőink munkáját, ha hiszünk abban, hogy nemcsak jogunk van a részvételhez, de ez feladatunk is.

Végjegyzetek:

[1] <https://www.youtube.com/watch?v=aXKAZ7d9Bd4>

[2] <https://www.oecd.org/education/education-at-a-glance>

[3] <https://www.beleszolok.hu>

[4] <https://ecas.org>

[5] <https://www.beleszolok.hu/helyi-onrendelkezes>

[6] <https://kofe.hu/helyi-onrendelkezesi-minimum>

[7] Az alapítvány három évtizede tevékenykedik a magyar civil társadalom felépítése, az állampolgári részvétel megerősítése és a helyi ügyek képviselése érdekében. Képz, mentorál, szakmailag és – lehetőségeihez mérten – anyagilag is támogatja azokat az állampolgári szerveződéseket, amelyek helyi és esélyegyenlőségi ügyek mentén jönnek létre. (<https://www.cka.hu>)

[8] <https://www.beleszolok.hu/programok>

[9] <https://kofe.hu/parola/parola-folyoirat/roma-noi-civil-dij>

[10] <https://www.beleszolok.hu/hirek>

[11] <https://www.beleszolok.hu>

Szerző:

Magyar-Ábel Ágnes irodalom-nyelvész végzettségű tanár, kommunikációs tanácsadó. 1989-től 2004-ig alkotóként vesz részt színházi előadások, televíziós műsorok és animációs filmek készítésében itthon és külföldön. 2000-től 2020-ig drámapedagógiai, kommunikációs, média és filmes kurzusok egyetemi oktatója. 1993 óta tevékenykedik önkéntesként különböző szervezeteknél (AKG, Burattino Iskola, Gondolkodj egészségesen/Blum Program, Közel Afrikához Alapítvány), a lakókörnyezetéhez kötődő közösségi civil érdekérvényesítésben 1996 óta aktív. 2021-ben a Civilek Csobánkáért helyi érdekérvényesítő és környezetvédő csoport alapító tagja, 2022-ben csatlakozik a Pest Megyei Térségi Civil Hálózathoz.

2023-tól a Civil Kollégium Alapítvány egy éves közösség-szervező képzésének támogatott hallgatója, a kommunikációs munkacsoport munkájának segítője, a Víz Koalíció önkéntese.

A mikroközösségek edzője: a közösségi coach

Boros-Tóth István

A közösségi coach szerepe és jelentősége abban áll, hogy komplex háttértudásával átlássa és megértse a helyiek helyzetét és képes legyen őket ezen ismeretek tudatában megszólítani.

A közös munka alapja az együttműködés. Valamennyi segítő szakma axiómája ez, tudniillik tartós eredmény nem várható az érintettek aktív részvétele nélkül, legyen szó akár a mélyszegénységgel járó kilátástalanság-érzet csoportszintű kezeléséről, akár egy egyéni megküzdésről. A kirekesztett, mélyszegénységben élő társadalmi csoportok felzárkóztatása is ezen az elven működik. A rendkívül összetett, egyszerre társadalmi, gazdasági és politikai, valamint mindenekelőtt mélyen emberi érintettségű problémahalmaz megoldásának egyik alapvető feltétele az érintettek cselekvő részvétele. Ennek elérése azonban nem egyszerű feladat. A leszakadó térségben, közösségileg is tetten érhető depresszív állapotban élők megszólítása ugyanis önmagában is kihívás. Ahogy az érintettek motiválása és az általuk napi szinten tapasztalt kilátástalansággal és lemondással szembeni remény felkeltése is. A "Miskolc legyen mindenkié" gondolatára épülő társadalmi innovációs projekt erre a komplex készségeket kívánó, ma még kevésbé ismert szakmára épül. A szakma neve: közösségi coaching.

Forrás: Társadalmi Innovációs Forrásközpont

A leszakadó városrészek sikeres felzárkóztatásának két fontos alapfeltétele van. Az egyik, hogy tudjuk, mit kell tennünk az adott helyen, a másik pedig, hogy ráébredszük a helyieket a

változásban való folyamatos részvétel jelentőségére, nélkülük ugyanis nincs elmozdulás, nincs fenntartható fejlődés – mondta a miskolci [4IM konzorciumot](#) vezető város nevében Varga Andrea, a megyeszékhely humán területekért felelős alpolgármestere.

A város által kezdeményezett [4IM projekt](#) célja, hogy két kiválasztott településrész (Bá-bonyibérc és Tetemvár) lakóival kooperációban kidolgozzák azt a speciális, helyi viszonyokra adaptált módszertant, amellyel később a többi hasonló helyzetű településrészen tudnak fejlődést megcélolni. A projektnek emellett földrajzilag távolabbi kihatása is van, ugyanis a régóta testváros, Miskolchoz nagyon hasonló társadalmi és gazdasági jelennel, valamint közelmúlttal rendelkező Kassa is használni tervezi saját településfejlesztési kihívásainak kezelésére.

A helyben élők bevonása

A városfejlesztési döntések során, valamint a közszolgáltatások kialakításakor gyakran merül feledésbe a tény, hogy a marginalizált, elszigetelt és különösen a diszkriminált közösségeknek összetett nehézségeik vannak, amelyekre a fejlesztő szakmának, városi szolgáltatásoknak speciális módszerekkel, és egymásra épülő megoldásokkal kell tudni válaszolnia. Ezek a társadalmi csoportok a többségi társadalomhoz képest alapvetően más tapasztalatokkal rendelkeznek a társadalmi együttélésről, az életet szabályozó normákról vagy az általuk is lakott település közösségében való személyes részvétel mikéntjéről.

A közösségi coach szerepe és jelentősége abban áll, hogy komplex háttértudásával átlássa és megértse a helyiek helyzetét és képes legyen őket ezen ismeretek tudatában megszólítani. Feladata továbbá a közösségi párbeszéd feltételeinek megteremtése, a helyiek bevonása a változásba. Az érintettek együttműködő, változásra nyitott részével ugyanis elkezdődhet a munka a felzárkóztatásukat célzó kezdeményezésekben egészen a közös célok megfogalmazásától, a munka elvégzésén át az elért eredmények közös kiértékeléséig.

Munkája eredményeként a közösségi coach képes a leszakadó városrészek lakóiból, azokat inspirálva, velük együttműködve egy új, felelős közösséget formálni, amely a későbbiekben már formális szervezetek révén is részt vehet az őket érintő folyamatokban.

A megszólítás tisztelete

A munka azzal kezdődik, hogy a coach minden fellelhető információt összegyűjtve (pl. térkép, lakossági adatok, települési hírek, más hasonló területeken lakókkal való kapcsolatok stb.), „ismeretlenként” keresi fel és bejárja a területet és környékét, eleinte a helyiekkel való kontaktus szándéka nélkül. A helyismeret ugyanis alapvető a későbbi sikeres munkához, tudni kell a jellegzetességeket, adottságokat. Ezután a meglévő ismerősök vagy könnyen elérhető lakosok felkutatása következik, és csak ezt követi a mélyvív, az első valódi kapcsolódás. A coach megszólítja a helyieket, lejátszódnak az első párbeszédok, amelyek egyben a bizalomépítés

kezdeti megmértetései. A keretek, személyiségek meghatározásának, valamint a célterületen élő személyek/családok közötti viszonyrendszerek feltárása időszak ez.

A coach alapos előzetes felkészülés birtokában tud hitelesen, célirányosan és hatékonyan megjelenni a célterületen. Belép a környezetbe, ahol új, ismeretlen szereplőként érdeklődést vagy reakciókat vált ki a helyiekből. Megszólítja a gyerekeket, előre köszön minden találkozás során, és elindul a helyiekkel való kapcsolatfelvétel.

Fontos a nyíltság és elfogadás, hogy mindenkiel szóba tudjon állni, függetlenül attól, hogy dolgos és törvénytisztelő vagy büntetésvégrehajtásban szocializálódott személlyel találkozik. A helyszín adottságainak, a szegénység velejáróinak (pl. patkány jelenléte, szemet, lakáskörülmények, berendezések, higiénia stb.) abszolút elfogadása, az esetleges negatív érzelmi viszonyulás ki nem mutatása alap, minthogy az is, hogy tegeződésre kell törekedni. A magázódás a konfliktuskezelés fontos eszköze lehet a későbbiekben. A coach egyfajta „sorstárs” kívülről, hasonló élettapasztalatokkal, aki közvetlenséggel viszonyul a helyiekhez. Már az első találkozások alkalmával értékes beszélgetések alakulhatnak ki. A munka ezen része a határokról, a kapcsolódásról, illetve az együttműködési hajlandóság feltárásáról szól, illetve a coach szempontjából a keretek, helyi adottságok és jellemzők további megismeréséről. A jó fellépés eredményének számít, ha már az első találkozáskor behívják a coach-ot a házba és itallal (pl. kávé, kóla, víz) kínálják, ami a tisztelet jele, és nem szabad elutasítani (függetlenül attól miből kínálják, milyen körülmények között kapja).

Forrás: Társadalmi Innovációs Forrásközpont

A jó közösségi coach használja a meglévő és elérhető frekventált helyeket, amelyek a helyi adottságokból következnek. Ha kell, bemegy a kocsmába. Ha az nincs, akkor más közösségi helyre, ahol a leginkább megfordulnak a helyiek. Bábonyibércen ez a hely jellemzően a közkút környéke volt, ahonnan kannákkal és vödörrel viszik a vizet az itt élők otthonaikba. A vízhor-dás napi rutinja közös pont számukra, így a kút környéke találkozási helyé vált, gyakorlatilag a társadalmi érintkezés helye lett. Az itt elkezdett beszélgetésekből, oda szervezett programok folytán alakult ki aztán a résztvevők kicsiny köre, és belőlük, valamint a később csatlakozókból formálódott az a helyi közösségi akciócsoport, amellyel már tudtunk együtt cselekedni – mondja (Wágner Tamás) a projektben a fejlesztést megvalósító közösségi coach-a.

Szerző:

Boros-Tóth István, abaúji származású mérnök, kommunikációs szakember. A gazdaságot és a társadalmat mozgató emberi helytállásokról és kapcsolatokról szóló írásai, legyen az a Bio-szentandrás projektet ismertté tevő blogposzt vagy annak háttere, [miért nem omlott össze](#) az ukrán bankrendszer. Legutóbbi írásában az élelmiszervásárlásban tetten érhető lengyel [fo-gyasztói hazafiasság](#)ot mutatta be.

Recenzió

- A részvételi költségvetés nemzetközi trendjei

Gajdos Adrienn

A helyi szintű részvételi folyamatok egyike a részvételi költségvetés, melynek lényege, hogy bevonja az állampolgárok széles rétegeit a helyi költségvetéstervezés folyamatába (Fazekas 2010). A részvételi költségvetés egyre nagyobb népszerűségnek örvend napjainkban, hiszen viszonylag rövid időn belül konkrét eredményeket hoz a helyi közösségek számára – nem csoda tehát, hogy egyre több kutatás középpontjába is bekerül (Cannabes 2017). A szakirodalmak általában azt emelik ki, hogy a részvételi költségvetés elősegíthet társadalmi, politikai változásokat, intézményi innovációkat és a „jó kormányzás”-ra való áttérést.^[1]

Az *International Institute of Administrative Sciences* (IIAS)^[2] kormányzásról és közigazgatásról szóló könyvsorozata részeként jelent meg 2021-ben a részvételi költségvetési gyakorlatok nemzetközi trendjeit bemutató „*International Trends in Participatory Budgeting. Between Trivial Pursuits and Best Practices.*” című kötet. A könyv az európai országok részvételi költségvetési gyakorlatainak összegyűjtésével és bemutatásával arra tesz kísérletet, hogy megállapítsa, vajon valóban alkalmas-e a részvételi költségvetés-tervezés a marginalizált csoportok szükségleteinek kielégítésére, valamint a helyi önkormányzatok részvételiségen alapuló döntéshozatali folyamatainak elmélyítésére.

A gyakorlatok leírása az alábbi öt szempontot helyezi középpontba:

1. A részvételi költségvetés gyakorlatának kialakulásáról: mikor, miért, milyen kormányzati szinten indult el? Hány önkormányzat és hány alkalommal alkalmazta a gyakorlatot?
2. A költségvetésről: az önkormányzati költségvetés hány százaléka került elkülönítésre a részvételi költségvetés megvalósítására? Előre meghatározott célokra lehetett elkölteni, vagy bármilyen célra lehetett javaslatot tenni?
3. A részvételről: kik vehettek részt a folyamatban? A résztvevők jellemzői. A résztvevők kaptak-e megfelelő tájékoztatást a folyamat során, esetleg oktatást?
4. A döntési folyamatról: különösképp a döntési formák, eredmények végrehajtásának bemutatása.
5. Az eredményekről: politikai képviselők, résztvevők viselkedésében, kapcsolatában bekövetkező változások, tanulságok.

Kiemelendő, hogy a szerkesztők szándékosan nem azokat az országokat és gyakorlatokat próbálták bemutatni, amik hosszú ideje a legjobb gyakorlatoknak értékelték (mint például Portugália, Spanyolország vagy Franciaország), ennek eredményeként főbb megállapításai és következtetései eltérnek a korábbi, részvételen alapuló költségvetés-tervezéssel foglalkozó tanulmányoktól, melyek általában a gyakorlatok erősségeire, alkalmazandó példákra fókuszálnak. A szerzők fontos következtetése, hogy az eredeti, Porto Alegreben megszületett részvételi költségvetési gyakorlat merőben eltér az európai országokban alkalmazott gyakorlatoktól – utóbbi inkább egyszeri kísérlet néhány szomszédsági csoport javaslatinak megvalósítására.

„International Trends in Participatory Budgeting. Between Trivial Pursuits and Best Practices.” (Kép forrása: www.walmart.com)

A gyakorlatok elsöre sokszínűnek tűnnek, mégis konvergálnak egymáshoz. A kötetből kiderül, hogy a részvételi költségvetés kidolgozása egyik vizsgált országban sem alulról építkező folyamat, ahol a helyi képviselők és a lakosság együttműködve alkalmazzák az innovatívnak tartott gyakorlatot. A szerzők és szerkesztők úgy ítélik meg, hogy a részvételi költségvetés európai gyakorlatai jelenlegi formájukban csak nagyon ritkán képesek tényleges változásokat elérni a marginalizált csoportok szükségleteinek kielégítésére, vagy az önkormányzati működés részvételi elemekkel való kiegészítésére. Különösképp kiemelik, hogy elterjedésükben és a gyakorlatok kidolgozásában ugyanazokkal az akadályokkal kell szembenézni a régi demokratikus országokban, mint a kelet-európai demokráciáknak, vagy az átalakulóban lévő országoknak. A

helyi politikusok, képviselők nehezen osztják meg a lakossággal a döntéshozói jogköröket, főként ha a költségvetést érintő kérdésekről van szó. Ez leginkább azzal magyarázható, hogy a vizsgált országokban az önkormányzati költségvetéssel kapcsolatos szabályozásra, döntésekre a nemzeti kormányok erős befolyással vannak. Ezek miatt a lakosság részvétele is nagyon alacsony szinten marad, sok esetben csalódottsággal társul. Az alacsony részvételiség és a források szűkössége miatt sokszor csak egyszeri eset a részvételen alapuló költségvetés-tervezés.

A kötet további megállapítása, hogy több országban is egy-egy párthoz, vagy politikushoz kötődik a részvételi költségvetés ötlete és megvalósítása. Legtöbb esetben a gyakorlatok nem segítik elő a helyi költségvetés átláthatóságát vagy a közbizalom növelését. A részvételi költségvetés-tervezésben rejlő lehetőségeket Európában egyelőre nem használják ki, így az eredmények is csak részlegesek lehetnek, és nehéz lenne megjósolni, hogy a jövőben milyen irányú változások várhatók.

A 14 európai ország gyakorlatának bemutatását egy-egy, az adott nemzetből kiválasztott kutató végzi, akik munkássága többnyire a közgazdaságtan, politológia és szociológia területére összpontosul, így a tanulmányok is ezeken a nézőpontokon keresztül engednek betekintést a folyamatokba. A kötetben Klotz Péter mutatja be a magyarországi gyakorlatok közül Kispest, Budatétény és Budapest részvételi költségvetési folyamatát. Hasonlóan az Anwar Shah által szerkesztett *Participatory Budgeting*^[3] című kötethez, ennek a könyvnek sem célja a gyakorlatok teljeskörű bemutatása, ugyanakkor sokkal részletesebb képet ad az Európai trendekről, így felkelti az olvasó érdeklődését és további kutatásra ösztönöz.

Összességében az IIAS által összeállított könyv egy hiánypótló kötet, melyben amellet, hogy megismerhetjük az Európai országokra jellemző részvételi költségvetési gyakorlatokat, rávilágít azok hiányosságaira, a valódi eredményeket akadályozó tényezőkre és néhány megoldási javaslatra is. Ezek miatt remek kiindulási alapot jelent a jövőben hasonló kutatások elvégzéséhez. Úgy gondolom, a kötet a civil-, közösségfejlesztő kollegák mellett mindazok számára izgalmas lehet, akik szeretnék megismerni a részvételen alapuló döntéshozatali folyamatokban rejlő lehetőségeket, azok sokszínűségét és a rájuk hatással lévő tényezőket.

Végjegyzetek

^[1] de Vries, Michiel; Nemeč, Juraj; Spacek, David (szerk.) (2021): *International Trends in Participatory Budgeting. Between Trivial Pursuits and Best Practices*. Springer International Publishing

^[2] „Az International Institute of Administrative Sciences (IIAS) tudományos célú nemzetközi non-profit szervezet. Az IIAS a tagállamok, nemzeti szekciók és akadémiai kutatóközpontok szövetsége, amelyek közösen dolgoznak ki állami kormányzási megoldásokat a mindennapi politikai kihívásokra.” <https://www.iias-iisa.org/>

^[3] Shah, Anwar (szerk.) (2007): *Participatory Budgeting*. Washington, DC: World Bank

Bibliográfia

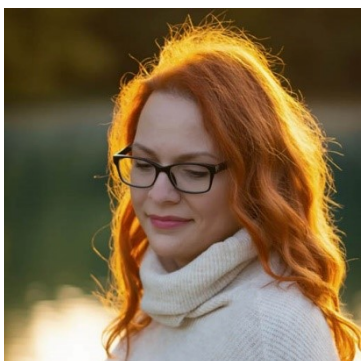
Cabannes, Y. (2017) Participatory Budgeting in Paris: Act, Reflect, Grow. In: Cabannes, (ed.) Another city is possible with Participatory Budgeting. Montréal/New York/London: Black Rose Books, pp. 179 – 203

de Vries, Michiel; Nemec, Juraj; Spacek, David (szerk.) (2021): International Trends in Participatory Budgeting. Between Trivial Pursuits and Best Practices. Springer International Publishing

Fazekas Mihály (2010): Részvételi költségvetés –A demokratikus döntéshozatal erősítésének lehetősége önkormányzatok számára

http://mihalyfazekas.eu/wp-content/uploads/2015/08/Fazekas_Reszveteli_ktgvetes_100807_final.pdf (Letöltve:2023.12.20.)

Shah, Anwar (szerk.) (2007): Participatory Budgeting. Whashington, DC: Word bank

Szerző:

Gajdos Adrienn - 2021-ben szereztem oklevelet az ELTE Közösségi és civil tanulmányok mesterképzésén. Jelenleg ELTE Eötvös Lóránd Tudományegyetem Szociológia Doktori Iskola Szociálpolitika programjának hallgatója vagyok. Kutatási területem a részvételi költségvetés magyarországi gyakorlatainak fejlesztési lehetőségei. A mindennapokban köztisztviselőként köznevelési és szociális területtel foglalkozom.

Ajánló a közösségi megoldások köréből

Huszerl József

Válogatásunk közösségfejlesztéssel, társadalomfejlesztéssel kapcsolatos hírekből.

Nem menedékhely kellene, hanem rengeteg otthon

Mecseki Müzli

„Ebben a kunyhóban élünk” – mutat a kertben álló épületre Tibor, aki november elején költözhetett be új otthonába élettársával, Ágnessel. „Ha esett, a tetőről befolyt a víz. A padló felázott. Hat hónapja élünk ezen a telken, előtte a bátyáméknál kaptunk menedéket. Néhány hónapja találkoztunk az építész Tiborral, aki azt mondta, megpróbál segíteni nekünk. Az építkezésükor bőrig áztak a nagy esőben, de lelkesen megcsinálták nekünk.”

Forrás és folytatás

<https://www.mecsekimuzli.com/nem-csak-egy-menedekhely-kellene-hanem-rengeteg-otthon/>

Hol tart a lakhatási válság 2023-ban, és mit tesz az állam?

2023-as Lakhatási jelentésünk első két fejezete a lakhatási célú támogatások elosztását és a felhasználhatóságát elemzi, amelyek mértéke 2023-24-ben jelentősen csökken, és továbbra is a tehetősebbeknek kedvez – miközben az ingatlanok és az albérletek egyre kevésbé megfizethetőek. Idén tizenkettedik alkalommal publikáltuk éves jelentésünket a magyarországi lakhatás helyzetéről.

Forrás és folytatás

<https://habitat.hu/hirek/2023/11/hol-tart-a-lakhatasi-valsag-2023-ban-es-mit-tesz-az-allam-a-kormanyzati-lakastamogatas-valtozasai-2024-ben/>

Detekto – Az Idea Alapítvány online médiaműveltségi kurzusa

A Detekto egy médiaműveltség fejlesztését célzó, 13-16 év közötti fiataloknak szóló e-learning sorozat. Az önálló, online tanulást lehetővé tevő tananyagcsomagot az Idea Alapítvány készítette a HDMO (Magyar Digitális Média Observatórium) együttműködés keretében.

Forrás és folytatás

<https://muosz.hu/2023/11/28/detekto-az-idea-alapitvany-online-mediamuveltsegi-kurzusa-tinedzsereknek/>

Médiatudatosság

A Lakmusz indulása óta kifejezett célunk, hogy cikkeinkkel ne pusztán bemutassuk az egyes állítások mögött álló tényeket vagy jelezzük, ha manipulált tartalmakkal találkoztunk a nyilvánosságban. Fontosnak tartjuk, hogy mindeközben a cikkeinkben rámutassunk gyakran használt, klasszikus érvelési hibákra, manipulációs technikákra, valamint bemutassunk olyan módszereket, amiket mi újságíróként gyakran használunk az információk ellenőrzésére.

Forrás és folytatás

<https://www.lakmusz.hu/mediatudatossag/>

Sokszínű Gyermekkor Kézikönyv

A kézikönyv a 2022 és 2023 között végzett terepmunka eredményeként jött létre, amelyet több európai országban (Bulgária, Olaszország, Litvánia, Magyarország, Portugália és Spanyolország) végeztünk. A munka során több mint 3000 kamasz részvételével transznacionális felmérést végeztünk, fókuszcsoportos beszélgetéseket tartottunk gyermekekkel és kamaszokkal, valamint interjúkat készítettünk gyermekvédelmi szakemberekkel.

A kézikönyv számos fejezetben taglalja a LBMTQI gyermekek helyzetét, az erőszak következményeit, és konkrét ajánlásokat nyújt a támogatásukhoz. Célunk, hogy a kézikönyv segítségével a szakemberek hatékonyabban tudják segíteni a kiszolgáltatott gyermekeket a sokszínűség és befogadás jegyében. A projekttel résztvevők, a fiatalok és a szakemberek közös erőfeszítéseinek eredménye ez a fontos eszköz.

Forrás és folytatás

<https://hatter.hu/kiadvanyaink/sokszinu-gyermekkor-kezikonyv>

SozialMarie podcast

A SozialMarie podcast mostantól elérhető. Ismerje meg a SozialMarie társadalmi innovátorainak történeteit hónapról hónapra, akik három fontos kérdésre adnak választ: Miért kezdték el? Miért működött? Miért érdemes folytatni?

Célunk, hogy a kiterjedt európai hálózatunkból minden alkalommal bemutassuk néhány társadalmi innovátor munkáját és történetét. Első epizódunkban két társadalmi innovátorral, Bettinával és Alberttel beszélgetünk. Bár történetük különbözik, hasonlóan szenvedélyesen próbálják a világot jobbra tenni vállalkozásukkal.

Forrás és folytatás

https://x671j.mjt.lu/nl3/YgL69ZAVnzKJ7_5EBv-G-w

ÉVES LAKHATÁSI JELENTÉS 2023

A szakpolitikai munkánk részeként 2012 óta, immáron tizenkettedik alkalommal adunk ki éves jelentést a magyarországi lakhatási szegénységről. Idei elemzésünkben a szakpolitikák, a központi költségvetés és a megfizethetőség mellett az energiaválság hatásait vizsgáljuk. Az elmúlt évek közpolitikai változásai alig reagáltak a lakhatási szegénységben élők sajátos helyzetére. Az országos lakáspolitikai eszköztár továbbra is nélkülözi a hosszú távú kiszámíthatóságot, nem szerveződik egységes rendszerbe. Továbbra is hiányoznak a kiszámítható, az energiaszegénységet enyhítő, rászorultsági alapon is célzott lakásfelújítási programok, amelyeken keresztül a lakhatási szegénység is csökkenthető volna.

Forrás és folytatás

<https://habitat.hu/sites/lakhatasi-jelentes-2023/>

Helyzetkép, 2022 – Nonprofit szektor

2022-ben 60 878 nonprofit szervezet működött hazánkban, egyharmaduk alapítványi formában, kétharmaduk társas nonprofit szervezetként. Az alapítványok jelentős részének tevékenysége az oktatáshoz, a szociális ellátáshoz és a kultúrához kötődött, míg a társas nonprofit szervezetek körében a szabadidős és sportegyesületek, valamint a

kulturális szervezetek aránya volt a legnagyobb. A szektor nemzetgazdasági súlya a GDP-arányos bevétel és a foglalkoztatottak arányának átlaga alapján 4,7%-ot tett ki.

Forrás és folytatás

https://www.ksh.hu/apps/shop.kiadvany?p_kiadvany_id=1081779

Önkéntesség helyzete Magyarországon, Európában és a világon

Az önkéntesen végzett munka több szinten is tovább gyűrűző, pozitív hatásokat fejt ki: egyéni és társadalmi szint mellett jelentősebb gazdasági hozadéka is vannak, elsősorban a munkaerőpiac, a humán tőke képzettségi, minősége szempontjából. Hogyan alakult ki az önkéntesség? Mi motiválja az embereket, hogy anyagi ellenszolgáltatás nélkül, önszántukból segítsenek másokon, akik nem is közvetlen családtagjuk, ismerősük? Hogyan alakult az önkéntesség Magyarországon az elmúlt évtizedekben? Mely országok járnak elől önkéntesség terén Európában és a világon? E kérdésekre is választ adunk tanulmányunkban.

Forrás és folytatás

<https://www.oeconomus.hu/irasok/onkentesseg-helyzete-magyarorszagon-europaban-es-a-vilagon/>

Szerző:

Huszerl József közösségfejlesztő, a Pályázatfigyelő (PAFI) főszerkesztője, a Közösségfejlesztők Egyesülete Felügyelő bizottságának elnöke, a Parola Ajánló a közösségi megoldások köréből rovatának szerkesztője.

KÖFE hírek télen

1)

Januártól **új választmánya van a Közösségfejlesztők Egyesületének**. Tisztújító közgyűlésén az egyesület megerősítette Kovács Editet elnöki, Halmi Zsuzsát és Molnár Arankát választmányi tag szerepében, valamint Huszerl Józsefet és Benedek Gabriellát a felügyelő bizottsági szerepükben. Új választmányi tagokként csatlakoztak az országos szervezet irányításába: Balla Edit, Dudok Dávid, Kiss-Bakucz Orsi és Sélley Andrea.

Ezúton is köszönjük a leköszönő választmány tagjainak – Beke Marcinak, Farkas Gabinak, Monostori Évának és Oláh Rolandnak – odaadó munkáját, amit egy nehéz és reméljük átmeneti időszakban vállaltak fel. A régi és az új választmány között az átadás-átvétel február 14-én megtörtént, a megfrissült választmány egy teamcoaching támogatással kezdi a munka újjászervezését, amit ezúton is köszönünk a MagNet Banknak és az ICF Magyar Tagozatának.

2)

Nagy sikerrel, lemorzsolódás nélkül zajlott le a Közös Értékeink Program **“Fejlődésben+” képzési sorozata**, amely érdeklődő civil közösségeknek segített átgondolni és döntést hozni arról, hogy kapacitásaik ismeretében és fejlődése érdekében milyen szakmai program illeszkedik most leginkább hozzájuk. A képzéssorozat 3 helyszínen – Miskolc, Pécs és Győr városokban valósult meg közel hatvan résztvevővel. Emellett alternatív infónapként Szekszárdon projekt-generáló **“közösségi hackatont”**, Kecskeméten **“mini-hackathont”** szerveztünk, amely újabb fejezeteket nyit a projekt és a módszer életében is.

[\(10\) Közös Értékeink – Korán keltünk szombat reggel, és már a... | Facebook](#)

3)

“Városmegújító műhely” újratöltve. Kialakult a kerete és a ritmusa régi-új szakmai műhelyünknek, amelynek téma a városmegújítás, a városi közösségfejlesztő munka. Az Egyesület fb oldalán ([\(10\) Facebook](#)) nyomon lehet követni a műhelytalálkozókat, a nyitott alkalmak meghívóit is ott osztják meg a szervezők az érdeklődőkkel. Párhuzamok, helyi értékek, esélylatolgatás, konfliktusok, az épített környezet fontossága és a bennük rejlő lehetőségek mind-mind szóba kerültek eddig. A soron következő alkalom a közösségfejlesztői folyamatok konfliktusos helyzeteket veszi számba, keresi hozzájuk a keretet.

[\(10\) Városmegújító műhely – Konfliktusok a közösségfejlesztői munkában | Facebook](#)